FASHION STREET

ŐSZ & TÉL
FALL & WINTER
2021

THE HUNGARIAN ISSUE

1980 Ft / *5,50 €*

9 772786 080002 21002

MERCEDES-EQ

AZ ÚJ, TELJESEN ELEKTROMOS EQS.

Akár 770 km-es hatótávval.

Már elérhető a Pappas Auto-nál!

EQS kombinált áramfogyasztás: 21,1 – 15,6 kWh/100 km; kombinált CO_2-kibocsátás: 0 g/km (WLTP értékek). A tájékoztatás nem teljes körű. A kép illusztráció.

Pappas Auto Magyarország Kft.

Budapest 1133, Kárpát utca 21., Tel.: +36 (1) 451 2200, info@pappas.hu, www.pappas.hu
Budapest 1117, Hunyadi János út 6., Tel.: +36 (1) 463 7400,info@pappas.hu, www.pappas.hu

PAPPAS
KLASSZISOKKAL VEZET

ÚJ CSILLAGOK SZÜLETNEK

szöveg **Vollner Károly**

Izgalmas időket élünk, hiszen szemünk előtt zajlik a járműipar forradalma. Miként az elmúlt évtizedekben, úgy ebben a rendkívüli korszakban is úttörő fejlesztésekkel ejti ámulatba a világot a Mercedes-Benz, amely a Formula–1-ben tökélyre vitt technológiákat alkalmazza legmodernebb autóiban. Ezeket a témákat is érintettük abban a beszélgetésben, amit Rajnai Tamással, a Pappas Auto Magyarország személyautó-üzletág vezetőjével, és Szujó Zoltánnal, hazánk talán legismertebb sportriporterével, televíziós szakkommentátorával folytattam.

Bár Zoli autós ember, az innovatív járművek híveként villanybringával érkezett az interjúra, mert szerette volna tudni, miként passzol egy efféle kétkerekű a mindennapjaihoz. Az őszi szünet időszakában gyér volt a forgalom Budapesten, így szerencsére zavartalanul elsuhanhatott a Pappas Auto Magyarország impozáns, Kárpát utcai főhadiszállására, ahol egyből levette a lábáról az új EQS, érthető, hogy ezzel kapcsolatban kérdezte Tamást.

– Nem szokványos a 700 km-t meghaladó hatótáv az elektromos autóknál. Tényleg képes megtenni ennyit egy szuszra?

– Számos kivitel elérhető legújabb büszkeségünkből, és van közöttük olyan, ami – WLTP-szabvány szerint – akár 770 kilométerre eljut egy töltéssel. Bár a hatótáv legfőbb ellensége az autópályázás és a nagy sebesség, kollégáim néhány hete Salzburgban jártak a legerősebb EQS-sel, és ezt a távot gond nélkül megtette az autó. Hozzáteszem, az Ionity töltővel nagyjából fél órába telik 10-ről 80 százalékra „pumpálni" az akkut, magyarul egy kávézásnyi idő alatt újból hadra fogható az EQS, és valljuk be, ez egyáltalán nem elviselhetetlen időkiesés.

– Élénken él az emlékeimben az idei Magyar Nagydíj hétvégéje, ott mutattuk be az EQS-t a hazai publikum előtt. Maga Lewis Hamilton sokszoros világbajnok is részt vett virtuálisan a programon, és beszélgetésünk alapján úgy éreztem, nagyon hisz a villanyautózásban – veszi át a szót Zoli, aki azt sem titkolja, hogy elképesztően érdekesnek tartja az autósport és az autóipar jelenlegi irányát. – A nagydíj alatt volt szerencsém néhány szót váltani a Pappas Auto Magyarország helyszínen tartózkodó szervizvezetőjével, aki arról is mesélt, milyen tudatosan készülnek az áramos típusok karbantartásával összefüggő új kihívásokra.

– Valóban nem pihenünk ezen a területen, ám ez természetes, tekintve, hogy a több mint 30 éves múltra visszatekintő Pappas Auto Magyarország mindig tudatosan gondolkodott, tervezett és cselekedett annak érdekében, hogy az aktuális autóipari helyzet-

ben piacvezető lehessen. A Mercedes-Benz is elkötelezett az elektromobilitás mellett, ezért is jelentette be a közelmúltban, hogy ahol ezt a piaci körülmények lehetővé teszik, ott az „electric-only" (teljesen elektromos) stratégia szerint működik a jövőben. Mindemellett a Pappas rendszeresen szervez képzéseket munkatársainak, és a csillagos márka legnagyobb hazai márkakereskedőjeként arra is roppant nagy energiát fordít, hogy megismertesse vevőkörével az elektromos autókban rejlő lehetőségeket.

– Nem mehetünk el szó nélkül amellett sem, hogy a Formula–1 mostani irányítói a hibrid hajtásra voksoltak, amit a Mercedes-Benz remekül alkalmaz, nem csoda, hogy évek óta verhetetlen a királykategóriában. Jó tudni, hogy az F1-ben bevezetett megoldások szépen lassan átszivárognak az utcai autókba is – ad betekintést a kulisszák mögé a riporter.

– Amit Zoli említ, az részben már a jelen, hiszen csúcsmodellünk, az új EQS átvette a Formula–1-ben elterjedt akkuhűtési technikát, ez is hozzájárult ahhoz, hogy bőven túllépi a 700 km-es hatótávot. Értékesítő kollégáink egyébként arról számolnak be, hogy töretlenül nő az érdeklődés a tölthető hibrid és teljesen elektromos modellek iránt, és eltökéltek vagyunk abban, hogy a jövő autóit testközelből bemutathassuk a hozzánk betérő ügyfeleknek. Nem kérdés, hogy érdemes ellátogatni szalonjainkba, mert már most megcsodálhatják többek között a Mercedes-Benz EQA és EQC elektromos SUV-kat, ráadásul kínálatunk folyamatosan bővül, ugyanis a Mercedes-Benz 2022-re az általa lefedett minden kategóriában kínál majd tisztán elektromos járművet. Jövő év elejére várjuk a friss, középkategóriás limuzint, az EQE-t, majd egy évre rá érkezik az EQG, a G-osztály akkumulátoros reinkarnációja, ami az idei Müncheni Autószalonon debütált – fogalmazza meg zárszóként Tamás.

BOSS

BOSS Store
Budapest, Fashion Street 15. Deák Ferenc utca
Roland Divatház Zrt.
roland.hu

TOMMY HILFIGER

TOMMY HILFIGER Store
Budapest, Fashion Street 15. Deák Ferenc utca
Roland Divatház Zrt.
roland.hu

PEPPERMINT PATTY
EST. 1966
CHARLIE BROWN
EST. 1950

COS

cos.com

UNITED COLORS
OF BENETTON.

benetton.com

FALCONERI

SUPERIOR CASHMERE

100% PURE CASHMERE

ONLY 53 000 FT*

FALCONERI.COM

*ONLY ON SELECTED ITEMS

THE RITZ-CARLTON

BUDAPEST

Your welcome awaits at The Ritz-Carlton, Budapest

US
STAY
WITH
YOU.®

Let us make the world revolve around you.

Discover hotel dining beyond breakfast, lunch and dinner with chef-led experiences, wine tastings, private dining, brunches and other special events and offers.

For inquires call +36 1 429 5500

Unwind in our unique, urban Spa, where luxury spa expertise and sublime service combine to provide a remarkable experience. Choose from our daily pass or membership packages to enjoy the benefits in our haven of tranquillity. More details: ritzcarlton.com/budapest

The Ritz-Carlton Spa, Budapest is open daily from 7:00 a.m. to 10:00 p.m., and treatments are available from 9:00 a.m. to 9:00 p.m.
For further details on our Spa and membership packages, please visit our website or contact us at rc.budrz.guestrelations@ritzcarlton.com or at +36 1 429 5500.

©2018 The Ritz-Carlton Hotel Company, L.L.C.

THE RITZ-CARLTON SPA

BUDAPEST

Christo and Jeanne-Claude

BLUE FOX
THE BAR

• A Blue Fox The Bar azoknak való, akik új értékeket keresnek. Mint ahogy egy festő keveri ki a színeket remekművéhez, olyan aprólékos gonddal állítja össze a bartender a koktélokat a bár filozófiájának megfelelően: „Tiszteld a régit és tanulj az újaktól!" A szlogen utal arra, hogy mire számíthatsz, ha bármit rendelsz a bárban. A BFTB stílus nem túl titkos receptje: megfelelő alázattal keverd a hagyományos elemeket a legújabb trendekkel. Az eredmény akkor jó, ha az ital élvezetébe minden érzékszervet bevon. A koktél már nem csak egy ital a pohárban. Figyelmes kiszolgálás, az italok változatos textúrája, a DJ által játszott dallamok vagy az élő zene és a bár hangulata – ebből áll össze a felejthetetlen „szuper Foxy élmény".

• *Blue Fox The Bar is definitely the place to go if you are seeking some new values. Just like a painter mixing the colors for his masterpiece, the cocktails are put together by the bartender with the same meticulous care, based on the bar's philosophy: "Respect the old and learn from the new". The slogan gives you a hint about what you can expect when you order anything from the bar. The not-so-secret recipe for the "BFTB style": blending traditional elements with the hottest trends with due respect. The result is good if all your senses are involved when enjoying your drink. A cocktail is no longer just a drink in a glass. High-class service, the versatile texture of the drinks, the tunes played by the DJ or the atmosphere of live music and the bar are all significant ingredients of the unforgettable "upscale foxy experience".*

Blue Fox The Bar
(Kempinski Hotel Corvinus Budapest)
1051 Budapest, Erzsébet tér 7-8.
Tel.:+36 1 429 4499
E-mail: bluefox.corvinus@kempinski.com

BLUE FOX THE BAR

CONTENTS
Tartalom

24 / Prológus *Prologue*
26 / Így készült *Behind the scenes*
29 / Főszerkesztői levél *Editor's Letter*

COVER STORY
32 / Horváth József
Dizájnerdrogoktól a rákkutatásig *From designer drugs to cancer research*
40 / Kafiya Said
Az álmok három nyelve *The three languages of dreams*
50 / Hlatky-Schlichter Hubert
Szeress! *Just Love!*
58 / Bocskor Bíborka
Mindenkinek jut az ölelésből *Everyone can have a hug*
66 / Fucsovics Márton
Nem híresnek, jónak kell lenni *You don't have to be famous, you have to be good*

FASHION
76 / Visszatérés a gyerekkorba *Return to childhood*

LITERATURE
94 / Kiss Tibor Noé:
Jéghideg vajazókés *Ice cold butter knife*
100 / Tompa Andrea:
Mi és ők *Us and them*

FASHION
104 / Az ősnyugalom földjén *In the land of primeval peace*

TOPICS
126 / Timár Bogáta:
Magyar vagyok – ez (ny)elvi kérdés? *I am Hungarian – is this a matter of principle or language?*
136 / Szöllőskei Gábor:
Egymás bőrében *Comfortable in each other's skin*
146 / Antoni Rita:
Fekete, fehér, igen, nem *Yes, no, black, white*
156 / Steiner Kristóf:
Enni és enni hagyni *Eat and let eat*
164 / Obersovszky Gyula:
Vajon miért nincs egyenjogúság férfi és nő között? *Why is there no equality between men and women?*

FASHION
172 / Alsó, felső, király, ász *Unter, Ober, King, Ace*

194 / Impresszum *Impressum*
196 / Üzletlista *Shopping list*

TRAVEL
IN STYLE

BUD:VIP - PREMIUM AIRPORT SERVICE

- VIP Lounge
- Food and beverage selection
- Baggage porter service
- Private check-in, security screening lane, customs and passport control
- Transfer from/to the aircraft with a premium vehicle
- Personal hostess escort

+36 70 949 9656 | info@vipbud.hu | vip.bud.hu

bud:vip Powered by Budapest Airport

PROLOGUE

Prológus

Belvárosi gyerekként sohasem volt kérdés, mit tartok az otthonomnak: Budapest összetéveszthetetlen háttérzaja kísért át a gyerekből a kamasz-, majd a felnőttkorba, ez a lüktetés pedig szépen-lassan eggyé vált a pulzusommal. Külföldi utazásaim során is az érdekelt leginkább, hogy az idegenben látott, érzett és tapasztalt élményeket hogyan tudom valahogyan hazahozni, átültetni a saját kultúrámba. Mindig is szerettem megosztani az élményt. A tény, hogy a nem kevés befektetett energia, munka és küzdelem árán elért városfejlesztési beruházásokkal sikerült emelni a főváros színvonalát, rendkívül nagy büszkeséggel tölt el. Főként azért, mert úgy sikerült maradandót alkotni, hogy mindeközben megóvtuk és tiszteletben tartottuk Budapest értékes építészeti hagyatékát is.

Minden alkalommal, amikor az irodámból kinézve látom a Fashion Streeten hömpölygő tömeg sokszínűségét, magyarokat és külföldieket, turistákat és üzletembereket, gyerekeket és időseket, ahogyan az utcában, a kirakatokban, az épületekben vagy akár karácsonykor a fényekben gyönyörködnek, boldogságot érzek. És miközben a Fashion Street Magazine őszi-téli lapszámát készítettük, elgondolkoztam valamin: nekem sohasem jutott eszembe, hogy megszabjam vagy feltételekhez kössem, ki élvezheti mindezt. Elvégre kik vagyunk mi, földi halandók, hogy különbséget tegyünk ember és ember között? Persze sokan gondolhatják úgy, nekem könnyű, mert a jólét burkában, annak kényelmét élvezve sok mindentől védve vagyok. Nem tagadom, ez így van. De ahelyett, hogy pusztán a kiváltságaim miatt különbnek érezném magam bárkinél, inkább hálát adok értük és teszem a magamét. Ha másért nem, hát azért, mert akár tudomásul akarjuk venni, akár nem, az emberiség sorsa egy, és az út végén úgyis megszűnnek az előjogok.

Nem mintha az értékteremtéshez szükség lenne rájuk, ezt bizonyítják gondosan kiválasztott címlapszereplőink is, akik mind rendkívüli történetek hordozói. Egy szomáliai lány, aki gyerekként egy világon át menekült a neki szánt sors elől. Egy mélyszegénységből indult roma tudós, aki daganatos betegen segít nap mint nap. Egy melegházasságban élő gasztroforradalmár, aki étermével Michelin-csillagot varázsolt a tradicionális ételeinkre. Egy fiatal teniszcsillag, aki a keleti országrészből ért el a világ élvonalába. Egy határon túli énekesnő Székelyföldről, aki simogató hangon hozza közelebb hozzánk a kortárs magyar irodalmat. Mindannyian értékteremtő magyarok, mindegyikükben van egy adag kisebbség is, amitől nem kevésbé, de sokkal inkább lesznek szerethetőek.

Minden ember mögött ott a történet, ha vesszük a fáradságot megismerni – ez a legkevesebb, amit tehetünk. A megismerés után pedig többé már nem egy fekete-fehér világ tárul elénk, hanem egy sokszínű mese, amelynek megértésével az elfogadás útjára lépünk. Van, akinek ez magától értetődő és van, akinek fel kell rá hívni a figyelmét. Annyi baj legyen, szívesen megtesszük mi – értük, értetek.

A végére pedig azt a kérést kaptam, hogy fogalmazzam meg magamat öt szóban. Bevallom, nem volt egyszerű rangsorolnom az identitásaimat, de azt talán nem is kell, hiszen a sorrend élethelyzettől és adott szituációtól függően, akár folyamatosan is változhat. Az öt legerősebb azonban így hangzik: férfi, apa, barát, harcos, egy szabad és független vizionárius.

Szeretettel,
Csipak Péter

As I grew up downtown, there was never any question about what I consider my home: the unmistakable background noise of Budapest accompanied me from childhood to adolescence and to adulthood, and slowly but surely my heart began to beat in the rhythm of the city. Even during my travels abroad, I was most interested in how I could somehow bring the adventures I have seen, felt and experienced abroad back home and transfer them into my own culture. I've always loved sharing my experiences. I am extremely proud of the fact that with the urban development projects, realized through considerable energy, hard work and struggle, I have managed to raise the standard of the Hungarian capital. Especially because we managed to create something lasting while also preserving and respecting the valuable architectural heritage of Budapest.

Every time I look out of my office and see the diversity of the crowds swarming on Fashion Street, Hungarians and foreigners, tourists and businesspeople, children and the elderly, as they are admiring the street, the shop windows, the buildings or even the lights at Christmas, I feel happy. And as we were making the fall-winter issue of Fashion Street Magazine, something occurred to me: I have never thought to dictate or condition who can enjoy it all. After all, who are we mere mortals to discriminate between people? Of course, many people may think it is easy for me, because I am protected from many things under the cloak of wealth, enjoying its comforts. I don't deny it's true. But instead of feeling superior to anyone because of my privileges, I am grateful for them, and I do my part. If for no other reason, then because, whether we want to acknowledge it or not, the fate of all humanity is the same, and at the end of the journey, privileges cease to exist anyway.

Not that they are needed to create value, as the people carefully selected to be on the cover, the bearers of extraordinary stories, prove too. A Somali girl who as a child crossed the world to escape the fate that was forced upon her. A Roma scientist who grew up in extreme poverty and who helps cancer patients every day. A gastro-revolutionary in a gay marriage who has put a Michelin star on our traditional dishes with his restaurant. A young tennis star who started out in the eastern part of Hungary but reached the forefront of the world. A singer from across the border, from Székelyland who brings contemporary Hungarian literature closer to us with a caressing voice. They are all Hungarians who create values, but there is also a drop of minority in each of them, which makes them not less, but more lovable.

There is a story behind every person, if we take the time to learn about it – that's the least we can do. And once we have learnt about it, we will no longer see a black-and-white world, but a diverse tale, and by understanding it we are embarking on a journey of acceptance. This comes natural for some of us, while others need to be made aware of it. Never mind that, we're happy to do it – for them, for you.

And to conclude, I was asked to describe myself in five words. I admit, it wasn't easy for me to rank my identities, but I might not need to, because the order can change constantly depending on the stage in life and the given situation. However, the five strongest are the following: man, father, friend, warrior, a free and independent visionary.

With love,
Péter Csipak

BEHIND THE SCENES

Így készült

fotó *photo* **Szohr Nana**

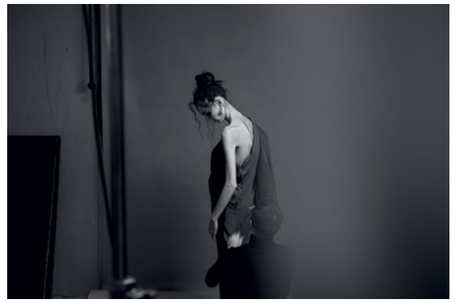

TAKE ME OUT OF THE BOX!

Vegyetek ki a fiókból!

Tízéves voltam, amikor először képviseltem Magyarországot nemzetközi úszóversenyen, így korán kialakult a magyarságtudatom. Egy olyan közegben, ahol Egerszegi Krisztina neve alapján azonosítják be a nemzeti hovatartozásodat, kimondottan jó érzés volt magyarnak lenni.

Aztán múltak az évek, kikerültem az élsport buborékából és bejártam a világot. Volt, hogy büszke voltam a magyarságomra, és volt, hogy égett a pofám rendesen – ki ne tudná, miről beszélek? Olaszországi ösztöndíjam alatt például jóval nagyobb érdeklődés övezte az angol, skandináv vagy a tengerentúli diákokat, minket meg sokszor lerendeztek annyival, hogy mi ott Kelet-Európában sok gulyást eszünk, annál is több pornót forgatunk, amúgy meg, ha már itt tartunk, hogyhogy nem vagyok szőke, mint minden normális magyar lány, hát Cicciolina is az?

Szerettem volna elmondani nekik, mennyire sokszínű a kultúránk. Hogy a tipikus magyar lányok nem mind szőkék és nem mind könnyűvérűek. Hogy a budapesti hidak látványához nincs fogható, és hogy a Duna éjszaka a legszebb, amikor fekete szurokként hömpölyög a medrében. Szívesen megnézettem volna velük a *Szaffi*t, ami minden Disney-mesét lepipál, és megetettem volna őket a nagymamám szilvásgombócával. Többek között. Vajon számított volna? És vajon ma jobb a helyzet, ami a megítélésünket illeti? Mert valljuk be, Magyarország jelenleg nem áll túl jól a tolerancia tekintetében.

Ezért örülök, hogy az élsport közegében szocializálódtam, mert egyrészt rengeteget utaztam, a táguló horizont pedig egyet jelent a nyitottsággal, a kíváncsisággal és szerintem az elfogadással is. Másrészt, mi ott megtanultuk, hogy a medencében vagy a pályán mind egyformák vagyunk. Lehetsz rasszista vagy homofób, attól még egy színes bőrű vagy egy meleg sportoló gond nélkül legyőzhet. Nem számítanak sem az országok, sem a szexualitás, sem az egyéni vélemények korlátok közé szorított határai. Csak az ember. Nem fogok senkit általtni azzal, hogy nincsenek előítéleteim, mert sajnos vannak – mennyivel szabadabb lennék nélkülük! De küzdök ellenük a negatív tapasztalatok ellenére is ha már gondolkodásra születtem, mert a durva általánosítás a tudatlanság megnyilvánulásának egy formája. Mindig az az egyszerűbb megoldás, és sokszor csak külföldön szembesülünk azzal, milyen érzés, amikor ostoba előítéletek alapján teszneb be minket egy nem megfelelő fiókba. Nem jó az általánosítás tárgyának lenni, de mindig lehet tenni ellene. Például az egyén szintjén döntögetni a negatív sztereotípiákat, a szeretetet és az értékteremtést választva a gyűlölet helyett, ahogy teszik ezt csodálatos címlapszereplőink. És ha már tőlük is megkérdeztem, én is elmondom az identitásom öt legfelsőbb rétegét, mert jó játék ezen tűnődni. Nő vagyok. Író. Özvegy. Magyar. A nővérem húga. És a tiétek?

I was ten years old when I first represented Hungary in an international swimming competition, so my Hungarian identity developed early. In an environment where your nationality was identified by the name of Krisztina Egerszegi, it felt great to be Hungarian.

Then the years went by, I left the bubble of professional sport and traveled the world. Sometimes I was proud to be Hungarian, and sometimes my face was burning with shame – who wouldn't know what I am talking about? During my scholarship in Italy, for example, there was a lot more interest in English, Scandinavian or overseas students, and we were often simply sorted out as the people there in Eastern Europe who eat a lot of goulash, make even more porn, and by the way, since we are on the topic, how come I am not blonde like every normal Hungarian girl, I mean Cicciolina is blond too.

I wanted to tell them how diverse our culture is. That typical Hungarian girls are not all blonde or easy. That the sight of the bridges of Budapest is unparalleled, and that the Danube is the most beautiful at night, when it is flowing in its riverbed like pitch black tar. I would have loved to make them watch *The Treasure of Swamp Castle*, which outdoes every Disney tale and would have fed them my grandmother's plum dumplings. Among other things. Would it have mattered? And is the situation better today regarding our reputation? Because let's face it, Hungary is not doing too well in terms of tolerance at the moment.

That's why I'm glad that I grew up in a professional sports environment, because on the one hand, I traveled a lot, and an expanding horizon means openness, curiosity, and, I think, acceptance as well. On the other hand, we learned there that we are all the same in the pool or on the field. You can be racist or homophobic, you can still easily be defeated by a colored or gay athlete. The restricted boundaries of countries, sexuality, or individual opinions don't matter. Just the person. I'm not going to try to fool anyone by saying I don't have any prejudices because unfortunately I do – how much freer I would be without them! But I was born to think, so I fight them despite negative experiences, because crude generalization is a form of ignorance. It's always the simpler solution, and it's often only abroad that we have to face the feeling of being put in the wrong box based on stupid prejudices. It is not good to be the subject of generalization, but you can always do something about it. For example, you can break negative stereotypes at an individual level, choosing love and value creation over hate, just as the wonderful people on our cover do. And since I've asked them, I'll, too, tell you the top five aspects of my identity, because it's a fun game to think about that. I'm a woman. A writer. A widow. Hungarian. My sister's sister. What are yours?

Rényei Diána
Főszerkesztő *Editor-in-Chief*

FRONTIERS

Határátlépők

szerző *author* **Reményi Diána**

fotó *photo* **Galgóczi-Németh Kristóf**
fashion director / stylist **Kiss Márk**
haj *hair* **Radván Simon**
smink *MUA* **Titkos Berni**

kabát/coat **Plato/Home of Fashion**

FROM DESIGNER DRUGS TO CANCER RESEARCH

Dizájnerdrogoktól a rákkutatásig

AZ ARANYPÁNT-DÍJ ÉS A GERGELY ALEXANDRA EMLÉKDÍJ IS A HÉTKÖZNAPI HŐSÖKET HÍVATOTT KITÜNTETNI. HOGY MITŐL HÉTKÖZNAPI EGY MÉLYSZEGÉNYSÉGBŐL KITÖRT MOLEKULÁRIS GENETIKUS, AKI A RÁKKUTATÁS MELLETT JÓTÉKONYSÁGI SZERVEZETEKKEL EGYÜTTMŰKÖDVE PRÓBÁLJA A KISEBBSÉGBEN ÉLŐ FIATALOKAT ARRA BUZDÍTANI, HOGY MERJENEK KITÖRNI, AZT NEHÉZ LENNE MEGMONDANI. BESZÉLGETÉS HORVÁTH JÓZSEFFEL, EGY EGYÁLTALÁN NEM HÉTKÖZNAPI, NAGYON OKOS, EMPATIKUS, TETOVÁLT, ROMA RÁKKUTATÓVAL.

BOTH THE ARANYPÁNT AWARD AND THE GERGELY ALEXANDRA MEMORIAL AWARD ARE GIVEN IN RECOGNITION OF EVERYDAY HEROES. IT WOULD BE HARD TO TELL WHAT MAKES A MOLECULAR GENETICIST WHO BROKE OUT OF EXTREME POVERTY EVERYDAY, WHEN IN ADDITION TO CANCER RESEARCH HE ALSO WORKS WITH CHARITIES TO TRY TO ENCOURAGE YOUNG PEOPLE IN MINORITIES TO DARE TO BREAK OUT. AN INTERVIEW WITH JÓZSEF HORVÁTH, A NOT THE LEAST EVERYDAY, VERY SMART, EMPATHETIC, TATTOOED ROMA CANCER RESEARCHER.

Mesélj egy kicsit arról, milyen volt a gyerekkorod Karcagon.

Karcagon két nagyobb cigánytelep van, a déli és az északi külváros, vagyis pont a város két szélére kerültünk. Éles és érezhető határ választott el minket a magyarok lakta területektől, mindenki tudta, honnan kezdődik a cigánytelep. Egyébként az az érdekes, hogy én a kilencvenes években nőttem fel, és akkoriban sokkal kevésbé éreztem a cigány–magyar ellentétet. Persze akkor még nem volt ekkora a média ereje, a gyűlöletpropaganda hatására pedig most ember és ember között is gyűlölet uralkodik.

Akkoriban a magyarok sem érezteték veletek a különbséget?

Nem volt jellemző. A tanárok az általánosban ugyanúgy bántak velünk, nem tettek különbséget, mindenkinek megmondták, ha nem tanulsz, még utcaseprőnek sem vesznek fel. Érdekes, hogy akkor még a munkahelyek, az általános iskolák, az óvodák és a gimnáziumok is úgy tevődtek össze, hogy nagy volt a keveredés. Nem volt erős szegregáció, mint most, magától értetődő volt, hogy ahogy vannak magyarok, úgy vannak cigányok is. Az iskolában sem azért verekedtünk soha, mert valakinek világosabb vagy sötétebb a bőre, hanem mert fiúgyerekek voltunk és kész.

Tell us a little bit about what your childhood was like in Karcag.

There are two major gypsy slums in Karcag on the southern and northern outskirts, so we were placed on the two edges of the town. A sharp and perceptible border separated us from the areas inhabited by Hungarians, everyone knew where the gypsy slums began. But the interesting thing is that I grew up in the nineties, and at that time I felt much less of the Gypsy-Hungarian conflict. Of course, the power of the media was not so great then, and now, as a result of the hate propaganda, there is hatred among people of any ethnicity.

Did they make you feel that Roma families lived in much more modest circumstances?

Not typically. The teachers treated us the same in elementary school, they didn't differentiate, they told everyone that if we didn't study, we wouldn't even be hired as street sweepers. Interestingly, at the time, even workplaces, elementary schools, kindergartens, and high schools were made up in a way that we mingled with each other. Segregation wasn't as strong as it is now, it was self-evident that as there are Hun-

Mit tartasz otthonodnak?

Gyerekkori otthonom egyértelműen a karcagi Nyár utca, de mivel korán kirepültem, ezért sok helyen éltem. Tizennégy évesen elkerültem Pécsre egy elit gimnáziumba, ahol speciális, pozitív szegregációban folyt a magas színvonalú oktatás, rengeteget tanultunk. De mivel oda-vissza 800 kilométerről van szó, nem volt fenntartható ez az állapot már csak azért sem, mert a szüleim akkoriban kezdtek válni, nekem pedig támogatnom kellett édesanyánkat. Mi már fiatalkorunkban arra törekedtünk, hogy tudjunk dolgozni, alig vártuk, hogy elvállalhassunk valami diákmunkát és függetlenedjünk. A munka nekünk természetes volt, mindig megkerestük magunknak az írószerre, ruhára, tankönyvre valót.

Édesanyád három osztályig, édesapád az érettségiig jutott. A tanulást illetően nagyra törő példa tehát nem volt a közvetlen környezetben, te mégis ezt az utad választottad. A támogatást azért megkaptad otthonról? Lelki síkon és az elfogadás szintjén értve a kérdést.

Nem voltak hatalmas kötelező elvárások, ahogy visszahúzó erő sem. De azt azért mondták, hogy csináld meg a leckét fiam, csak úgy mehetsz ide vagy oda. Ez így volt Péccsel is, mondtam anyámnak, hogy tudom, hogy messze van, de nekem ez egy nagyon jó lehetőség, mert a Gandhiban végre nem kell majd attól félnem, hogy elkezdenek csesztetni, csak mert cigány vagyok, vagy hogy azt éreztetik majd velem, hogy sosem fogok közéjük tartozni. Ott tényleg nem éreztem.

Később, az egyetemen, vagy most igen?

Mi, értelmiségi cigányok vagyunk a legrosszabb helyzetben, mert már nem tartozunk a cigányok közé, magyarok meg ugye sosem leszünk.

Gondolatok a senki földjéről.

Ez tényleg így van, mi sehová sem tartozunk. Ha valaki nem tudja egyből, hogy ki vagy és mire vitted az életben, akkor csak a C betűt látja a homlokodon, ha meg visszamész a cigánytelepre, akkor meg már tehetősnek számítasz, vagyis nem vagy közülük való sem. Az egyetemen is végig ezt éreztem, hogy oké, hogy tudok, de soha nem fognak igazán el- és befogadni.

Visszatérve a visszahúzó erőre, ez gyerekkorodban a társaid, barátaid részéről sem volt érezhető? Mert sokszor emiatt sem tudnak kitörni a fiatalok.

Bennem mindig jól keveredett a lehetsz egyszerre vagány és jó tanuló kombó, bár az igazsághoz hozzátartozik, hogy a magatartásom miatt volt, hogy az osztályfőnök elküldött az iskolapszichológushoz, mert szerinte kezelhetetlen voltam. A barátok engem is húztak, volt egy két meredek helyzet, de mindig figyeltem, hogy a csínytevés ne csapjon át bűnözésbe.

Neked vannak előítéleteid?

Persze… Mindenkinek vannak. Mikor kint voltam Angliában, garians, there are gypsies too. We never fought at school because someone had lighter or darker skin, but because we were boys and that's it.

What do you consider your home?

My childhood home is clearly Nyár street in Karcag, but since I left the nest early, I lived in many places. At the age of 14, I went to an elite high school in Pécs, where I received a high-quality education in special, positive segregation, and we learned a lot. But since it was 800 km back and forth, this situation was unsustainable, not the least because my parents were getting divorced at the time, and I had to support our mother. From an early age, we were keen to be able to work, eager to have a student job and become more independent. Work was natural for us, we always earned enough for stationery, clothes and textbooks.

Your mother only finished third grade and your father graduated high school. So, there were no ambitious examples of studying in your immediate environment, yet you still chose this path. Did they support you at home anyway? I mean this both on a mental level and in terms of acceptance.

There were no huge compulsory expectations, but nor were they holding me back. But they did tell me to "do your homework, son, otherwise you can't go anywhere". It was the same with Pécs, I told my mother that I knew it was far away, but it was a very good opportunity for me, because in Gandhi finally I didn't have to be afraid that I'd be bullied just because I am a gypsy or that I would be made to feel that I would never be one of them. I really didn't feel that there.

Did you later at university, or do you now?

We, intellectual gypsies, are in the worst situation, because we no longer belong with the gypsies, and we will never be Hungarians of course.

Thoughts from no one's land.

That's really the case, we don't belong anywhere. If someone doesn't know right away who you are and how much you have accomplished in life, they will only see the letter G on your forehead, and if you go back to the gypsy slum, you will be considered wealthy, meaning you're not one of them either. Throughout university, I felt like it was okay that I know things, but they would never really accept and include me.

Going back to the forces holding you back, did you not feel it as a child from your peers or friends either? Because often this is one of the reasons young people can't break out.

I have always been a good combination of a tough guy and a good student, but truth be told my behavior was the reason the class teacher once sent me to the school psychologist, because he thought I was unmanageable. My friends teased me too, there were a few close calls, but I always made sure that pranks didn't turn into crimes.

Leeds környékén, ott például rengeteg a pakisztáni. Bementem a plázába és jött az érzés, a félelem, hogy mikor fog robbanni valami. Rájöttem, hogy nem szabad így gondolkodni, de azért mégis ezek a fenntartások jönnek elő automatikusan az emberből. Egy magyar ugyanezt érzi egy cigánnyal kapcsolatban.

Azt, hogy végül mi lett belőled, önmagadon kívül egy inspiráló biológia-tanárnőnek és egy necces témaválasztásnak köszönheted, ha jól tudom.

Pécsről hazatérve végül a helyi mezőgazdasági technikumban kötöttem ki. Zsuzsa néni volt az, aki megkért, hogy foglalkozzak a biológiával, mert nagyon jól ment, és pont akkoriban hozták létre a TUDOK-ot – ugyanolyan, mint az egyetemen a TDK –, ahol voltak különböző témák, köztük a drogkutatás is. Elsőként Zsuzsa néni mondta, hogy próbáljunk meg ezen elindulni, én meg a kétezres évek elején már mindennel találkoztam otthon, Karcagon minden megfordult a fiatalok kezében. Rengeteg dologról lehetett volna írni, de a választás mégis a fiatalok körében már akkor is sztárdrognak számító marihuánára, azaz fűre esett. A tanárnővel pedig azon az úton indultunk el, hogy mi játszódik le az emberi agyban droghasználat közben, amivel kapcsolatban akkoriban dr. Haller József és dr. Freund Tamás kutatócsoportja közölt jelentős eredményeket. Ennek központi témája a saját boldogságközpontunk volt, ami a belső endokannabinoid rendszer.

Miről szólt ez a kutatás?

Röviden, ha elszívsz egy spanglit, pszichózis jön létre, ugyanúgy, mint amikor boldog vagy, csak nem olyan intenzíven és töményen érzed, mintha elszívnál egy füves cigit, de maga a rendszer ugyanaz. Vicces, de magyarul van egy saját „fűközpontunk". Ezt az eredményt a fű történetével együtt akartam átadni, aminek a végén a kutatási részemhez a külvárosról és a saját középiskolámról készítettem anonim kérdőívet. Nagyon durva adatok jöttek ki, volt olyan, aki már 14 éves korában aktívan füvezett.

Hogyan fogadta a tudományos világ a roma diák kutatómunkáját a drogokról?

Az első versenyem Csurgón volt, akkor betettek ökológusok közé. Egy katolikus iskolában, egyedüli cigányként… Tudtam, hogy már maga a téma is necces, láttam rajtuk, hogy nem is várnak sokat. De amikor elkezdtem beszélni, láttam, éreztem rajtuk, mennyire nem ezt várták, nem voltak felkészülve arra, hogy lerombolok minden sztereotípiát. Végül csak hatodik lettem, ami a kedvemet is szegte, de akkor mondta Zsuzsa néni, hogy megint lesz a TUDOK, az országos döntő, ráadásul itt Debrecenben, úgyhogy jelentkeztünk. Nem volt túl nagy kedvem hozzá. Amikor bemondták az első három helyezettet, úgy voltam vele, hogy na, nekem itt meszeltek! Nem számítottam arra, hogy a nagydíj kihirdetésénél a saját nevemet fogom hallani. Fantasztikus volt. Akkor már tudtam, hogy én kutató szeretnék lenni, de azt egyáltalán nem láttam, hogy hogy lesz ebből fix állás, kereset stb., és ezt én sosem hagyhattam figyelmen kívül. Úgyhogy amikor

pulóver/sweatshirt **Dolce&Gabbana (Heaven Store)**

We, intellectual gypsies, are in the worst situation, because we no longer belong with the gypsies, and we will never be Hungarians of course.

Do you have prejudices?

Of course… Everyone does. When I was in England, around Leeds, there are a lot of Pakistanis there, for example. I went into the mall and the feeling came, a fear that something was going to explode. I realized I mustn't think that way, but still, these reservations come to the surface automatically. Hungarians feel the same about gypsies.

What you have become in the end is thanks to, apart from yourself, an inspiring biology teacher and a risky topic, if I'm correct.

Returning from Pécs, I ended up in the local agricultural vocational school, where we learned about a lot of things: agricultural economics, biology. It was a teacher, Zsuzsa, who asked me to focus on biology because I was really good at it, and it was at that time that TUDOK was set up – it's the same as TDK (Students' Scholarly Circle) at university – where there were different topics, including drug research. She was

mondtam Zsuzsa néninek, hogy inkább katona leszek és jelentkezem a Nemzetvédelmi Egyetemre, nem engedte. Egyszerűen nem írta alá a jelentkezési lapomat. (nevet) Tényleg neki és az akkori osztályfőnökömnek, Futó Lajos tanár úrnak köszönhetek mindent.

Hogyan lett ebből rákkutatás?

Végül a Debreceni Egyetem biológia szakára kerültem, ahol elvégeztem a BSC-t majd a mesterszakot. Én a genetikának azzal a részével szeretek foglalkozni, ami elsősorban a gének mutációjából (változás a genetikai állományban) eredő megbetegedésekkel foglalkozik, így jött képbe a rákkutatás. Bár sokan nem tudják, de a rák az egyik legveszélyesebb genetikai betegség, hiszen egyetlen egy végzetes mutáció, és ezáltal egy sejt is elég ahhoz, hogy kialakuljon.

Ti ilyenkor pácienssel is foglalkoztok?

Mi pácienssel nem foglalkozhatunk semmilyen szinten, azzal csak az orvos.

Tehát a doktor úr megszólítás nem állja meg a helyét?

Nem, de hiába mondom, akkor is hozzáteszik! (*nevet*) Ezt egyébként jó, hogy megkérdezted! Nekem nincs doktori címem, és ez nem titok, nincs összefüggésben a titulus azzal, amit csinálok. Az Aranypánt-díj elnyerése után sokat szerepeltem a médiában, és néhány esetben vád is ért, hogy én orvosnak adom ki magam. Én semminek sem adom ki magam, én kutató vagyok, az, hogy ez az emberek fejében hogyan csapódik le, és okoz némi keveredést, arról nem tehetek. A kutató egy adott betegség biológiai hátterét, annak működési mechanizmusát tudja feltérképezni. Ha ez sikerül, akkor lehet további kutatásokkal azt elérni, hogy az adott betegséget hogyan lehet kezelni, vagy kordában tartani. Kutatóként nyilván az onkológiai résszel, a rendelkezésre álló kezelésekkel is abszolút tisztában vagyok, de a konkrét kezelést az orvos fogja megszabni, ez az ő feladata. A betegség biológiai hátterét, a daganat- és áttétképződés folyamatát, a daganat és az onkológiai kezelések által kiváltott mellékhatásokat, a terápiás lehetőségeket és az életminőség javítására szolgáló alternatív készítmények mibenlétét viszont elmagyarázhatom neked. Ezzel foglalkozom jelenleg.

Az jó, mert azt az orvos úgysem teszi meg. Érthetően, ne adj isten! – empatikusan.

Igen, mert nincs rá idejük, ismerjük ezt. Egy orvosra naponta akár több tucat beteg is esik, szinte lehetetlen átadni a páciensnek minden értékes információt ilyen rövid idő alatt.

Egy rákkal küzdő embernek még annál is kevesebb ideje van.

Igazából pont ezért jöttem rá arra, hogy ha már ennyit tanultam, nélkülöztem azért, hogy elérjek valamit a kutatásaim során, akkor itt az ideje kézzel fogható segítséget nyújtani. Elmagyarázni egy laikus embernek, főleg egy kétségbeesett betegnek, hogy mit is jelent egy lelet, amit a legtöbb esetben senki sem

the first to tell me to apply for this, and I had encountered everything at home in the early 2000s, the youngsters in Karcag tried just about everything. I could have written about many things, but I chose marijuana, that is weed, which was already a star drug among youngsters. And the teacher and I started working on what happens in the human brain during drug use, about which the research group of Dr. József Haller and Dr. Tamás Freund published significant results at that time. The central theme of this was our own happiness center, which is the internal endocannabinoid system.

What was this research about?

In short, smoking a joint creates psychosis, just like when you are happy, it just doesn't feel as intense and concentrated as smoking weed, but the system itself is the same. Funnily we have our own "weed center" to put it simply. I wanted to pass on this result along with the history of weed, at the end of which I made an anonymous questionnaire for my research about the outskirts and my own high school. The results were very rough, with some people already actively smoking weed at the age of 14.

How did the scientific world receive a Roma student's research on drugs?

My first competition was in Csurgó, and I was placed among ecologists. In a Catholic school, as the only gypsy... I knew that the subject itself was risky, I could tell that they didn't expect much. But when I started talking, I saw, I felt how much they didn't expect that, they weren't prepared to have their stereotypes destroyed. In the end, I only finished sixth, which discouraged me, but then my teacher told me that there would be another TUDOK, the national finals here in Debrecen, so we applied. I wasn't really in the mood for it. When the first three places were announced, I thought that well, I was done for. I didn't expect to hear my own name when the grand prize was announced. It was fantastic. I knew then that I wanted to be a researcher, but I didn't know how this would become a fixed job, a salary, etc., and I could never ignore those. So, when I told my teacher that I would rather become a soldier and apply to the National Defense University, she wouldn't let me. She simply refused to sign my application form. (laughs) I really owe everything to her and my class teacher at the time, Mr. Lajos Futó.

How did this become cancer research?

I ended up majoring in Biology at the University of Debrecen, where I completed both my bachelor's and my master's degree. I like to focus on the part of genetics that deals primarily with diseases originating from mutations in genes (changes in the genetic stock), that's how cancer research came into the picture. Although many people do not know this, cancer is one of the most dangerous genetic diseases, as a single fatal mutation, a single cell is enough for it to develop.

ért, már hatalmas segítség. A vízválasztó az volt, amikor 2017-ben találkoztam egy esettel: egy ötéves kislány agydaganattal küzdött. A kutatásaim miatt én már akkor tudtam, hogy a Kannabisz növényből származó, legális, teljes spektrumú kivonatok (THC-szint kevesebb, mint 0,2%) milyen fontos élettani hatásokkal bírnak, és nagyon jól működik alternatív terápiaként. De ott volt a kérdés: ha meg is szerzem a kislánynak a megfelelő minőségű CBD-t, hogyan használjuk? Nem létezik sehol egy általános standard, ráadásul egy gyereknél. Úgyhogy összeraktam egy kezdetleges protokolt, hogy mi alapján kezdjünk el dolgozni, hogyan adjam a hatóanyagot. A kislány közben kemoterápiát és sugárkezelést kapott, ezek nagyon hatékonyak és nagyon kemények együtt, de egy hónap után a mellékhatások megszűntek, három hónap múlva pedig az agyában lévő maradék két góc is. A komplex terápia tehát nemcsak hatásos volt, de a mellékhatások tekintetében sokkal elviselhetőbb is. Az addig bejárt utam értelmet nyert, és eldöntöttem, hogy ezt fogom továbbvinni, elegem van az idő- és visszahúzásból az egyetemen.

A karcagi cigánytelepen nem volt visszahúzó erő, de az egyetemen igen?

Én azért nem fejeztem be a PhD-t, azért nem lettem és valószínűleg már nem is leszek soha doktor, mert a témavezetőm meghátrált a mentorálásomtól azért, mert elkezdtem dolgozni a CBD-vel. Ez nyílt titok, de már nem érdekel. Mert azt tudni kell, ha nincs témavezetőd, nem védhetsz. Ahhoz, hogy védj, kell egy másik témavezető. Ahhoz, hogy átvállaljon az adott egyetemen belül egy másik tanár egy docenstől, aki a témaválasztás miatt utasít el, arra körülbelül zéró az esély. Új témát választani pedig csak ezért, és elölről kezdeni mindent, na abból köszönöm nem kérek. A legdurvább az, ha van benned tehetség, tudás, akkor azt sokszor nem nézik jó szemmel, inkább visszahúzzák. Nem az van, hogy itt egy tehetség, csináljunk belőle valamit vagy valakit. Inkább mindenki védi a saját királyságát, hierarchia alapon dől el minden. Úgyhogy nem bántam meg a döntésemet.

Miért kellett ehhez az ország másik felére, az osztrák határhoz költöznöd?

Mérlegeltem a dolgokat, és mivel tudtam, hogy legközelebb így is csak Ausztriából lehet szerezni CBD-t, leültem egy osztrák nagykereskedővel, hogy mi lenne, ha összekapcsolnánk a betegeket a lehetőségeikkel, konkrét termékeket kínálva nekik a terápia kiegészítéseként. Megalapítottam a saját cégem, aminek célja olyan alternatív gyógymódok fejlesztése és elérhetővé tétele a betegek számára, amelyek ilyen minőségben csak korlátozottan érhetőek el – javarészt külföldről. A magyar ember zöme pedig nem tudja külföldről beszerezni.

Magyarországon miért utasítja el a szakma a betegségek holisztikus megközelítését?

Jó kérdés. Én sem az onkológia ellen vagyok, de Magyarországon az istennek se akarják megérteni és bevezetni, hogy ne akkor kezdjük a kiegészítő terápiát (palliatív terápia, tehát

Do you also interact with patients?

We cannot interact with patients on any level, only a doctor can.

So addressing you as a doctor is incorrect?

It is, but I say that in vain, they still add it! (*laughs*) Anyway, it's good that you asked that! I don't have a doctorate, and it's no secret, titles have no connection to what I'm doing. After winning the Aranypánt Award, I was featured a lot in the media, and in some cases, I was accused of pretending to be a doctor. I'm not pretending to be anything, I'm a researcher, if it gets mixed up in people's minds and causes some confusion, well, I can't help that. A researcher can map the biological background and modus operandi of a given disease. If this is successful, further research can be done to find out how to treat or control a particular disease. As a researcher, I am obviously fully aware of the oncology part and the available treatments, but the specific treatment will be determined by doctors, that is their job. However, I can explain to you the biological background of the disease, the process of tumor and metastasis, the side effects caused by the tumor and oncological treatments, the therapeutic options and the nature of alternative products aimed to improve the quality of life. That's what I'm working on right now.

That's good because doctors will never do that. Not in an understandable way or, God help us, empathetically.

Yes, because they don't have time, we know that. A doctor can see dozens of patients a day, it is almost impossible to pass on all valuable information to the patient in such a short time.

People fighting cancer have even less.

Actually, that's exactly why I realized that if I learned so much, faced so many hardships so that I may achieve something with my research, it was time to offer some tangible help. Explaining to laymen, especially desperate patients, what their test results mean, which in most cases no one understands, is already a huge help. A case I came across in 2017 was the watershed: a five-year-old girl was fighting a brain tumor. Because of my research, I had already known the important physiological effects of legal, full-spectrum extracts from the Cannabis plant (THC level less than 0.2%) and how it works very well as an alternative therapy. But there was the question: even if I get the right quality CBD for the girl, how do we use it? There is no general standard for anyone, least of all for a child. So, I put together a rudimentary protocol on how to start working, on how to administer the substance. In the meantime, she received chemotherapy and radiation therapy, which are very effective and very harsh together, but after a month the side effects disappeared, and after three months so did the two remaining nodules in her brain. Thus, the complex therapy was not only effective, but also much more tolerable in terms of side effects. And so my journey until then

pulóver/sweatshirt **Dolce&Gabbana (Heaven Store)**

> *Mi, értelmiségi cigányok vagyunk a legrosszabb helyzetben, mert már nem tartozunk a cigányok közé, magyarok meg ugye sosem leszünk.*

tüneti kezelés), amikor a beteg már fél lábbal a sírban van. Szeretném megmutatni, hogy a megfelelő szakmai hozzáértéssel a CBD-t jól lehet integrálni. Most már ott tartok, hogy saját márkás termékeim vannak és aktív kapcsolatom van a betegekkel. Folyamatosan finomítok a protokollon, a leletek és kórtörténetek alapján meg tudom mondani, hogy mit és hogyan kell. Egyéni úttörője lettem ennek a módszernek Magyarországon, de közben nagyon sokan támadtak, orvosok és kollégák is. De már olyan szintre jutottam el, hogy én kezelem az orvost alternatív terápiával, mert azt mondja, „Józsi, az onkológián nem tudnak velem mit kezdeni, segíts!" Büszke vagyok arra, hogy van egy működő rendszerem, egy működő protokollom. Nyilván ez sem csodaszer, nem fogok tudni megmenteni mindenkit.

Ezt akartam pont kérdezni. Nem rak ez rád terhet?

Nem, mert az elején elmondom, hogy ez nem egy csodaszer, de ha pár százalékot le tudok venni a terheikből, meg a szenvedéseikből, akkor megérte. Ezért nem értem az alternatív gyógymódot elutasító orvosokat. Ha az a szerencsétlen beteg három nap után végre képes lenyelni egyetlen falatot – minden túlzás nélkül –, akkor nem megérte? Az orvosnak ez egy rutindolog, a betegnek egy csoda.

Nagyon vallásos, de legalábbis mély hittel rendelkező ember vagy. Mélyszegénységben nevelkedett, daganatos betegekkel foglalkozó emberként, napi szintű kapcsolatban az egyetemes igazságtalansággal hogyan vagy képes megtartani a hitedet?

Az emberek döntő hányada rosszul értelmezi a hitet. Amikor 2013-ban úgymond találkoztam Istennel, rájöttem, hogy a vallásosság azt jelenti, hogy megértsd azt, mi a feladatod az életben. A másik része az, hogy megértsd, az ittlétünk arra van, hogy megtanuljunk szeretni. Az én szubjektív véleményem szerint Istennek nincsenek olyan elvárásai, mint amiket a sok egyház vagy a sok keresztény ember gondol. Nem tudsz bűntelenül élni. Szerintem akkor van meg az egyensúly, ha tanulsz a hibáidból minden alkalommal.

És tudom, hogy amikor nagyfokú trauma ér, valakinek az elvesztése, az nagyon sok mindent felülír vagy átprogramoz benned, és meggyengül a hited. Én a legmélyebb pontjaimról is úgy hozom ezt vissza, hogy megpróbálom észrevenni, hogy mit miért vett el és mit adott vissza vagy helyette. Hiszen az ember csak utólagosan érti meg Isten akaratát.

Mit jelent neked a hírnév?

Megtanultam tudatosan használni. Megtanultam, kik azok, akikhez máshogy nem tudok eljutni. Az egész hírnevet egyrészt a kapcsolatépítésre meg lehetőségekre is lehet használni, másrészt olyan emberekhez és olyan helyekre juthatok el, ahova máskülönben nem tudtam volna. Ilyen volt például a Francia Nagykövetségen egy előadás, ahol olyan diszkriminációs dolgokról tudtunk beszélni, amikről magyarországi cigány ember talán sohasem fog. A másik része pedig baromi nagy teher. Hat év közmédiában való állandó szereplés után viszont azt mondtam, hogy itt a vége, fuss el véle – kivonom magam. Igazából ma is miattad vagyok itt. Ha nem úgy írtad volna azt a levelet, esküszöm nemet mondtam volna! (nevet)

Ó, köszönöm! Számomra a megtiszteltetés. Ennek örömére felteszem az utolsó kérdést. Ha identitásról van szó, neked mi áll az első öt helyen?

Kiválasztott vagyok, Isten gyermeke. A gyermekből, álmodozóból már egyre inkább afelé megyek, hogy családapa vagyok. De nem tudok normálisan válaszolni, mert olyan átmenetek vannak! (*nevet*) Például a gyermeki oldalamat sohasem akarom elveszíteni. Aztán a másik átmenet, hitetlenből lettem a hit embere. Törekszem arra, hogy a jó úton haladjak. Igazából az egész élet egy tanulás.

col. Obviously, it's not a wonder drug, I won't be able to save everyone.

I have just wanted to ask that. Doesn't that burden you?

No, because I tell people at the beginning that it's not a wonder drug, but if I can take a little off their burdens and their suffering, it's worth it. That's why I do not understand doctors who reject alternative therapies. If that unfortunate patient is finally able to swallow a single bite after three days – I'm not exaggerating – then isn't it worth it? It may be a routine thing for him, it is a miracle for the patient.

You are a very religious person, but at the very least you have deep faith. Coming from extreme poverty, working with cancer patients, having to face universal injustice on a daily basis – how do you keep your faith?

The vast majority of people misinterpret faith. When in 2013, I met God so to speak, I realized that being religious means understanding what your role in life is. The other part is understanding that being here is about learning to love. In my subjective opinion, God does not have the expectations that many churches or many Christians think He has. You cannot live without sinning. I think you have balance when you learn from your mistakes every time.

And I know that when there is a great deal of trauma, the loss of someone, it overwrites or reprograms a lot of things in you and your faith weakens. During my worst times I bring my faith back by trying to figure out what he took from me and why, as well as what he gave back in return or instead of it. For we can only understand the will of God in retrospect.

What does fame mean to you?

I've learned to use it consciously. I've learned who are those I can't reach otherwise. On the one hand, all this fame can be used for networking and opportunities, and on the other hand, I can reach people and places I would not otherwise have been able to. This was the case with a lecture at the French Embassy for example, where we could talk about such discrimination issues that a Hungarian Gypsy may never be able to. It is also a damn big burden. However, after six years in the public media, I said this is the end, I'm out. Actually, I'm only here today because of you. If you hadn't written a letter like that, I swear I would have said no! (laughs)

Oh, thank you! The honor is mine. Well, in that case, I'll ask the last question. When it comes to identity, what do you have in the top five?

I was chosen, a child of God. From a child, a dreamer, I am moving towards becoming a father. But I can't give you a normal answer because there are such transitions! (laughs) For example, I never want to lose my childlike side. Then the other transition, I went from a non-believer to a man of faith. I strive to stay on the right path. Actually, the whole life is learning.

kabát/coat **Burberry/Luxury Cartel**

THE THREE LANGUAGES OF

DREAMS

Az álmok három nyelve

TALÁN MINDENKI ISMERI A SZOMÁLIAI LÁNY TÖRTÉNETÉT, AKI A FÉL VILÁGON ÁTKELVE, GYEREKKÉNT MENEKÜLT EL AZ OTTANI NŐK SORSA ÉS A KÉNYSZERHÁZASSÁG ELŐL, HOGY AZTÁN MAGYARORSZÁGON SIKERES MODELLKARRIERT FUSSON BE – AKI NEM, AZ JÁRJON UTÁNA. MI VISZONT NEM A MÚLTRÓL, HANEM A JELENRŐL, A SZABADSÁG ÁRÁRÓL, KULTURÁLIS KOMPROMISSZUMOKRÓL ÉS BALUL SIKERÜLT RANDIKRÓL IS BESZÉLGETTÜNK KAFIYA SAIDDAL, EGY ÉBENFEKETE BŐRŰ MAGYAR ÁLLAMPOLGÁRRAL.

PERHAPS EVERYONE KNOWS THE STORY OF THE SOMALI GIRL WHO CROSSED HALF THE WORLD AS A CHILD TO ESCAPE FORCED MARRIAGE AND THE FATE OF WOMEN THERE, AND THEN HAD A SUCCESSFUL MODELING CAREER IN HUNGARY – IF YOU DON'T, READ UP ON IT. HOWEVER, WE DIDN'T TALK WITH KAFIYA SAID, THE EBONY-SKINNED HUNGARIAN CITIZEN, ABOUT THE PAST BUT ABOUT THE PRESENT, THE PRICE OF FREEDOM, CULTURAL COMPROMISES AND DATES THAT WENT AMISS.

Mi az első dolog, ami eszedbe jut a magyar kultúrával kapcsolatban?

Az egész kultúrát nézve talán az ételek. Emlékszem, amikor megérkeztem a főti gyermekotthonba, ott mindig közösen készült az ebéd, és az egyik nap lekváros tészta volt. Ott majdnem mindenki menekült volt, és mi nem szoktuk meg, hogy lekvárral is lehet enni a tésztát, nálunk az sósnak számít! (*nevet*) Csak pislogtunk egymásra, hogy mi ez, ők meg mondták, hogy hát, ez az ebéd! Ez volt talán a legfurcsább dolog, amivel találkoztam.

Az emberekkel kapcsolatban pedig az volt a szokatlan, hogy amikor itt megkérdezed valakitől: „Hogy vagy?", hosszú mondatokban kezdi mesélni, hogy ez történt, meg az történt.

What is the first thing that comes to your mind about Hungarian culture?

Thinking of the whole culture, perhaps the food. I remember when I arrived at the children's home in Fót, we always made lunch together there, and one day we had pasta with jam. Almost everyone there was a refugee, and we were not used to eating pasta with jam, it is supposed to be salty! (laughs) We just blinked at each other, trying to figure out what it was, and they said, well, this was lunch! That was perhaps the weirdest thing I came across.

And the unusual thing about people was that when you ask someone here, "How are you?," they start telling you in

Ha Szomáliában valakitől ezt kérdezed, csak rávágja, hogy minden szuper, de azt nem szokták elmondani, hogy mi történt velük, és ténylegesen hogyan vannak.

Most már elég régóta itt élsz. Mennyire tartod magad magyarnak és mennyire tartod magad szomáliainak?

Hmm. Mindig azt szoktam mondani, hogy én elsősorban Kafiya vagyok, vagy ahogyan a divatszakmában ismernek, Rea. Ugyanannyira vagyok szomáliai, amennyire most már magyar is, de nem hely alapján határozom meg magam. Én elsősorban én vagyok, aztán jöhet minden más. De leginkább csak Kafiyának gondolom magam.

Van olyan dolog, amit magaddal hoztál és máig benned él az ottani kultúrából?

Soha nem mondom el, ha valami fáj. Amikor rossz napom van, nem mondom ki, nem beszélek róla, inkább megtartom magamnak. Maximum az után beszélek róla, miután már megoldottam a problémákat.

Ez egyébként jellemző az afrikai emberekre? A legbelsőbb félelmeket mindenki megtartja magának, hogy erősnek tűnjenek?

Igen. Szomáliában úgy tartja a mondás, hogy ha éhezel, kend be magad olajjal, hogy senki ne lássa, mennyire száraz a bőröd, ne lássák, hogy éhes vagy. Ezt az anyukám is gyakran mondogatta, és ez nagyon bennem maradt.

> *Szomáliában úgy tartja a mondás, hogy ha éhezel, kend be magad olajjal, hogy senki ne lássa, mennyire száraz a bőröd, ne lássák, hogy éhes vagy.*

Neki sokáig nem mondtad el, hogy felvetted az európai életstílust, mert féltél, hogy nem lenne büszke rád. Pedig nyilván nem azért segített megszökni Szomáliából, hogy ugyanazt az életet éld máshol, ami elől elmenekültél...

Nyilván, de ezek nagy belső vívódások. Úgy éreztem, hogy azzal, hogy elmondom, én már Európában élek, megtaláltam magamat, szabad vagyok és boldog és azt csinálom, amit akarok, az önző dolognak tűnik, miközben ők ugyanúgy élnek Szomáliában, ahogy eddig. Nem akartam önző lenni. De végül is elmondtam.

Felszabadító volt a megkönnyebbülés?

Igazából nem annyira. A legtöbb dolgot, hogy nem viselek kendőt, hogy európaiként öltözködöm és élek, azokat elfogadta, long sentences that this has happened and that has happened. If you ask someone in Somalia that, they'll just answer that everything is great, but they don't usually tell you what happened to them and how they actually are.

You've been living here for quite some time now. How much do you consider yourself Hungarian and how much do you consider yourself Somali?

Hmm. I always say that first and foremost I'm Kafiya, or as they know me in the fashion world, Rea. I am as much Somali as I am now Hungarian, but I do not define myself by place. First and foremost, I am me, and everything else can come after that. But most of all, I think of myself as Kafiya.

Is there anything you brought with you from the culture there that still lives in you?

I never say anything if something hurts. When I have a bad day, I don't say it aloud, I don't talk about it, I prefer to keep it to myself. At most I will only talk about it after I have solved the problems.

Is this typical of African people? Does everyone keep their innermost fears to themselves to make themselves seem strong?

Yes. In Somalia, there is a saying that if you are starving, put oil on your body so that no one can see how dry your skin is, so that no one can see that you are hungry. My mom also used to say that a lot, and it really stuck with me.

You didn't tell her for a long time that you had adopted the European lifestyle because you were afraid she wouldn't be proud of you. But obviously she didn't help you escape Somalia to live the same life you escaped somewhere else...

Obviously, but these are great internal struggles. I felt that by telling her that I was living in Europe now, that I had found myself, that I was free and happy and doing what I want would seem selfish while they are living the same life in Somalia as before. I didn't want to be selfish. But I told her in the end.

Was the relief liberating?

Actually, not so much. She has accepted most of the things, for example that I don't wear a headscarf, I dress and live as a European, but she hasn't accepted that I have converted to Christianity. Later I thought that perhaps I shouldn't have told her that.

Was religion the only thing she didn't accept?

Yes, that was the only one. And not because they hate Christians, but because they can't even imagine that there can be any other truth besides what they believe in.

Faith, Islam is a very important part of African culture. Why did you decide to convert to Christianity?

de azt, hogy áttértem a keresztény hitre, azt nem. Utólag gondolkodtam, hogy ezt talán nem is kellett volna elmondanom neki.

A vallás volt az egyedüli dolog, amit nem fogadott el?

Igen, ez volt az egyetlen. És nem azért, mert mondjuk utálják a kereszténveket, hanem azért, mert nem tudják elképzelni sem, hogy létezhet más igazság azon kívül is, amiben ők hisznek.

A hit, az iszlám nagyon fontos része az afrikai kultúrának. Miért döntöttél úgy, hogy áttérsz a keresztény hitre?

Mindig is kíváncsi típus voltam. Mindig érdekelt, hogy a fiúk miért csinálhatnak egyes dolgokat, a lányok pedig miért nem. Apukám hároméves koromban hagyott el bennünket, mert ő fiúkat akart, de anyukám három lányt szült neki. Érdekelt, hogy ha a vallás szerint élünk, akkor hogyan mondhat nemet valaki a saját gyerekeire csak azért, mert azok nem fiúk. Érdekelt, hogy a férfiaknak miért lehet akár négy feleségük, miközben a nőknek kötelességük engedelmeskedni – különben az isten mérges lesz rájuk. De miért lenne rám mérges isten azért, mert nem csinálom azt, amit a férjem szeretne? Ezek mindig bennem voltak, persze választ sosem kaptam, mert ott nem lehet ilyeneket kérdezni. Nem lehetett más vallásról könyveket olvasni, még csak tájékozódni sem, pedig attól, hogy elolvasol egy könyvet, még nem lesz teljesen más a véleményed.

Aztán idejöttem, és megismerkedtem az akkori barátommal, aki egy nagyon vallásos családban nőtt föl, keresztény családban. Mivel én az iszlámot hoztam magammal, sok vitánk volt. De ezek építő viták voltak, sokat beszélgettünk sok mindenről, és végül úgy döntöttem, hogy hozzám ez az értékrend áll közelebb.

Azért, mert a keresztény vallás – még ha abban is vannak vitatható dolgok – a családot részesíti előnyben?

Egyrészt igen. Meg tudod, én menekültként jöttem ide. Anyukámnak nem az volt az első gondolata, hogy menjek Szaúd-Arábiába, egy másik muszlim országba, hanem célirányosan Európába küldtek, mert tudta, itt leszek biztonságban akkor is, ha teljesen mások az emberek. Mert bár Európában nem muszlimok laknak, mégis segítettek és otthont adtak nekem. Ez nem történt volna meg egy muszlim országban, az ottaniak nem segítettek volna egy bajba jutott nőnek. Sosem kaptam volna menekültstátuszt. Baj van egy vallással, ha az nem segít a sajátjain, vagy egyáltalán a bajbajutottakon.

A menekültstátuszt le lehet vetkőzni idővel, vagy mindig az identitás része marad?

Ez szerintem mindig ott marad az emberben. Én 2019 óta magyar állampolgár vagyok, de a menekültstátuszom azóta is megmaradt legbelül.

Ez a mi hibánk?

Nem mondom, hogy a magyarok hibája, inkább az egész emberiségé. Vannak, akik szeretik különböző csoportokba sorolni

I've always been the curious type. I always wondered why boys can do certain things and girls can't. My dad left us when I was three because he wanted boys, but my mom gave birth to three girls. I wondered how, if we live according to the religion, someone can reject his own children just because they are not boys. I wondered why men can have four wives, while women have a duty to obey – otherwise God will be angry with them. But why would God be mad at me for not doing what my husband wants? These questions were always in me, but of course I never got an answer because you can't ask questions like that there. You couldn't read books about other religions, you couldn't even get any information, even though reading a single book won't change your opinion completely.

Then I came here and met my boyfriend at the time, who grew up in a very religious family, a Christian family. Since I brought Islam with me, we had a lot of arguments. But these were constructive debates, we talked a lot about a lot of things, and in the end, I decided that this value system was closer to me.

> *In Somalia, there's a saying that if you are starving, put oil on your body so that no one can see how dry your skin is, so that no one can see that you are hungry.*

Is it because the Christian religion – even if it also has controversial aspects – favors the family?

On the one hand, yes. And you know, I came here as a refugee. My mother's first thought wasn't to send me to Saudi Arabia, another Muslim country, I was purposefully sent to Europe because she knew I would be safe here even if people were completely different. Because even though Europe is not populated by Muslims, they helped me and gave me a home. This would not have happened in a Muslim country, the people there would not have helped a woman in trouble. I would never have been granted refugee status. There is something wrong with a religion if it does not help those who follow it, or those who are in trouble in general.

Can you cast off your refugee status over time, or will it always be a part of your identity?

I think it will always stay with a person. I have been a Hungarian citizen since 2019, but my refugee status has remained deep inside me.

Is this our fault?

I wouldn't say that it is the fault of the Hungarians, but rather of humanity as a whole. Some people like to categorize

az embereket, és most én ebbe a csoportba tartozom. Ez ugyanolyan, mint hogy valaki meleg, muszlim stb.

Sokszor nyilatkoztad, hogy a magyarok alapvetően kedvesek. A mindennapokat illetően gyakran ér atrocitás a bőrszíned miatt?

Érdekes, hogy a legelején, amikor még hordtam a kendőt, akkor gyakoribbak voltak a beszólogatások: „Honnan jöttél, te néger?" és a többi. Most is szokták mondani, de az utóbbi időben nem rosszindulatból, inkább csak rám csodálkoznak, hogy „Jaj, de szép fekete lány vagy!" „Még nem láttam ilyen szép magyar lányt!" Szerintem nem érzékelik, ezzel mit is mondanak, néha legszívesebben megkérdezném, hogy de most mit szeretnél ezzel mondani? Hogy a feketék vagy a magyarok egyébként csúnyák?

> *Az emberek sokfélék, és nincs azzal baj, ha szerelmes lettél egy teljesen eltérő kinézetű vagy kultúrájú emberbe – csak a szerelem számít, és az, hogy azzal az emberrel szeretnél lenni.*

Nem fáraszt néha, hogy a különlegességedet mindig a külsőddel azonosítják, hiszen az az igazán szembetűnő, és a belső értékeid, amikből szintén rengeteg van, netán háttérbe szorulnak?

De, egyre többször érzem ezt. Elsőként szépnek látnak, és sokszor nem is lépnek tovább, nem tudják, mennyire erős személyiségem van belül. Elég az, hogy szép legyek, de egyébként maradjak csendben – ez nagyon zavaró.

A modellszakma tud sokat adni, izgalmas és jó esetben segíti az önelfogadást is. De nem gondolod, hogy ezzel pont ott kötöttél ki, ami elől Szomáliából elmenekültél? Hogy a férfiak könnyebben tekintenek rád egy darab húsként, netán valami egzotikus trófeaként?

Egy kicsit igen... de azt már két mondatból levágom, ha valaki csak trófeaként tekint rám. Olyankor azonnal menekülök.

Hogy állsz most a fiúkkal?

Egy ideig szingli voltam, de most újra elkezdtem ismerkedni, randizni.

Ez a randikérdés nálad többszörösen összetett, mert amíg Szomáliában nem nagyon randiznak, addig itt, Európában már online pörgetik egymást a fiatalok – persze egyik sem feltétlenül jó. Hol vagy te ebben a kavalkádban? Hogyan randizol?

others into different groups, and now I belong to this group. It's the same as being gay, Muslim, and so on.

You have often said that Hungarians are generally kind. When it comes to everyday life, do you often face atrocities because of the color of your skin?

Interestingly, in the very beginning, when I was still wearing the headscarf, the comments were more frequent: "Where did you come from, Negro?" and the like. They still say it, but lately not out of malice, they're just marveling: "Oh, what a beautiful black girl!" "I have never seen such a beautiful Hungarian girl!" I don't think they realize what they're saying, sometimes I'd like to ask what they really want to say with that. Are black or Hungarian people generally ugly?

Isn't it tiring sometimes that your uniqueness is always associated with your appearance, because it is really striking, and your inner values, of which there are also plenty, are perhaps overshadowed?

It is, I feel this more and more. They see me as beautiful at first, and it often doesn't even go deeper than that, they don't know how strong my personality is inside. It's enough to be beautiful, but otherwise I should keep quiet – it's very disturbing.

Modeling has a lot to offer, it is exciting and, in the best-case scenario, it also helps you to accept yourself. But don't you think that you ended up with exactly what you escaped from in Somalia? That it is easier for men to look at you as a piece of meat, maybe as some exotic trophy?

A little yes... but I can figure it out from two sentences if someone just sees me as a trophy. Then I run away immediately.

How are you with boys now?

I was single for a while now, but I have started dating again.

The issue of dating is much more complicated for you, because while people don't date much in Somalia, here in Europe young people swipe each other left and right online – of course, neither of which is necessarily good. Where are you in this chaos? How do you date?

I prefer dating in person, you can learn more about the other if you are face to face. So far, I've always met people at work or among friends, not online.

In Somalia, I never thought about dating, they wouldn't have let me. There, many of us lived under the same roof at the same time, and there were times when my female family members living with us went on secret dates, because if they had asked, they wouldn't have been allowed to go. On the one hand, this is alright, because if something happens, the girl will always be responsible, not the boy. She will not be asked to marry, and she will be left in shame: it is always the

Én személyesen jobban szeretek randizni, többet meg lehet tudni egy emberről, ha szemtől szemben vagyunk egymással. Eddig is mindig a munkában vagy baráti társaságban ismerkedtem, nem pedig online.

Szomáliában sosem gondolkodtam azon, hogy randizzak, nem is engedték volna. Ott sokan élünk egy fedél alatt egyszerre, és volt, hogy a nálunk lakó lány családtagjaim titokban mentek randizni, hiszen, ha elkéredzkedtek volna, úgysem engedték volna el őket. Ez egyrészről jogos, hiszen, ha valami történik, akkor úgyis mindig a lány lesz a felelős, nem a fiú. Őt nem fogják feleségül kérni és ő marad szégyenben, mindig a lányok viselik a következményeket, miközben a férfiakkal semmi sem történik. Ebben a közegben felnőve megtanultam, hogy nekem magamra kell vigyáznom. Ezért amikor először találkozom valakivel, megbizonyosodom róla, mit gondol a világról, milyen értékeket képvisel és összességében milyen ember. Volt pár hosszú kapcsolatom.

Nehéz volt megküzdeni a kulturális különbségekkel?

Igazából nem. Inkább az okozott nehézségeket, hogy elég erős személyiség vagyok, és ahogy már mondtam, sosem sírok, panaszkodom – mondhatni teljesen bezárkózom, meg aztán megvan a saját határozott akaratom. Ez volt, hogy okozott gondokat, de semmi komolyabb.

Ezt nálunk úgy mondják, hogy akkor nem vagy egy szobanövénytípus.

Nem, az biztosan nem! (*nevet*)

Ha az általános szépségideált nézzük, neked milyen a személyes ízlésed akár férfiak, akár nők terén?

A nőkben a természetességet szeretem, ha nem nagyon változtatnak a külsőjükön és elfogadják magukat úgy, ahogy vannak. Persze egy finom smink és a szép ruhák kellenek a jó közérzethez, szerintem normális, ha valaki ezt szereti, csak nem kell túlozni. Férfiak terén az ápoltság és a tisztaság a legfontosabb, viszont nem szeretem az olyan sznobokat, akik az öltözködéssel akarják elfedni, hogy belül valami hiányzik.

Ha konkrét ideált kellene mondanod, neked van preferenciád bőrszín alapján például?

Szeretném, ha multikulturális családom lenne, hogy megtanítsam a leendő gyerekeimnek, hogy nem kell kizárólag egy csoportba tartozni. Ha magyar vagy, nem csak magyarral egyesülhetsz, és ha szomáliai vagy, nem csak szomáliaival házasodhatsz össze. Az emberek sokfélék, és nincs azzal baj, ha szerelmes lettél egy teljesen eltérő kinézetű vagy kultúrájú emberbe – csak a szerelem számít, és az, hogy azzal az emberrel szeretnél lenni. De válaszolva a kérdésre, engem vonzanak a magyar férfiak, szépnek látom őket.

Lehet, hogy a saját tapasztalataid miatt sem látod annyira szépnek a színes bőrű férfiakat?

kardigán/cardigan **Blumarine**
nadrág/trousers **Zara**

> *People are diverse, and it's okay to fall in love with a person with a completely different look or culture – all that matters is love and that you want to be with that person.*

Biztos, hogy emiatt, igen. Volt egy szomáliai fiú, akivel pár hétig randiztam, nem is bírtam tovább.

Itt Magyarországon?

Igen. De az a baj, hogy az afrikai kultúrában a férfiak uralkodnak, és itt is ugyanúgy elvárják egy nőtől, hogy ottani nőként, vagyis alárendeltként viselkedjenek. Ezért nem is igazán látom vonzónak őket.

> *Ha valami történik, mindig a lányok viselik a következményeket, miközben a férfiakkal semmi sem történik. Ebben a közegben felnőve megtanultam, hogy nekem magamra kell vigyáznom.*

Volt negatív randiélményed magyar fiúval is?

Persze! (*nevet*) Volt egy fiú, aki bevallottan beguglizott, mielőtt találkoztunk. Aztán belekezdett egy monológba, hogy minden nő a gazdag férfiakat szereti, és mikor próbáltam meggyőzni az ellenkezőjéről, röhögve kérdezte, hogy ha most venne nekem egy házat, ne mondjam már, hogy nem fogadnám el! Nem akartam neki mondani, hogy ha ilyen férfira lenne szükségem, ennyi erővel Szomáliában is maradhattam volna. Nyilván nem lett folytatása a dolognak. De viccet félretéve, a függetlenségem nagyon fontos nekem. Ha kell valami, megdolgozom érte és majd megveszem magamnak.

Neked már nem kell megkötnöd ezeket a kompromisszumokat. Szoktad azt érezni viszont, hogy a szabadságodnak a magány a záloga?

Ez határozottan így van.

És megéri?

Szerintem senki sem mondhatja el, hogy teljesen, százszázalékosan szabad. De most már, hogy tudok rendszeresen beszélni a családommal, nem érzem magam annyira egyedül.

Nagyon szépen beszélsz. Magadénak érzed már a magyar nyelvet?

Nem, nagyon nem! (*nevet*) Még mindig sokszor van olyan, hogy tudom, mit kellene mondani, és a fejemben is van, csak hirtelen elfelejtem, vagy nem jut eszembe. Nagyon bosszantó! De van olyan is, hogy használok bizonyos kifejezéseket, és csak hónapok múltán jövök rá, hogy az nem is helyes. Szóval mindig újat és újat tanulok.

girls who bear the consequences while nothing happens to the men. Growing up in this environment, I learned that I had to take care of myself. That's why when I meet someone for the first time, I make sure what he thinks about the world, what his values are, and what kind of person he is overall. I had a couple of long relationships.

Was it difficult to deal with cultural differences?

Not really. Rather, my strong personality caused difficulties, and like I said, I never cry or complain – I would say I close myself in completely, and I also have my own single-minded will. There were times this caused problems, but nothing too serious.

So, as we say it in Hungary, you are not a houseplant type then.

No, I'm certainly not! (*laughs*)

Thinking of ideal beauty in general, what is your personal taste in either men or women?

I like it when women are natural, if they don't change their appearance much and accept themselves the way they are. Of course, you need some light make-up and nice clothes to feel good, I think it's normal to like that, we just shouldn't overdo it. In men, neatness and cleanliness are paramount, but I don't like snobs who want to cover something that's missing inside with their style.

If you had to say a specific ideal, do you have a preference based on skin color, for example?

I would like to have a multicultural family to teach my future children that they don't have to belong to just one group. If you are Hungarian, you don't have to unite with a Hungarian, and if you are Somali, you don't have to marry a Somali. People are diverse, and it's okay to fall in love with a person with a completely different look or culture – all that matters is love and that you want to be with that person. But to answer your question, I am attracted to Hungarian men, I see them as beautiful.

Is it possible that you don't see men of color as beautiful because of your own experiences?

That's for sure, yes. There was a Somali boy I dated for a few weeks; I couldn't take it any longer.

Here in Hungary?

Yes. But the problem is that in African culture men dominate, and they also expect women here to behave as the women there, that is, in a submissive way. That's why I don't really find them attractive.

Did you also have negative dating experiences with Hungarian boys?

Milyen nyelven álmodsz?

Ez attól függ, kivel álmodok.

Tényleg?

Igen. Ez furcsa, de ha a családomról álmodok, akkor mindig szomáliai nyelven beszélünk, ha valaki olyanról, akit itt ismertem meg, de általában angolul beszélünk, akkor angolul, ha pedig a magyar barátaimmal, akkor magyarul álmodok.

Sok interjú készült már veled, és sokszor kérdezték, mi a terv a jövődet illetően. A válasz sokszor változott – nem mintha egy tinilánynak tudnia kellene, mit akar felnőttként – de most hol tartasz, mi a terv – ha van – a modellkedés mellett?

Lassan 23 éves leszek, és egyelőre a modellkedést szeretném folytatni, amíg megy. Az ügynökségem a színészkedés felé is tolna, mert jól beszélek angolul, de én először szeretném befejezni az egyetemet, és aztán meglátni, onnan merre vezet az út. Mindig figyelem az új lehetőségeket, nyitott vagyok mindenre. És remélem, egyszer majd lesz családom.

Egy régi interjúban azt mondtad, nem szeretnél férjhez menni.

Úgy értettem, szomáliai férfihez biztosan nem. Ha valakivel itt ismerkedek meg, ahhoz igen. Nekem fontos a családalapítás.

És hány gyereket szeretnél?

Régen azt mondtam, hogy hetet vagy ötöt, mint ahogy én nőttem fel. De most, hogy itt élek és látom az európai életet, tudom, hogy nem tudnék hét gyerekre vigyázni, úgyhogy talán... hármat? Igen, az a minimum! De majd meglátjuk. Egy biztos nem elég! (*nevet*)

Könnyebb Szomáliában ennyi gyereket terelgetni?

Igen, más a felállás. Ott mindig együtt van a család, több generáció él együtt, anya, apa, nagymama, rokonok. Sokan segítenek a háztartásban, mindenki ott van a közelben, és ha valami baj van, jönnek. Anyukámnak is hat testvére van, sokkal könnyebb így vigyázni a gyerekekre, mert eloszlik a teher és a felelősség. Magyarországon viszont minden külön házban zajlik, jó esetben néha a nagyszülők besegítenek, de ennyi. Ez nekem elég ijesztő.

Igen, ez is egy érdekes kompromisszum. Hogy bár a nők helyzete elég siralmas Szomáliában, de amikor a gyerekvállalásra kerül a sor, akkor ezt a részét kiragadva könnyebbnek mondanám.

Igen, a család mindig ott van. Ha például egy férj meghal, az anyát az egész család támogatja, viszik a gyerekeket az iskolába, sok terhet levesznek a válláról, és sosem lesz egyedül. Ez mindenképpen jó benne. De hát minden kultúrában van valami szépség, nincs olyan, hogy itt minden csak jó, ott meg minden csak rossz.

Of course! (*laughs*) There was a boy who admitted having googled me before we met. Then he started a monologue about how every woman loves rich men, and when I tried to convince him otherwise, he laughed and told me that if he bought me a house now, he didn't believe I would not accept it! I didn't want to tell him that if I needed a man like that, I could just as well have stayed in Somalia. We obviously didn't continue dating. But joking aside, my independence is very important to me. If I need something, I'll work for it and then buy it for myself.

You no longer have to make these compromises. Do you sometimes feel that the price of your freedom is loneliness?

That is definitely the case.

And is it worth it?

I don't think anyone can say that they are completely, one hundred percent free. But now that I can talk to my family regularly, I don't feel so alone.

You speak very well. Do you consider the Hungarian language your own?

No, not at all! (*laughs*) There are still many times that I know what to say and it's in my head, I just suddenly forget it, or I can't remember it. It's very annoying! But there are also times when I use certain phrases and I only realize months later that it's not even correct. So, I always learn something new.

> *If something happens, it is always the girls who bear the consequences while nothing happens to the men. Growing up in this environment, I learned that I had to take care of myself.*

What language do you dream in?

It depends on who I'm dreaming about.

Really?

Yes. It's weird, but if I dream of my family, we always speak in Somali, if it's someone I met here, but we usually speak in English, I speak English, and if I'm talking to my Hungarian friends, I dream in Hungarian.

You have had many interviews and have been asked many times what your plans are for the future. The answer has changed many times – not that a teenage girl needs to know

kardigán/cardigan **Blumarine**
nadrág/trousers **Zara**
csizma/boots **Givenchy/Luxury Cartel**

Senki sem mondhatja el, hogy teljesen, százszázalékosan szabad.

No one can say that they are completely, one hundred percent free.

what she wants as an adult – but where are you now, what are your plans besides modeling, if you have any?

I'm almost 23 and I want to continue modeling for the time being, until I can. My agency would also push me towards acting because I speak English well, but I want to finish university first and then see where my path leads me from there. I am always on the lookout for new opportunities, I am open to anything. And I hope to have a family one day.

In an old interview, you said you didn't want to get married.

I meant I would definitely not marry a Somali man. If I meet someone here, then yes. Starting a family is important to me.

And how many children would you like?

I used to say seven or five, that's how I grew up. But now that I live here and see the European lifestyle, I know I wouldn't be able to take care of seven children, so maybe... three? Yes, that's the minimum! But we'll see. One is not enough for sure! (*laughs*)

Is it easier to shepherd so many children in Somalia?

Yes, the situation is different there. The family is always together there, several generations live together, mother, father, grandmother, relatives. Many people help in the household, everyone is around, and if something goes wrong, they come. My mom also has six siblings; it's much easier to take care of the kids like this because the burden and responsibility are shared. In Hungary, on the other hand, everything happens in a separate home, at best the grandparents help sometimes, but that's it. That's pretty scary for me.

Yes, this is also an interesting compromise. That although the situation of women in Somalia is quite deplorable, when it comes to having children, I would say it is easier there if I only look at this part.

Yes, the family is always there. For example, if a husband dies, the mother is supported by the whole family, they take the children to school, they take many burdens off her shoulders, and she will never be alone. That's definitely good about it. But there is beauty in every culture, there is no such thing that everything is good here and everything is bad there.

If you could choose with your current self, would you prefer to be born white in your next life?

If I wanted a simple life, I would say yes, but I wouldn't want a simple life. Living, fighting, and giving meaning to my life – I love the way I am now. I might have thought differently in the past, but now I'm proud of who I am.

Does internal acceptance help you feel less like an outsider?

Yes. Sure, I'm aware that I'm different, but I don't cling to my own roots. I know I'm not Hungarian because I wasn't

Ha választhatnál a mostani éneddel, a következő életedben szívesebben születnél fehér bőrrel?

Ha egyszerű életet akarnék, akkor azt mondanám, hogy igen, de nem szeretnék egyszerű életet. Élni, küzdeni és ezzel értelmet adni az életemnek – szeretem, ahogyan most vagyok. Régen talán másképp gondoltam volna, de már vállalom azt, aki vagyok.

A belső elfogadás segít abban, hogy kevésbé érezd magad kívülállónak?

Igen. Persze tisztában vagyok azzal, hogy más vagyok, de nem ragaszkodom a saját gyökereimhez. Tudom, én nem vagyok magyar, mert nem itt születtem, de én akkor is úgy érzem, hogy mindannyian „csak" emberek vagyunk, ahogyan én is ember vagyok.

Egyébként meg ki mondja meg, hogy ki lehet magyar és ki nem?

Persze, de hát megmondják. Anélkül, hogy a dolgok mögé néznének, hogy minden ember mögött ott egy történet. Vannak rossz napok, amikor túl sok minden összejön amúgy is, és nehezebben viselek egy megjegyzést, de már elfogadtam ezt a helyzetet. Mert nem tudok sokat tenni az előítéletek ellen, így ezeken a helyzeteken tovább kell lépni.

Mi volt a legnehezebb harcod, amit meg kellett vívnod – most már tudjuk, hogy magadban?

Magányos voltam nagyon sokáig. Persze a gimi alatt voltak ismerőseim, dolgoztam is, szóval voltak közösségeim, de a családot nem pótolta, nem volt meg a biztonságérzet, hogy én is tudok valakihez fordulni. Az érzés, hogy itt vannak körülöttem az emberek, és én nem vagyok egy közülük, ezért senki sem fogja megérteni a problémáimat, elég nehéz volt. Az itteni szomáliai közösség nem szeretett engem, nem fogadtak be, mert nem úgy viselkedtem, mint ők, hiszen felvettem egy itteni életstílust, a magyarok pedig a bőröm színe miatt nem tudnak száz százalékig befogadni. Ez a kitaszítottság volt, amivel a legtovább küzdöttem. Ma már elfogadtam.

Szerinted mire jó a hírnév?

A hírnév csak akkor jó, ha jól használod. Ha valaki kihasználja és rossz dolgokat képvisel, akkor nincs semmi értelme. Mondjuk én egyáltalán nem gondolok úgy magamra, hogy híres vagyok. Én egy lány vagyok, aki itt él, felépített magának egy életet, de ennyi.

Nevezhetjük szerepnek vagy identitásnak, neked mi áll az első öt helyen?

Az első biztosan az, hogy önálló vagyok és nő vagyok. Aztán modell, szomáliai és magyar. De elsősorban a nő.

Ha újra megszülethetnél akkor is nő lennél?

Mindenképpen. Egyszerűbb az élet férfiként, de szerintem sokkal izgalmasabb nőként létezni.

born here, but I still feel that we're all "only" people, just as I am a person too.

By the way, who is to say who can be Hungarian and who can't?

Of course, but they do say. Without looking behind things, that there's a story behind every person. There are bad days when too many things happen anyway and it is harder to bear the remarks, but I've come to accept this situation. Because I can't do much against prejudices, so I have to get past these situations.

Egyszerűbb az élet férfiként, de szerintem sokkal izgalmasabb nőként létezni.

Life is easier as a man, but I think it is much more exciting to exist as a woman.

What was the hardest battle you had to fight – now we know within yourself?

I was lonely for a very long time. Of course, I had acquaintances during high school, I also worked, so I had communities, but they didn't make up for the family, I didn't have a sense of security that I had someone to turn to. The feeling that there were people around me and I was not one of them, so no one would understand my problems was pretty hard. The Somali community here didn't like me, they didn't accept me because I didn't behave like them, as I had adopted a local lifestyle, while Hungarians cannot accept me one hundred percent because of the color of my skin. This exclusion was what I struggled with the longest. I have accepted it by now.

What do you think fame is good for?

Fame is only good if you use it well. If someone takes advantage of it and represents bad things, then it makes no sense. But I don't think of myself as famous at all. I'm a girl who lives here, built a life for herself, but that's it.

We can call it a role or an identity, what do you have in the top five?

The first is definitely that I am independent and a woman. Then model, Somali and Hungarian. But first and foremost a woman.

If you could be born again, would you still be a woman?

Absolutely. Life is easier as a man, but I think it is much more exciting to exist as a woman.

kabát/coat **La Collection / Luxury Cartel**

JUST

LOVE!

Szeress!

MI A KÖZÖS KERESZTMETSZETE A VATTACUKORNAK ÉS A TOJÁSOS NOKEDLINEK? A MAGYARSÁGNAK ÉS A HOMOSZEXUALITÁSNAK? EGY OROSZ HERCEGNŐNEK ÉS EGY ÖRMÉNY SZABADSÁGHARCOSNAK? ELVILEG NEM „LEHETNE" SEMMI, GYAKORLATILAG EGY KIMONDHATATLAN NEVŰ GASZTROFORRADALMÁR, AKI BELVÁROSI ÉTTERMEIVEL A MAGYAR IDENTITÁST ERŐSÍTI ÉS NEMZETI ÉRTÉKET TEREMT ELSŐSORBAN A MAGYAROK SZÓRAKOZTATÁSA VÉGETT. EGY IDEÁLIS VILÁGBAN HLATKY-SCHLICHTER HUBERT MINTAÁLLAMPOLGÁR LENNE, A MODERNNEK GONDOLT 21. SZÁZADBAN ITTHON EZ MÉGIS CSAK FELTÉTELES MÓDBAN MŰKÖDIK.

WHAT IS THE CROSS-SECTION OF COTTON CANDY AND TOJÁSOS NOKEDLI? HUNGARIANNESS AND HOMOSEXUALITY? A RUSSIAN PRINCESS AND AN ARMENIAN FREEDOM FIGHTER? IN THEORY, IT "COULD" BE NOTHING, BUT IN PRACTICE, IT IS A GASTRO-REVOLUTIONARY WITH AN UNPRONOUNCEABLE NAME, WHO NOT ONLY STRENGTHENS HUNGARIAN IDENTITY WITH HIS DOWNTOWN RESTAURANTS, BUT ALSO CREATES NATIONAL VALUES PRIMARILY FOR THE ENTERTAINMENT OF HUNGARIANS. IN AN IDEAL WORLD, HUBERT HLATKY-SCHLICHTER WOULD BE A MODEL CITIZEN, YET IN THE ALLEGEDLY MODERN 21ST CENTURY, IN HUNGARY, THIS STATEMENT CAN ONLY WORK IN THE CONDITIONAL.

Kezdésnek beszélgessünk egy kicsit arról, mi rejlik a vezetékneveid mögött, egyik sem túl egyszerű!

Erről nem nagyon szoktam beszélni, mert elég szövevényes a családfa, és még én sem tudom minden bugyrát. Amikor majd újranyitjuk a Babelt, jobban bele fogom ásni magam. Amit eddig tudok, hogy egyrészről a Schlichter vezetéknevem egy nagyon régi nemesi családnév még Ferenc Ferdinánd korából. Ükapám híres építőmester volt, akkoriban Győrben és Ajkán volt a családnak birtoka, meg ki tudja még, hol. Anyai ágról az ükanyám egy orosz hercegnő volt, a cár unokatestvére, az ükapám pedig Oroszország posta- és közlekedésügyi minisztere. Arisztokraták voltak. Lányuk, a dédanyám beleszeretett egy örmény szabadság-

Let's start by talking a little bit about what's the story behind your surnames, neither of which is too simple!

I don't usually talk about this because the family tree is pretty intricate, and even I don't know all the branches. Once we reopen Babel, I'll dig more into it. What I know so far is that, on the one hand, my surname Schlichter is a very old noble family name from the time of Franz Ferdinand. My great-great grandfather was a famous master builder, at that time the family owned estates in Győr and Ajka, and who knows where else. My great-great grandmother from my mother's side was a Russian princess, the tsar's cousin, and my great-great grandfather was the Minister of Postal Services and

harcosba, aki eltűnt a háború alatt – egy örmény író könyvéből derült ki utólag, hogy úgy ismerkedett meg a dédanyámmal, hogy elment a cárhoz segítséget és katonát kérni a török megszállás alatt. Az ő szerelemgyermekük volt a nagyapám, akit a háború alatt a herceg nagymamája mentett meg, így tudott eljutni Magyarországig, ahol viszont a kommunistagyűlölet miatt nem mondhatta el, hogy ki ő, mert megölték volna. De van sváb vonal is, a nagymamám Szalféter volt, azt hiszem 1200-ig vezethető vissza az a név. Persze a 21. századra már a feje tetejére állt minden.

Regénybe illő, multikulturális családtörténetnek hangzik. Ebben a tudatban nehéz meghatározni a nemzeti identitást?

Nem, ez nekem egyértelműen a magyarság, semmi más. Ez a hazám. Nagyon szeretek utazni és nagyon nyitott vagyok a világra, de száz százalékig magyarnak vallom magamat. Itt születtem én is, a szüleim is, és ezek a vonalak több generáción keresztül értek ide. Ha otthon, akkor Budapest, és egyébként nekem a régi Magyarország térképe az, ami a magyar kulturális övezet.

Éppen ezért van a KIOSK is átszőve és átitatva teljes magyarságtudattal, csak egy szofisztikáltabb köntösbe bújtatva, akárcsak a Babel, ami a teljes Kárpát-medence gasztronómiai értelmezését viszi a missziójaként. Ez utóbbinál egy külföldi, két Michelin-csillagos séf segíti az újranyitást, mert kifejezetten világszínvonalban gondolkozom.

És ez nem fog a magyarság rovására menni?

Nem, mert a gasztronómia is egy tudás, ami nem nemzeti tudás, ahogyan nekem sem csak a Gundel-palacsintát kell tudnom jól elkészíteni. És az is nagyon fontos, hogy Daniel Berlin mellett lesz egy magyar head-chef is, de az egész mindig egy csapatmunka: megnézzük, hol tart a világ, milyen helyek vannak, hogy aztán önmagunkra reflektálva fordítsuk le azt, hogy mi kik vagyunk, és mit merünk megcsinálni.

***„A koronavírus még hangsúlyosabbá tette a saját kulturális identitásunk felmutatását és elmélyítését”* – nyilatkoztad tavaly. Azért, mert a turisták elmaradásával voltak olyan periódusok, amikor tényleg csak mi voltunk, vagy ez egy örökérvényű szabály a vendéglátásban?**

Én a 2008-as gazdasági válság idején nyitottam a Babelt a Váci utcában. Borzasztó nehézségeket éltem meg a csődhelyzet miatt, és bár úgy nyitottam meg, hogy a nemzetközi és a vegetáriánus mellett volt hazai konyha is, fontos volt rájönni, hogy a saját identitásunk a legfontosabb – a nemzetközit végül el is hagytam. A koronavírus alatt pedig aztán tényleg nem volt mese: rá kellett jönnünk, hogy a magyarok a fő célközönség, és a nap végén, ha bezárnak minket, csak mi vagyunk egymásnak. Ezért is fontos, hogy ne egy elszegényedő társadalom legyünk, hanem fejlődjünk – egy csomó minden másban is.

Vagyis elsősorban mindig is a magyar közönséget akartad szórakoztatni, nem pedig a turistákból élni?

Igen, de nagyon fontos, hogy ha idejön egy külföldi, aki tényleg a várost és a budapesti életérzést akarja megismerni, annak egy olyan hely kell, ahol magyarok vannak. Persze van az a közönség, aki a tipikus turistahelyekre megy, mindig is lesz ilyen, de az nem feltétlen a mi vendégkörünk.

Ha már itt vagyok, beszélgessünk egy kicsit a szervizdíj-mizériáról, amit a hazai közönség sokszor nem ért.

A szervizdíj nagyon fontos, ez a felszolgálók bérének egy jelentős részét adja ki, amit ebből tudunk kifizetni. Nem egyenlő a jattal, arra is szükség van.

A magyarok miért utálják ezt ennyire?

Nekem nincs ezzel olyan rossz tapasztalatom. A borravaló, amit itt hagynak a vendégek, az is mind a személyzetnek megy. Ez a bérük, de tudom, hogy ezt sokszor még ma sem értik az emberek. És erre nagyon jó példa a Covid, mert talán felértékelődött annak a gondolata, hogy kiszolgálnak minket, és hogy ez nem természetes. Szóval a szervizdíj arra van, hogy a felszolgálóknak legyen fix bérük, és ha elégedett az ember, nyugodtan rádobhat még tíz százalékot, ezek nem olyan nagy dolgok a nap végén. Mi is ebből tudunk fejlődni és annál jobb szervizt adni.

Miben rejlik a sikered kulcsa?

Folyamatosan kell tanulni és fejlődni épp a tradicionális dolgok megtartása végett. Ha egy hely nem fejlődik, hanem megáll térben és időben, akkor az elesik. „Ha a lejtőn felfelé megállsz, akkor elkezdesz visszafelé csúszni, a többiek pedig elhaladnak melletted” – ezt mondogatta nekem a nagymamám gyerekkoromban. Hiszek ebben.

Hiába mondják, hogy a sikerhez szerencse is kell, én nem értek ezzel egyet. Ahhoz, hogy hosszú távon is sikeresek legyünk, nem elég a szerencse. Nekem az nagyon fontos, hogy értékteremtő is legyen az, amit csinálok, hogy ez valamit adjon a köznek. A menü is így áll össze: bevált receptek a magyarok számára, a külföldieknek pedig olyanok, amikkel megmutatjuk a mi identitásunkat.

Ha étel lennél, mi lennél?

Hogy mi lennék? Hmm... Lehet, hogy tojásos nokedli. A Babel tojásos nokedlije, de még gondolkozom ezen a kérdésen.

Az az abszolút kedvenc?

Az egy nagy kedvenc. Nagyon krémes és finom. Egyébként gyerekkoromban nagyon édesszájú voltam, csak kakaót ittam. Ha akkor kérdezel, biztos, hogy kakaó lettem volna!

Azt honnan érzed ennyire, mi fog bejönni a magyar közönségnek?

Nagyon fontos a világlátottság, a modernizáció és az, hogy folyamatosan megújuljunk. Elég sorra venni azokat a híres alakokat a múltban, akik rengeteget hozzátettek a városképhez. Ott van például Széchenyi, elment külföldre és világot látott, miután

Transport in Russia. They were aristocrats. Their daughter, my great-grandmother, fell in love with an Armenian freedom fighter who disappeared during the war – we later found out from a book by an Armenian writer that he had met my great-grandmother when he went to see the tsar to ask for help and soldiers during the Turkish occupation. The child born of their love was my grandfather, who was rescued by the prince's grandmother during the war, and that is how he was able to get to Hungary, where, due to the hatred of communists, he could not tell who he was because he would have been killed. But there is also a Swabian lineage, my grandmother was Szalféter, I think that name can be traced back to 1200. But by the 21st century, of course, everything had turned upside down.

It sounds like a novel, a multicultural family story. Is it difficult to define a national identity with this knowledge?

No, I am definitely Hungarian, nothing else. This is my country. I love to travel and I am very open to the world, but I consider myself to be one hundred percent Hungarian. I was born here, so were my parents and these threads came together here through several generations. If you mean my home, it is Budapest and, by the way, I consider the map of old Hungary as the Hungarian cultural zone.

That is also why KIOSK is infused and imbued with a Hungarian identity, only in a more sophisticated guise, just like Babel, whose mission is the gastronomic interpretation of the entire Carpathian Basin. For the latter, a foreign chef with two Michelin stars helps with the reopening, because I am thinking specifically of world-class standards.

And won't this be detrimental to its Hungarianness?

No, because gastronomy is also a kind of skill, which is not a national skill, just as Gundel crêpes are not the only thing I need to be able to make well. And it is also very important that there will also be a Hungarian head chef next to Daniel Berlin, but the whole thing is always a team effort: we look at where the world is going, what places there are, so then by reflecting on ourselves, we can translate it into who we are and what we dare to do.

***"The coronavirus has made it even more important to exhibit and deepen our own cultural identity,"* you said last year. Is it because, with the lack of tourists, there were periods when it really was just us, or is it a universal rule in the catering industry?**

I opened Babel on Váci Street during the 2008 economic crisis. I experienced terrible difficulties because of the bankruptcy situation, and although when I opened it there was also Hungarian cuisine in addition to the international and vegetarian, it was important to realize that our own identity is the most important – I eventually abandoned international cuisine completely. And during the coronavirus it was really a no-brainer: we had to realize that the Hungarians were the main target customers, and at the end of the day, if we are closed down, we will only have each other. That is also why it is important not to be an impoverishing society but to develop – in a bunch of other things as well.

In other words, have you always wanted to entertain a Hungarian audience instead of making a living from the tourists?

Yes, but it is very important that if a foreigner comes here, who really wants to know and get a feel of Budapest, they need a place where there are Hungarians. Of course, there is the customer that goes to typical tourist places, there always will be, but that is not necessarily our clientele.

Since we are on the topic, let's talk a little bit about the service charge headache that Hungarians often don't understand.

The service charge is very important, it provides a significant portion of the waiters' salary, which we can pay from this. It is different from tip, which is also needed.

Why do Hungarians hate this so much?

I don't have such a bad experience with this. The tips left by the guests also all go to the staff. That's their salary, but I know people often don't understand that even today. And Covid is a very good example of this, because maybe the idea of being served and that it is not evident has been appreciated more. So the service charge is for the waiters to have a fixed salary, and if you're satisfied, you can be sure to add another ten percent, these aren't such big things at the end of the day. We too can develop from this and provide an even better service.

What is your key to success?

You have to constantly learn and improve, especially to preserve the traditional things. If a place does not develop but stops in space and time, it will fail. "If you stop on the way up the slope, you'll start sliding backwards, and the others will pass you by," my grandmother used to tell me when I was a child. I believe in this.

Even though they say that success also requires luck, I do not agree with that. Luck is not enough to be successful in the long run. For me, it is very important to create value with what I do, to give something to the public. The menu is also put together like this: proven recipes for Hungarians and ones that show our identity for foreigners.

If you were food, what would you be?

What would I be? Hmm... Maybe tojásos nokedli (Hungarian dumplings with scrambled eggs). Babel's tojásos nokedli. But I will have to think more about this question.

Is that your absolute favorite?

It's a big favorite. Very creamy and delicious. Anyway, when

pedig hazajött, maradandót alkotott. Ha Magyarország ikonikus dolgairól beszélünk, mint a Lánchíd és hasonlók, akkor azért nézzük meg azt is, honnan másoltuk le, honnan érkezett az inspiráció. És ez nem baj, merni kell sokszínűnek lenni.

Vendéglátósként és melegházasságban élő férfiként is sok helyen könnyebb lenne az élet, mint mondjuk Magyarországon. Sosem gondolkoztál azon, hogy lelépj?

Ha nem változik meg radikálisan a jelenlegi irány, értékrend és a kommunikáció, meg az, hogy gyakorlatilag terroristának neveznek egy LMBTQ-csoporthoz tartozó embert, akkor nyilván nem fogunk itt maradni. A férjem agysebész, úgyhogy külföldön tízszerannyit keresne, meg tízszerannyi megbecsülést kapna, úgyhogy hazudnék, ha azt mondanám, nem gondolkoztunk még ezen. Csak az van, hogy mi szeretünk itt élni. De szeretnénk gyereket is, azt viszont ebben az országban egyelőre nem tudjuk elképzelni sajnos. Nem akarjuk kitenni annak, hogy egy hazugságalapú társadalomban éljen, ahol olyan övön aluli és aljas dolgokat lehet mondani nyilvánosan, hogy LMBTQ-aktivisták azért mennek az óvodákba, hogy „megtérítsék" a gyerekeket. Egy jóérzésű ember sem akarná, hogy a gyereke meleg legyen, itthon különösen nem, hiszen nehezített életút. Ezeket elég nehezen viselem én is, meg a párom is.

Ne haragudj, de muszáj kiragadnom a kontextusból azt a mondatot, hogy senki sem akarná, hogy a gyereke meleg legyen. Ez azért nagyon szomorú egy meleg férfi szájából.

Hát ez van, let's face it. Nekem remélhetőleg lesz gyerekem, és én sem akarnám. Mert tudjuk, hogy ez az élet nehezített pálya, és hogy mivel jár, mire elfogadod magad, mire megszereted magad és önazonos, teljes életet élhetsz. Nyilván ettől ugyanúgy szeretném, nem ez a kérdés, csak ebben az országban morálisan a szakadék szélén állunk. Külföldön nem érdekelne.

Ezek szerint külföld mindenképp tervben van.

Igen. Az üzletünk megmarad, én meg ingáznék. Mindenképp lesz egy második otthonunk, ahol biztonságérzetünk van a családdal együtt, és nem kell félnem attól, hogy egy szélsőjobboldali radikális barom hasba szúr a gyerekem előtt, mert látja valami csatornán, hogy én szivárványszülő vagyok. Mondhatjuk, hogy túlzok, de nézzünk körbe, hogyan vannak manipulálva a körülöttünk lévő emberek – ez simán benne van a pakliban! Én személy szerint nem féltem magam semmitől és senkitől, de nem jó érzés itt lenni. Még úgy sem, hogy totális patrióta vagyok, szeretem a hazámat, teszek is érte, de ugyanezt nem érzem visszafele jelenleg.

Az elfogadással és a támogatással kapcsolatban...

Tudom már, vattacukor a válaszom! Elmeséljem, hogy miért?

Igen. (***nevet***)

Nem szeretem, de a spirituális vezetőm azt mondta, hogy olyan vagyok.

I was a child, I had a very sweet tooth, I only drank cocoa. If you had asked me then, I would have been cocoa!

How can you sense so much what the Hungarian audience will like?

A knowledge of the world, modernization and continuous renewal are very important. You only have to look at the famous figures of the past who have contributed a lot to the cityscape. There is Széchenyi, for example, he went abroad and saw the world, and after he came home, he created something lasting. If we talk about the iconic things in Hungary, the Chain Bridge and the like, we should also look at where we copied them from, where the inspiration came from. And that's okay, you have to dare to be diverse.

Life would be easier in many other places than in Hungary both as a restaurant owner and a man in a gay marriage. Have you ever considered leaving?

Unless there's a radical change in the current direction, values, and communication, not to mention the fact that a person belonging to the LGBTQ group is practically called a terrorist, we will obviously not stay here. My husband is a brain surgeon, so he would earn ten times more abroad and would get ten times more respect, so I would be lying if I said we haven't thought about that yet. But the thing is that we like living here. But we also want to have children, and unfortunately we can't imagine that in this country at the moment. We don't want them to live in a society based on lies, where you can say such despicable and vile things publicly like LGBTQ activists go to kindergartens to "convert" children. No well-meaning person would want their child to be gay, especially not in Hungary, because it is a more difficult path. These are quite difficult to bear for both me and my partner.

I'm sorry, but I have to take out of context the sentence that no one would want their child to be gay. This is very sad coming from a gay man.

Well, that's the truth, let's face it. Hopefully, I will have children and I wouldn't want that either. Because we know that this life is a more difficult path and what it takes to accept yourself, to love yourself, to live a full life, true to your identity. Obviously, I would love him all the same, this is not a question, but morally we are on the precipice in this country. I wouldn't care abroad.

This means that going abroad is definitely on the agenda.

Yes. Our business will remain, and I would commute. We will definitely have a second home, where we have a sense of security with the family, and I don't have to be afraid that some far-right radical moron will stab me in my belly in front of my child because he saw on some channel that I am a rainbow parent. We can say that I am exaggerating, but let's look around us and see how the people are being manipulated – it's

Milyen értelemben?

Azért, mert azt mondja, olyan a lelkem és a kisugárzásom, hogy mindenki szeretne lecsippenteni belőle egy kis cafatot, ezért az aurámat mindig vissza kell húznom kicsit, hogy ne tudjanak teljesen szétcincálni. De ezt jó értelemben mondta, mert olyan típus vagyok, aki mindenkin segíteni akar, és sokan kihasználják ezt. Úgyhogy, ha étel lennék, akkor vattacukor lennék. Nem az a kedvencem, de az lennék.

Ez jó. De teljesen kiragadtál, hol is tartottunk... Szóval mesélj egy kicsit a gyerekkorodról, a családi hátteredről, mit kaptál, mit hoztál otthonról?

A szüleim viszonylag korán elváltak, kicsit ilyen Rómeó és Júlia család volt az anyám meg az apám családja. Finoman szólva nem voltak jóban, és amikor sétáltam egyik házból a másikba, átszellőztettem a fejemet, mert mindig óriási volt a feszültség. Szóval a klasszikus szülői támogatást nem kaptam meg, viszont a nagymamám ilyen szempontból nagyon sokat jelentett. Ő és a nagypapám szelleme. Vele voltam a legtöbbet, ő lett az egyik legjobb barátom. Nagyon sokat beszélgettünk egészen a haláláig, hatalmas tudást szívtam fel tőle, akár a szivacs. Ő egy vezető építész volt és egy baromi erős, okos, iszonyatosan művelt nő. Mindig arról beszélt, hogy rettenetesen hasonlítok a nagypapámra, és csak később jöttem rá, hogy azért mondogatta egyre gyakrabban, mert folyamatosan róla mesélt, hogy ő mit és hogyan csinált, és valószínűleg a genetika együtt erősödött a hallottakkal.

Neki mondtad el először azt is, hogy meleg vagy?

Én viszonylag későn, húszéves koromban comingoutoltam, amikor lett egy élettársam. Leírtam egy levélben mindent az anyukám családjának, kinyomtattam egy nagyon szép pergamenpapírra és megkértem a sógornőmet, hogy olvassa fel, mert tudtam, ő végig tudja majd olvasni sírás nélkül. Én nem voltam jelen. Amikor mentem hazafele, csörgött a telefon, először nem mertem felvenni. Aztán a tesóm, nővérem, bátyám, anyukám, mindenki a vonalban volt és elmondták, hogy annál jobban szeretnek és milyen jó, hogy elmondtam. A nagymamám is ott volt, de ő nem hívott fel egészen másnap estig. Borzasztó volt. Emlékszem, a kádban ültem egy hosszú nap után, és csörgött a telefon. Ő volt az, nagyon sírt. És amiatt sírt, hogy vajon hányszor bántott meg akaratlanul, amikor olyan dolgokat mondott a témában, amikkel a szívembe szúrhatott. Pedig neki is voltak anno meleg barátai, csak nagyon féltett, nehogy én is az legyek, nehogy „elvigyenek". Mintha ez így működne. Senkit sem lehet elvinni sehova, ahova nem akar menni.

Az apai ág nem így fogadta?

Nem, 15 évig nem beszéltem velük. Mondhatni, hogy ki voltam tagadva. És bár az anyai oldalról rengeteget adott az elfogadás, apám részéről ez elég sokáig nem adatott meg. A halála előtt három évvel oldottuk fel ezt a gátat. Nagyon fontos pillanat volt. Azóta tudom, hogy ki vagyok, hogy honnan jöttem és tudom, hogy hova tartok. Kétségek nélkül vagyok tisztában az értékeimmel.

garbó/turtleneck **Falconeri** · zakó/blazer **Falconeri** · nadrág/trousers **COS**

My father didn't accept me for quite some time. I had to wait until his death, until the day of his death actually. It was a very important moment. Since then, I know who I am.

clearly in the cards! I personally am not afraid of anything or anyone, but it doesn't feel good to be here. Even though I'm a total patriot, I love my country, I also work for it, but I don't feel it's being returned right now.

Regarding acceptance and support...

I know, my answer is cotton candy! Do you want me to tell you why?

Yes. (***laughs***)

I don't like it, but my spiritual leader said I'm like that.

In what sense?

Because he says that everyone wants to pinch a little piece of my soul and vibes, so I always have to pull my aura back a little bit so they can't completely rip me off. But he said that in a good way because I'm the type of person who wants to help everyone, and a lot of people take advantage of that. So, if I were food, I would be cotton candy. Not my favorite, but that's what I would be.

Az elfogadás apám részéről elég sokáig nem adatott meg. A halála előttig, tulajdonképpen a halála napjáig kellett várnom erre. Nagyon fontos pillanat volt. Azóta tudom, hogy ki vagyok.

Cool. But you totally made me lose where we were... So tell us a little bit about your childhood, your family background, what did you get, what did you bring from home?

My parents divorced relatively early, my mother's and my father's families were a bit like in Romeo and Juliet. They weren't on good terms, to put it mildly, and when I walked from one house to the other, I had to air my head because there was always a lot of tension. So, I didn't get the classic parental support, but my grandmother meant a lot in that regard. She and the spirit of my grandfather. I was with her the most, she became one of my best friends. We talked a lot up until her death, I absorbed a huge amount of knowledge from her, like a sponge. She was a leading architect and a damn strong, smart, extremely educated woman. She always said how I resembled my grandfather terribly, and it was only later that I realized she was saying it more and more often because she kept telling me about him, what he did and how he did it, and probably the genetics were amplified with what I heard.

Was she the first person you told that you are gay?

I came out relatively late when I was twenty and started living with someone. I wrote everything down in a letter to my mom's family, printed it out on a very nice piece of parchment paper and asked my sister-in-law to read it, because I knew she would be able to do it without crying. I was not present. When I was on the way home, my phone rang, I didn't dare to pick it up at first. Then my sister, my brother, my mom, everyone was on the line, and they said they loved me even more and it's great I told them. My grandmother was there too, but she didn't call until the next night. It was awful. I remember sitting in the bathtub after a long day when the phone rang. It was her and she was crying hard. And she cried because she was wondering how many times she had hurt me involuntarily by saying things on the subject that must have stabbed me in the heart. And she had gay friends in the past too, but she was very afraid that I would become one and I would be "taken away." Like this is how it works. No one can be taken anywhere they don't want to go.

Was the family on your father's side different?

It was, I didn't talk to them for 15 years. You can say that I was disinherited. And although acceptance from my mother's side helped a lot, it wasn't the same on my dad's side for quite some time. We brought down these walls three years before his death. It was a very important moment. Since then, I know who I am, where I came from, and I know where I am going. I know my values without any doubts.

It's incredible how much parental acceptance matters.

I remember after meeting my father for the first time in fifteen years, I went home and as I was standing at the door, I felt like I was finally standing on the ground with both my feet. After that, I started to get stronger – and that affects

Hihetetlen, mennyit számít a szülők általi elfogadás.

Emlékszem, miután először találkoztam apámmal tizenöt év után, hazamentem és az ajtó előtt állva volt egy olyan érzésem, hogy végre a másik lábamat is leraktam a földre. Utána kezdtem megerősödni – és ez kihat mindenre, magánéletre, üzletre, az egész életre. Utána váltam stabillá.

Édesapádat elvesztetted, de végül visszakaptad, ha lehet így mondani. Sok barátot, vagyis annak hitt embert vesztettél magad mellől pusztán azért, mert nem a hagyományosnak gondolt sztenderdek alapján szeretsz?

Volt, akit elvesztettem, nyilván. De nagyon sok barátom van, aki egyébként homofób volt, de miután megtudták rólam, hogy mi a helyzet, megváltozott a véleményük, mert előtte mindig csak a szélsőségekben gondolkoztak, a média által torzított PRIDE-os extrém arcokban vagy a nagyon feminin vonalban, és nem tudták, hogy egyébként van „normális" meleg is. Szerintem ez nagyon fontos lenne a kommunikációban, hogy normálisan közelítsük meg a kérdést. Attól még, hogy meleg vagyok, csomó dologban tök konzervatív dolgokat képviselek, és politikai értelemben sem vagyok egyáltalán egy „libernyák".

Számodra mit jelent, neked mire jó a hírnév?

Sok mindenre, nyilván mindenkinek másra. Szerintem egy nagyon fontos felelősség, amivel jó irányba terelhetjük a világot. Nagyon sok a probléma, amiket meg kell mutatni, velük együtt azt is, hogy kellene jobbá tenni őket. Ezért nyilatkozom egyre többet az LMBTQ-val kapcsolatban is, és folyamatosan kapom a visszajelzéseket, fiataloktól és idősektől is, hogy mennyit segített nekik mondjuk a TEDx-előadásom. Az embernek nagyon nehéz úgy elfogadnia magát, hogy a többség nem fogadja el. Hatalmas teher ez, valakinek egy egész élet nem elég, hogy feldolgozza.

Viszont szerintem kezd végre összeállni egy elég nagy erő, amely kiállhat az előítéletek ellen és az elfogadás mellett, mert egyre világosabb, hogy ez emberi dolog. Ha gyerekként tudtam volna, hogy ez nem egy sátántól és ördögtől való dolog, hogy nem vagyok ezzel egyedül, akkor talán bátrabban merem élni az életemet és nem gondolkozom el azon annyiszor, hogy öngyilkos legyek. Ezek utólag persze mind olyan dolgok, amik megerősítettek, nem pedig megtörtek a nap végére – ezért is vagyok nagyon kitartó, ami a sikerem egy oka. Nekem szerencsém van a személyiségemmel, de hányan vannak olyanok, akik emiatt elvesztik az életüket? Szerintem ezt nem lehet szó nélkül hagyni. Aki hallgat, hogy ne kelljen állást foglalni, az nem csinálja jól. Amíg emberi áldozatai lehetnek egy ilyen dolognak, addig nem szabad ezt elengedni és hagyni, mert ha hagyjuk, az ugyanolyan bűn, nagyon egyszerűen mondva.

Utolsó kérdés. Nevezhetjük szerepnek vagy identitásnak – neked mi áll az első öt helyen?

Mint identitáskategória? Hmmm. Magyar vagyok, férj vagyok. Apa leszek. Gasztronómiával foglalkozom és jó ember vagyok, azt hiszem. Nem, fordítva! Jó ember vagyok és gasztronómiával foglalkozom.

everything, my personal life, my business, my whole life. After that, I became stable.

You lost your father, but eventually you got him back, so to speak. Have you lost a lot of friends, or people you thought were your friends, just because you don't love by the standards considered to be traditional?

There were people I lost, obviously. But I have a lot of friends who were homophobic before, but after learning about me, they changed their minds, because previously they had always thought only about the extremes, the extreme guys of PRIDE distorted by the media or the very feminine line, and they didn't know that there were "normal" gays too. I think it would be very important to approach the issue normally in our communication. Even though I'm gay, I am very conservative in many areas, and I'm not at all a "libtard" in a political sense either.

What does fame mean to you, how does it help you?

In a lot of things, it's different for everyone obviously. I think it is a very important responsibility because we can steer the world in the right direction. There are a lot of problems that need to be shown, along with how they should be improved. That's why I'm making more and more public statements on LGBTQ issues as well, and I constantly get feedback, from young and old alike, on how much my TEDx talk has helped them, for example. It is very difficult for a person to accept himself without being accepted by the majority. It's a huge burden and for some people a lifetime is not enough to cope with it.

On the other hand, I think a pretty great force is finally starting to come together that can stand up against prejudice and for acceptance, because it is becoming clear that this is a human thing. If I had known as a child that it wasn't something from Satan and the devil, that I wasn't alone with this, I might have dared to live my life more bravely and might have not thought about suicide so many times. In hindsight, of course, these are all things that strengthened me, not broke me at the end of the day – that is why I am so persistent, which is one of the reasons for my success. I'm lucky with my personality, but how many people are there who lose their lives because of this? I think we can't let this pass. Those who stay silent, so they don't have to take a position are doing it wrong. As long as there are victims because of such a thing, we should not just leave it alone and let it happen, because if we do, it is just as much a crime to put it simply.

Last question. We can call it a role or an identity – what do you have in the top five?

As an identity category? Hmmm. I'm Hungarian, I'm a husband. I will be a father. I work in the food industry and I'm a good person, I think. No, the other way! I am a good person and I work in the food industry.

kabát/coat **Zara**

EVERYONE CAN HAVE A

HUG

Mindenkinek jut az ölelésből

BOCSKOR BÍBORKA, A MAGASHEGYI UNDERGROUND ÉNEKESNŐJE – AHOGYAN A LEGTÖBBEN BEAZONOSÍTJUK. SZABAD NŐ – AHOGYAN Ő TEKINT MAGÁRA –, AKI A VILÁG DRÁMÁITÓL FÜGGETLENÜL IGYEKSZIK MEGTALÁLNI A KÖZÉPÁLLÁST, ELÉG SOK SIKERREL. ZENEKARÁVAL EGY DEFINIÁLHATATLAN LÉLEKBUBORÉKBAN, A MAINSTREAM ÉS AZ ALTERNATÍV ZENEI VILÁG KÖZTI MEGFOGHATATLAN FOLYOSÓN LÉTEZNEK, EGYETLEN BIZTOS IRÁNYUK AZ ÉRTÉKTEREMTÉS. INSPIRÁLÓ BESZÉLGETÉS GYÖKEREKRŐL, ANYASÁGRÓL, HITRŐL ÉS FÉLELMEKRŐL, A FÁJDALOM KÚTJÁRÓL ÉS ÖNMAGUNK DEFINIÁLÁSÁRÓL.

BÍBORKA BOCSKOR, THE SINGER OF MAGASHEGYI UNDERGROUND – AS MOST OF US IDENTIFY HER. A FREE WOMAN – AS SHE IDENTIFIES HERSELF – WHO TRIES TO FIND THE MIDDLE GROUND REGARDLESS OF THE DRAMAS OF THE WORLD, WITH QUITE A BIT OF SUCCESS. SHE AND HER BAND EXIST IN AN INDEFINABLE SOUL BUBBLE, IN AN ELUSIVE CORRIDOR BETWEEN THE MAINSTREAM AND THE ALTERNATIVE MUSIC WORLD, WITH THEIR ONLY SURE DIRECTION BEING VALUE CREATION. AN INSPIRING CONVERSATION ABOUT ROOTS, MOTHERHOOD, FAITH, AND FEARS, THE WELL OF PAIN AND DEFINING OURSELVES.

Határon túli magyarként, kisebbségben felnőni okozott valamilyen identitásbeli törést számodra? Éreztél ebből bármit – szépséget, kiváltságot, vagy épp gyűlöletet?

Nagyon érdekes, mert most, hogy elkezdek ezen gondolkodni, nem a mostani fejemmel teszem, mert amikor a gyökereimmel kapcsolatban kérdeznek, mindig a kislánykorom jut eszembe, amikor én ténylegesen ott éltem. És közben arra jutok, hogy engem nem ért különösebb atrocitás emiatt. Egy kipárnázott világban éltem, egy nagyon szerető, összetartó, nagyon egyszerű és nagyon kedves közösségben. Persze ahogy kamaszodtam, egyre

Has it caused you some kind of identity break that you grew up as an ethnic Hungarian outside the country's borders in a minority? Did you feel anything of this - beauty, privilege, or perhaps hatred?

It's very interesting, because now that I'm starting to think about this, I'm not doing it with my current mind, because when I am asked about my roots, I always think of my childhood, when I actually lived there. And I have to conclude that I have not suffered any particular negative atrocities because of it. I was living in a padded world, in a very loving and close-

jobban kiszélesedett ez a közösség, és volt, hogy nem kedveltek annyira, de az azért volt, mert túl furának tartottak – magam miatt.

Egyébként sokszor van az, hogy erdélyi kisebbségként Magyarországon létezve találkozom azzal a kijelentéssel, hogy „Ti sokkal nagyobb magyarok vagytok ott, mint mi itt." Sokszor gondolkoztam azon, miért gondolják ezt így, és arra jutottam, talán azért, mert nekem szükségszerű volt megtartani a gyökereimet, szükségszerű volt magyarnak lenni abban a közegben, ami ott nem egy alaplét. A kis közösségen belül persze igen, de ugye Romániáról beszélgetünk, azon belül meg Székelyföldről. Nekünk meg kell tartani a magyarságunkat, mert ott ez a különbség az alap, talán ezért gondolják, hogy magyarabb egy székely. Én mégsem szeretem ezt az összehasonlítást.

> *Amikor később mentem hazafelé, nagyon elszégyelltem magamat! Mert a pánik helyett meg kellett volna ölelnem ezt az embert, aki mellől mindenki elült a villamoson.*

Sokszor említed a felmenőidet, az erdélyi nőket. Mit hoztál magaddal és mit hagytál el belőlük tradíciók, életfelfogás vagy akár vallás szintjén?

A vallás az nagyon fontos volt, ki is ragadom a kérdésből, mert ez az egyik legfontosabb pillér az életemben. Az egyik Anna nagymamám – Isten nyugtassa! –, akire úgy emlékszem, mint egy öreg nénire, akinél azonban nincs erősebb ember a világon. Gyermekként töltöttem nála a nyári vakációkat, akkor egy nagyon különleges világ nyílt ki számomra. Egyedül élt egy tanyán, szomszédok csak messze, rengeteget és folyton dolgozott, az utolsó pillanatig. Fantasztikus volt. És bármikor, amikor valami kellemetlen dolog történt velem, azt mondta a tejfogú Bíborkának: „Nem baj, ajánld fel a szenvedésedet, ajánld fel a bűneidért!" És utólag visszagondolva persze nevetnem kell, milyen bűnöm lehetett nekem gyerekként, mégis valahogy felkészített arra, hogy a dolgokat ki kell bírni.

A koncerteken a szeretetre neveled a közönséged, sokszor lejössz a nézőtérre és mindenki megölelgethet. Ez a fajta távolságtartás nélküli érintkezés is a vidéki közvetlenségben gyökerezik, amit beépítettél a koncertek gondolati ívébe?

Ha őszinte akarok lenni, két magyarázata is van ennek. Az egyik, hogy bennem mindig volt egy távolságtartás, tartottam attól, hogy valaki idegen megérintsen, hogy ilyen intenzív kontaktusba lépjek, viszont szerettem volna legyőzni ezt. Szerettem volna egységben lenni, és meg is élni ennek a pozitívumait. Számomra a színpadi pillanatok mindig nagyon kiélezettek, tulajdonképpen akkor történik meg az, hogy jelen tudtok lenni

knit, as well as a very simple and very kind community. Sure, as I became a teenager, this community began to extend, and there were people who didn't like me so much, but that was because they thought I was too weird – because of me.

By the way, many times as an ethnic Hungarian from Transylvania living in Hungary, I often come across the statement that "You are much more Hungarian there than we are here." I have often wondered why they think this way, and I've come to the conclusion that perhaps because it was necessary for me to keep my roots, it was necessary to be Hungarian in that environment where it is not the norm. Within the small community, of course it was, but we are talking about Romania, within that, about Székely Land. We must remain Hungarian, because that difference is the basis, maybe that's why they think that a Székely is more Hungarian. I still don't like this comparison.

You often mention your ancestors, Transylvanian women. What have you brought with you and what have you left behind from them in terms of traditions, attitudes, or even religion?

Religion was very important and let me focus on this part of the question first, because it is one of the most important pillars in my life. I had a grandmother, Anna (God rest her soul!) whom I remember as an old lady, but there was no one stronger in the world than her. I spent the summer holidays with her as a child, and a very special world opened up for me. She lived alone on a farm, with neighbors only far away, and she worked a lot and constantly, until the very last second. It was fantastic. And whenever something unpleasant happened to me, she would say to the milk-toothed Bíborka, "It's okay, offer your suffering, offer it for your sins!" And in retrospect, of course, I have to laugh at what kind of sins I could have had as a child, yet somehow it prepared me to endure things.

At concerts, you teach your audience to love, you often come down to them and everyone can hug you. Is this kind of uninhibited contact rooted in rural familiarity too that you have incorporated into the mindset of your concerts?

If I want to be honest, there are two explanations for this. On the one hand, there was always a kind of inhibition in me, I was afraid to be touched by a stranger, to make such intense contact, but I wanted to overcome that. I wanted to be in unity with the audience and to experience the positive aspects of that. Being on stage is always very intense for me, in fact, this is when I can be present with all my tentacles, and it's this stage presence that brought me into the absolute present, and in the same way, it helped me overcome that fear and get used to myself.

And on the other hand... 7 or 8 years ago I was on the tram and there sat a very strange man with a long beard, and I got so scared of him that I thought about getting off. But he did nothing in the world, he was just a very unusual phenome-

minden csápommal, és ez a színpadi létezés hozott be korábban a totális jelenbe, és ugyanígy abba is, hogy leküzdjem ezt a félelmet és megszokjam magamat.

A másik pedig... 7-8 évvel ezelőtt utaztam a villamoson, és ült ott egy nagyon furcsa férfi, hosszú szakállal, és annyira megijedtem tőle, hogy azon gondolkodtam, hogy le fogok szállni. Pedig az égvilágon semmit nem csinált, csak nagyon szokatlan jelenség volt, olyan, akit Budapesten nemigen látsz. Végül még előttem leszállt, és amikor később mentem hazafelé, nagyon elszégyelltem magamat! Mert a pánik helyett meg kellett volna ölelnem ezt az embert, aki mellől mindenki elült. Persze az öleléshez kell a bizalom, ami ott, abban a helyzetben, miattam, miatta, vagy a világunk miatt nem teremtődött meg. Ezután jött az, hogy menjünk le a színpadról és öleljük meg az embereket, építsük és keressük meg az elveszett bizalmat.

Ezekben a szituációkban nyilván kapsz is, de sokkal többet adsz magadból és az energiamezőkből. Most, hogy egy kisgyermek is vár otthon a koncertek után, nem félsz attól, hogy mennyire kimerülten érsz majd haza, hogy spórolnod kellene magaddal?

Nem, erre nem gondoltam, mindenkinek jut az ölelésből! (*nevet*) Másrészt a kislányom sok mindent megtanított számomra az ösztönök szintjén: a szemkontaktust, ahogyan ő veszi fel a kapcsolatot, hogy milyen eredendően, tisztán és spontánul viselkedik – ez újraértékeli bennem azt a félelmet is, ami régen volt bennem, amit, ha az ember nem tud végleg lezárni, akkor egy végtelen körforgás lesz: ha időszakosan ki is megy, úgyis visszajön. És ez fordítva is így van, tehát ha félelem nélkül ölelünk, az energia –, ami elveszne belőlünk, a másik felől visszatöltődik – úgyhogy nem, nem félek, hogy elveszítem az energiámat.

Egy korábbi írásodban, amikor a gyermektelenségről kellett elmondanod a gondolataidat, olvastam, hogy az erdélyi környezetben magától értetődő egy nőnek egészen kislánykorától, hogy egy napon anya lesz. A modern társadalomban ez kikopni látszik, manapság sokan egy biztos egzisztencia megléte után gondolnak a lehetséges anyai identitásra. Nálad hogyan válik el vagy olvad össze a kettő, a nő és az anya, illetve a vidéki és a városi lány?

Ez egy nagyon jó kérdés, és nagyon komplex. Erdélyben, ahol felnőttem, ott már egész pici koromban az asszonyok rám néztek és azt mondták: „Neked könnyen fog menni a szülés, olyan széles a csípőd!" Ez olyan, mint a tejfogas történet, amit meséltem, úgyhogy ez akaratlanul is olyan, mintha a nevelés beleringatna, belehipnotizálna abba, hogy mi az a nőiség. Én sohasem gondolkodtam erről konvencionálisan, mégis konvencionálisabb, hogy valaki anya lesz, mint hogy nem. És bár én 38 éves koromig vártam erre, az egzisztencia és ezek a kérdések nem voltak fontosak, mert azt tanultam meg, hogy ez úgyis megoldódik. De az agyam másik fele megvédi azokat is, akiknek kell a biztos háttér ehhez a hatalmas felelősséghez. És akkor ott van még az is, hogy ezeken túl is sok mindentől függhet az, hogy valaki anyává válhasson.

ing/shirt **Zara**
nadrág/trousers **Zimmermann**
öv/belt **H&M**

> *When I was going home later, I was very ashamed of myself! Because instead of panicking, I should have hugged this man who nobody wanted to sit with.*

Ugyanebben az írásban van egy másik nagyon érdekes mondat: a művészet nem lehet olyan fontos, mint az élet vagy a lélek. Hogy inkább valami kézzelfoghatót kell csinálni, szociális munkát végezni – mintha valami haszontalan dolgot csinálnál. Még mindig így gondolod, vagy ez egy átmeneti létállapot volt az egzisztencialista ember útkeresése során?

Nem, ezt a mai napig így gondolom, ezért is fontos az állandó szociális tevékenység. Én úgy érzem, hogy az alkotást magát sokkal inkább tudom kötni a megfoghatatlanhoz, a lelki szférához. A másik is kötődik a lelki szférához, de az viszont szolgálat a szó legnemesebb és gyakorlati értelmében. Szerintem nagyon fontos, hogy úgy létezzünk egymás mellett, hogy szolgáljuk is egymást.

A lélek ápolására a művészet gyógyír, és amit ti a Magashegyi Undergrounddal az elmúlt sok-sok évben véghez vittetek, az tényleg egészen unikális. Talán nem feltétlen látod a rajongóid könnytől maszatos arcát, de nem hiszem, hogy egyedül vagyok, aki a felénekelt Tóth Krisztina-, Závada Péter- vagy Beck Zoli-szövegekre megkönnyebbültre sírta a lelkét az élet pokoli mélypontjai során. Kárpótol ez a tudat?

Igen. Nagyon sokan visszajeleznek, hogy milyen sokat jelent nekik egy-egy szöveg, dal vagy koncertélmény, és nagyon boldog vagyok mindig, amikor létrejön a katarzis. De valahogy úgy vagyok, hogy kétrét kell hajtanom magamat, és száz százalékot kell kinyúznom magamból ahhoz, hogy azt érezzem, mindent megtettem, hogy megfeleljek a belső elvárásaimnak.

> *Mondhatnék titulusokat, hogy művész vagyok, dalszerző, előadó, csak az a baj, hogy ezek mind bezárnak, egyszer csak ott látod magadat abban a kis ketrecben, amit egy titulus jelent, pedig ennél sokkal tágasabbak vagyunk.*

A Magashegyi szerelmes dalok jobbára mind szomorú szerelmes dalok – olyan, mintha még a boldogságot is egy csepp mélabúval élnétek meg –, persze ettől csak gyönyörűbb az egész! Ez a te identitásod része, vagy a fiúk írnak neked ilyen szövegeket, mert egyszerűen ehhez passzol a hangszíned?

Hmm... a zenekar tagjai mind nagyon érdekes emberek. Ott van Toldi Miklós, aki annyira absztrakt és melankólikus egy nagyon komplex világgal, nagyon szeretem a dalait, producerként is egy nagyon sajátos, modern irányt mutat. Aztán ott van Fodor Máriusz, aki most már nem tagja a zenekarnak, de nagyon sok dalt szerzett, benne is ott vannak a legmélyebb rétegek, non, someone you don't see very often in Budapest. Eventually he got off the tram before I did, but when I was going home later, I was very ashamed of myself! Because instead of panicking, I should have hugged this man who nobody wanted to sit with. Of course, hugging requires trust, which was not established there, in that situation because of me, because of him, because of our world. Then came the idea to get off the stage and hug people, to build and find this lost trust.

You obviously get something in these situations, but you give a lot more of yourself and your energy fields. Now that you have a toddler waiting for you at home after the concerts, aren't you afraid of how exhausted you'll be when you get home, that you should save some of yourself up?

No, I haven't thought of that, everyone can have a hug! (*laughs*) On the other hand, my daughter has taught me many things on an instinctual level: eye contact, the way she makes contact, how intrinsically, purely, and spontaneously she behaves – it also makes me reevaluate the fear I used to have in me, which, if you cannot close it off permanently, becomes an endless cycle: even if it goes away periodically, it will just come back anyway. And vice versa, so if we hug without fear, the energy that would be taken from us is recharged by the other person – so no, I'm not afraid of losing my energy.

In an earlier article, when you had to share your thoughts on childlessness, I read that in Transylvania, even from childhood it is evident for a woman that one day she would be a mother. This notion seems to be disappearing in modern society, with many women nowadays only starting to think of motherhood after having a secure livelihood. How do you separate or merge the two, the woman and the mother, as well as the country girl and the city girl?

This is a very good question and a very complex one, too. In Transylvania, where I grew up, women would look at me even when I was really small and say, "You're going to have an easy birth, your hips are so wide!" It's like the milk-tooth story I've told you, so it's inadvertently like your upbringing would rock and hypnotize you into what femininity is. And while I've never thought about it conventionally, it is more conventional for someone to become a mother than not. And although I waited until I was 38, a secure livelihood and these issues were not important, because I was taught that these things sort themselves out. But the other half of my brain also defends those who need a solid background for this huge responsibility. And then there's the fact that beyond that, becoming a mother can depend on many other things, too.

There is another very interesting sentence in the same article: art cannot be as important as life or the soul. That people should do something tangible, do some social work – as if you were doing something useless. Do you still think so, or was this a temporary state of being for an existentialist in search of her path?

mellette egy nagyfokú bátorság és játékosság is, amit imádok benne. Fűrész Gábor különös, filozófikus alkat, aki a Tegnapután mellett Tóth Krisztina szövegeiből is olyan dalokat szerzett, hogy húúú. Én meg ugye, próbálom megteremteni a Hamvas Béla szerinti teljes középállást. Az én értelmezésem szerint a mélyre vivő dallamok középállásba helyezik a lelket a katartáló jellegük miatt. Én például olyan depressziós zenéket hallgatok, hogy konkrétan a világ elszomorodna, de ugyanakkor meg is tisztulhatna ezektől, hisz lelki síkon mégis ez a legelőremozdítóbb, mert ez egy jó pozíció, olyan, mint a görög dráma előadója és befogadója közti kapcsolat folyamata a katarzisig.

A gyermekáldás viszont egy nagyon boldogságos érzés. Nem félsz (vagy féltetek) attól, hogy a Magashegyitől elvárt középállást ebben az állapotban nehéz lesz megtalálni, vagyis, hogy a fájdalomból merítsetek ihletet?

Bár alapjáraton a fájdalomból (is) merítek, azért van ennek egy vivőanyaga is, ami bennem az az energia és az a motoszkálás, ami ezt elszállítja egyik pontból a másikba, mert én soha nem hagyhattam a fájdalom kútjában magát a fájdalmat. Nekem azt úgy kell folyamatosan meghempergetnem és hordoznom, hogy végül kikössön egy nyugponton.

Ez a nyugpont – amikor kihúzod azt a vödör fájdalmat a kútból és szétlocsolod – neked a koncertet jelenti, vagy az előtte lévő alkotási folyamatot?

Ha csak gondolati és elméleti szinten foglalkozom vele, akkor szebbnek tartom az alkotás folyamatát és azt, hogy az ember létrehozzon egy hangulatot. Megfoghatatlanabb és érdekesebb az, hogy egy bizonyos furcsa hangulat mivé válik bizonyos szavak alatt vagy fölött. Előadóként viszont mégis az a végső cél, amikor az ember kimegy a színpadra és átadja az üzenetet – mert az egy sokkal kiélezettebb helyzet, és engem az éltet.

Lámpalázat sosem éreztél?

Jaj, hát a legnagyobb lámpalázas vagyok! Ezerszer elmegyek a mosdóba koncert előtt, mindig izgulok. Jó esetben amint felmegyek a színpadra, ez elmúlik, rossz esetben még a koncert első pár daláig tart. Általában a párom szokta megmondani, melyik dalnál raktam le a parát!

Veszélyes, amikor ennyire ismer valaki! (*nevet*) Ha már szóba került a párod, és visszatérve a szerelmes dalaitokra, neki sosem volt azzal baja, hogy „Na, már megint elénekeltél egy dalt, amiben szenvedsz, és akkor az emberek engem fognak a fájdalommal azonosítani?"

Nem! (*nevet*) Ő színész és egy nagyszerű partner is egyben – nagyon hálás vagyok, hogy egymás mellé sodort minket az élet. Tegnap este is olyan jót beszélgettünk, meg ma is, mielőtt elindultam az interjúra.

Mióta vagytok együtt?

Most már lassan 21 éve.

No, I still think the same, which is why constant social activity is so important. I feel that I can relate creation itself much more to the intangible, the spiritual realm. The other is also attached to the spiritual realm, but it is service in the noblest and most practical sense of the word. I think it is very important that we not only coexist but also serve each other.

Art is a cure for the soul, and what you have done with Magashegyi Underground over the past many years is truly unique. You may not necessarily see the tear-stained faces of your fans, but I don't think I'm the only one who has cried her soul out and found relief while listening to you sing Krisztina Tóth's, Péter Závada's or Zoli Beck's texts during the hellish lows of life. Does this knowledge make up for it?

Yes. A lot of people give feedback about how much the lyrics, songs or concerts mean to them, and I'm always very happy when the catharsis happens. But somehow, I feel that I have to bend double and force one hundred percent out of myself to feel like I've done everything I can to meet my inner expectations.

> *I could say titles like I'm an artist, a songwriter, a performer, but the problem is that these all close you in, all of a sudden you see yourself in that little cage that a title means, though we're much more spacious than that.*

For the most part, Magashegyi love songs are all sad love songs – it's like you experience even happiness with a drop of melancholy, but of course, it makes it all even more beautiful! Is this part of your identity, or do the boys write you lyrics like that because your tone is simply suited for that?

The members of the band are all very interesting people. There is Miklós Toldi, who is so abstract and melancholic with a very complex world, and I really like his songs, and as a producer he also has a very particular, modern direction. Then there is Máriusz Fodor, who is no longer a member of the band, but he's written a lot of songs, he's got the deepest layers, along with a high degree of courage and playfulness, which I love. Gábor Fűrész has an unusual, philosophical character, who, in addition to Tegnapután (The Day After Yesterday), also wrote songs from Krisztina Tóth's texts that are just wow. And I'm of course trying to create a complete middle position, which is Béla Hamvas's concept. My interpretation is that more depressing melodies put the soul in a middle position due to their cathartic nature. I, for example, listen to such depressing music that would make the world sad, but at the

Ha félelem nélkül ölelünk, az energia, ami elveszne belőlünk, a másik felől visszatöltődik.

same time it could also make it clearer, because on a spiritual level, it is the most productive, because it is a good position, like the process of the relationship between the performer and the recipient of a Greek drama until catharsis.

The birth of a child, on the other hand, is a blessed feeling. Aren't you (or weren't you and the band) afraid that this middle position expected of Magashegyi will be hard to find in this state, that is, to draw inspiration from pain?

Although usually I (also) draw on pain, there's a kind of carrier too, which, in me, is the energy and the sensation that transports it from one point to another, because I could never leave the pain itself in the well of pain. I have to keep rolling and carrying it around until it finally comes to a resting point.

Does this resting point - when you pull that bucket of pain out of the well and pour it out - mean the concert to you, or the creative process beforehand?

If I consider it only on a mental and theoretical level, I find the process of creation and building an atmosphere more beautiful. What a certain strange mood may become under or over certain words is more elusive and interesting. Yet as a performer, the ultimate goal is to go out on stage and deliver the message – because it's a much more intense situation and this is what keeps me alive.

Have you never had stage fright?

Oh, well, I have the biggest stage fright ever! I go to the bathroom a thousand times before a concert, I'm always nervous. At best it passes as soon as I go on stage, at worst it lasts until the first couple of songs of the concert. Usually, it's my partner who tells me during which song I got rid of the jitters!

It's dangerous when someone knows you so well! (*laughs*) Since you mentioned your partner, let's go back to your love songs, has he never had a problem like: "Well, you've sung a song about your suffering again, and so people will associate me with your pain?"

No! (*laughs*) He's both an actor and a great partner – I'm very grateful that life has brought us together. We had such a good conversation last night and again today before I left for this interview.

How long have you been together?

It's been almost 21 years.

How wonderful!

Yes. (*laughs*) So since he's also an artist, he understands the situation perfectly, but he doesn't think it's personal. That's different, the personal things are between us.

Your daughter is over a year old. Will her person or you becoming a mother be given any role, will this kind of transformation be part of the characteristic experimentation typical of Magashegyi?

Hmm, that's a very good question too! I don't know, I feel like this whole experience – which is so much more than this, but let's call it that – completely crawled under my skin and became a part of my flesh, but I don't feel like I will deliberately write a Christmas song at Christmas, for example. I know that's not how you asked, but that's how I want to answer, so I didn't want to get stuck on this, that I'm a mother now, so let's show this in Magashegyi as well. Somehow, I preferred to hide it while I was pregnant, because I didn't want to reveal this secret, rather I wanted to nurture and experience it, to protect it – that's the essence of secrets, that they're not for everyone.

If we hug without fear, the energy that would be taken from us is recharged by the other person.

We can call it a role or an identity, people have many of them: mother, child, girlfriend, singer, from the countryside or the capital, etc. What do you have in the top five?

Well, that's very tough! (*laughs*) The five strongest? I don't even know if this can be answered so quickly, I would need a coffee to think about this... Maybe at this stage in my life, I can say as an identity that I'm a woman. I have been able to experience every segment of it and I am terribly grateful for that. I can also say that even if I have any physical bonds, I am still free. Through fire and water, I want to make sure that I have my spiritual freedom. Perhaps as an identity, I can also say that I am clean, because I try to clarify these things in myself on a daily basis, on a minute basis. That was only three, right? (*laughs*) But that's quite shocking: woman, free, clean. I can also say that I am a mother because it fills me with great happiness, and although I don't usually tell myself that I am proud of something, I am still proud that I have her, my daughter, that in this symbiosis that we have, we are both free and bound to each other. Motherhood is a very nice, flexible game. Well, and last but not least, what should it be? Let's say that I am a game.

How interesting that you did not mention your profession.

People like to define themselves, but most of the time they don't do this from the inside, from the deep layers, because it's about what they want to communicate to the outside. I could say titles like I'm an artist, a songwriter, a performer, I could go looking for these strings of beads too – but the problem is that these all close you in, you know? You list them, and all of a sudden you see yourself in that little cage or drawer that a title means, though we're much more spacious than that. That's not how I want to define myself.

Ó, de csodálatos!

Igen. (*nevet*) Úgyhogy mivel ő is művészember, tökéletesen érti a helyzetet, de a személyeskedést nem találja meg benne. Az más, az ott van köztünk.

Több, mint egyéves a kislányod. Az ő személye, illetve a te anyává válásod fog bármilyen szerepet kapni, része lesz ez a fajta átalakulás a Magashegyire jellemző tipikus kísérletezésnek?

Hmm, nagyon jó kérdés ez is! Nem tudom, én úgy érzem, hogy ez az egész tapasztalat – ami jóval több annál, de nevezzük így –, ez teljesen a bőröm alá mászott és a húsommá vált, de azt például nem érzem, hogy én karácsonykor szándékosan karácsonyi dalt írjak. Tudom, hogy nem így kérdezed, de így akarok válaszolni, szóval nem akartam erre rácuppanni, hogy én most anya vagyok, és akkor mutassuk ezt meg a Magashegyiben is. Valahogy inkább rejtegettem, amíg várandós voltam, mert nem akartam megmutatni ezt a titkot, inkább érlelni és megélni akartam, hogy védve legyen – ez a titkok lényege, hogy nem mindenkié.

Nevezhetjük szerepnek vagy identitásnak, az embernek sok van belőle: anya, gyerek, barátnő, énekesnő, vidéki, fővárosi stb. Neked mi áll az első öt helyen?

Hát, ez nagyon durva! (*nevet*) Az öt legerősebb? Nem is tudom, hogy erre lehet-e ilyen gyorsan válaszolni, kellene egy kávé, hogy ezt átgondoljam... Talán ebben a stációban, amiben az életem van, kimondhatom identitásként, hogy nő vagyok. Minden szegmensét megélhettem, és ezért borzasztóan hálás vagyok. Azt is kimondhatom, ha bármilyen fizikai kötelékem is van, akkor is szabad vagyok. Tűzön-vízen át szeretném fenntartani azt az állapotot, hogy a lelki szabadságom meglegyen. Talán identitásként mondhatom azt is, hogy tiszta vagyok, mert napi szinten is, percnyi szinten próbálom magamban helyre rakni ezeket a dolgokat. Ez még három volt csak, ugye? (nevet) Mondjuk elég durva: nő, szabad, tiszta. Azt is mondhatom, hogy anya vagyok, mert nagyon nagy boldogsággal tölt el, és bár nem szoktam magamnak mondogatni, hogy büszke vagyok valamire, mégis büszke vagyok, hogy ott van ő, a kislányom, hogy ebben a szimbiózisban, amiben létezünk, egyszerre vagyunk szabadok és vagyunk egymás kötelékei. Egy nagyon szép, képlékeny játék az anyaság. Hát, és az utolsó – mi legyen? Legyen az, hogy játék vagyok.

Milyen érdekes, hogy nem mondtad a hivatásod.

Az ember szereti definiálni magát, de ezt legtöbbször nem befelé, nem a mély rétegekből teszi, mert ez arról szól, mit akar kifelé kommunikálni. Mondhatnék titulusokat, hogy művész vagyok, dalszerző, előadó, én is megkereshetném ezeket a gyöngyfűzéreket – csak az a baj, hogy ezek mind bezárnak, tudod? Felsorolod, és egyszer csak ott látod magadat abban a kis ketrecben, fiókban, amit egy titulus jelent, pedig ennél sokkal tágasabbak vagyunk. Én nem akarom így definiálni magamat.

dzseki/jacket **Zara**
pulóver/sweatshirt **United Colors of Benetton**
nadrág/trousers **Ralph Lauren**

YOU DON'T HAVE TO BE FAMOUS, YOU HAVE TO BE GOOD

Nem híresnek, jónak kell lenni

A MECCSEIT NÉZVE ROPPANT FEGYELMEZETT, TIPIKUS JÓFIÚNAK TŰNIK, PEDIG A TENISZSPORTBAN MÉG AZ ÉJSZAKA CSÁSZÁRÁNAK IS TITULÁLTÁK A KAMASZKORI KILENGÉSEI MIATT. MIÓTA AZONBAN BENŐTT A FEJE LÁGYA, AZ ITTHON MÁR ABSZOLÚT FAVORITNAK SZÁMÍTÓ NYÍREGYHÁZI SPORTOLÓ EGYRE ELŐRÉBB KERÜL A VILÁG ÉLVONALÁBAN. MÉLYPONTOKRÓL, ÁLOMELLENFELEKRŐL, ELHAGYATOTT ÁLLATOKRÓL ÉS KÜLFÖLDI LEHETŐSÉGEKRŐL IS BESZÉLGETTÜNK FUCSOVICS MÁRTONNAL.

DURING HIS MATCHES HE SEEMS LIKE AN EXCEPTIONALLY DISCIPLINED, TYPICAL GOOD GUY, EVEN THOUGH IN THE TENNIS WORLD HE USED TO BE LABELLED THE EMPEROR OF THE NIGHT BECAUSE OF HIS TEENAGE ESCAPADES. HOWEVER, SINCE HE IS OLD ENOUGH TO KNOW BETTER, THE NYÍREGYHÁZA ATHLETE, WHO IS NOW AN ABSOLUTE FAVORITE IN HUNGARY, HAS INCREASINGLY BEEN AT THE FOREFRONT OF THE WORLD. WE TALKED, AMONG OTHERS, ABOUT HARDSHIPS, DREAM OPPONENTS, ABANDONED ANIMALS AND OPPORTUNITIES ABROAD WITH MÁRTON FUCSOVICS.

Mekkora szerepet játszanak az életedben a gyökereid, a származásod vagy akár a nemzeti identitás?

Óriásit! Mindig rengeteget segítenek a pálya széléről a hazai szurkolók. Egyedüli magyarként az ATP TOP 50 mezőnyében számomra mindig nagyon jólesik, ha hazai szót, hazai támogatást kapok.

Amikor azt a szót hallod, hogy otthon, mire gondolsz elsőként?

Magyarország! Azon belül viszont egyelőre Budapest, de szülővárosomhoz, Nyíregyházához is még rengeteg kötelékem van. Talán a karrierem végén újra Nyíregyházát fogom az otthonomnak hívni.

How important are your roots, your origins, or even your national identity in your life?

Very! Home fans always help a lot from the sidelines. As the only Hungarian in the ATP TOP 50, it always makes me very happy when I hear Hungarian words, Hungarian support.

When you hear the word 'home', what is the first thing you think of?

Hungary! Within that Budapest for the time being, but I still have many ties to my hometown, Nyíregyháza. Maybe at the end of my career I will call Nyíregyháza my home again.

Milyen a nemzetközi teniszsportban a magyarok megítélése?

Nem érzem, hogy egy adott nemzethez kötnének bármiféle megítélést ebben a sportágban. Mindenki egy egyéniség, csak van, aki ezt erőteljesebben és van, aki kevésbé mutatja meg. Alapvetően úgyis csak az számít, hogy mit teszel oda a pályára.

Érezted valaha hátrányban magad csak azért, mert magyar vagy?

Szerencsére ilyen még nem történt velem. Ha sportdiplomáciai szempontból nézem, Magyarország kicsi piac az élsportokban. Inkább úgy szenvedek hátrányt, hogy a meccseimet még kevesebben nézik, ezért ha nem kiemelt teniszező az ellenfelem, általában nem centerpályán játszom.

Illetve a karrierem elején, amikor junior wimbledoni bajnok lettem, az azt követő években nekem magyar játékosként végig kellett járnom az idézőjeles szamárlétrát, amit mondjuk egy angol, amerikai, ausztrál vagy francia játékosnak nem kell, mert ezekben az országokban nagyon sok a hazai verseny, így úgynevezett szabadkártyákkal segítik őket. Igen, azt hiszem, hogy ebből a szempontból mégis hátránnyal indultam.

> *Az egész család beállt a karrierem mögé, a bátyám is szó nélkül része lett ennek a felállásnak, ebben a figyelemben tanult, több diplomát szerzett, és közben szurkolt nekem.*

Hatással van a teljesítményedre, hogy hányan néznek, milyen pályán játszol, vagy teljesen el tudsz vonatkoztatni?

Igen. A centerpályán játszani mindig nagyon inspiráló, sokkal jobban felspannol. Viszont érdekes volt megtapasztalni, hogy a koronavírus alatti meccsek során, amikor nézők nélkül, úgynevezett buborékban játszottunk, nemhogy visszavetett a teljesítményemen, de még jobban ment a játék. Szóval már megtanultam elvonatkoztatni a külső körülményektől.

Az olimpia kapcsán nyilatkoztad, hogy extra löketet ad, amikor nemcsak magadat, de Magyarországot is képviseled egy tornán. Tudom, hogy nehezen megfogható kérdés, de miért?

Szerintem egyszerű a válasz: a magyar sportolói szív. Itthon szerintem – jó értelemben – más, kiemelt értéke van a sportnak, és mivel világszinten kevés versenyzővel rendelkezünk a kisebb merítés miatt, ezért a magyarság képviselete külön öröm számunkra.

Mit szeretsz a legjobban a magyar kultúrában?

A magyar ételeket nagyon szeretem! (*nevet*)

What is the perception of Hungarians like in international tennis?

I don't feel there is any perception about a particular nation in this sport. Everyone is an individual, but some show this more intensely and some show it less. Basically, only what you do on the court matters.

Have you ever felt at a disadvantage just because you are Hungarian?

Fortunately, this has never happened to me. If I consider this in terms of sports diplomacy, Hungary is a small market in professional sports. I tend to be disadvantaged rather because even fewer people watch my matches, so when I don't play against a seeded player, I usually don't play on the center court.

In fact, at the beginning of my career, in the years after I became a junior Wimbledon champion, I had to climb up the proverbial greasy pole as a Hungarian player, which an English, American, Australian, or French player does not need to do, because there are a lot of domestic tournaments in these countries, so they are helped with so-called wild cards. Yes, I think I was at a disadvantage in this respect.

Does it affect your performance how many people are watching you, what court you play on, or can you completely disregard these?

It does. Playing on the center court is always very inspiring, it makes me much more animated. On the other hand, it was interesting to see that during the coronavirus, when we played in so-called bubbles without spectators, instead of slowing down my performance, it actually made it even better. So, I've already learned to disregard external circumstances.

In connection with the Olympics, you have said that it gives you an extra boost when you represent not only yourself but also Hungary in a tournament. I know it's a difficult question to grasp, but why?

I think the answer is simple: the heart of Hungarian athletes. At home, I think sport has a different, special value – in a good way –, and since we have few competitors globally because of the smaller pool, it is a special joy for us to represent the Hungarian people.

What do you like the most about Hungarian culture?

I really like Hungarian food! (*laughs*)

Do you consider yourself an accepting, open person?

I am completely accepting. I travel a lot during the year, I meet a lot of people every day, I don't pay attention to differences.

What is the human characteristic that can upset you the most?

Elfogadó, nyitott embernek tartod magad?

Teljes mértékben elfogadó vagyok. Sokat utazok év közben, rengeteg emberrel találkozom nap mint nap, nem figyelek a különbözőségekre.

Mi az az emberi tulajdonság, ami a leginkább fel tud boszszantani?

Nagyon nagy állatbarát vagyok, így nagyon felbosszant, ha azt látom, hogy az emberek rosszul bánnak az állatokkal. Ez mindig fel szokott bosszantani.

Ki a példaképed mint sportoló és ki a példaképed mint ember?

Mint sportoló, Roger Federer. Úriember a szó legklasszikusabb értelmében mind a pályán, mind az életben. Abszolút követendő példa. Emberként pedig, ahogy sok mindenkinek, úgy nekem is az édesapám, valamint a gyerekkori mentorom, Joó György. Nagyon sokat köszönhetek nekik, rengeteget segítettek abban, hogy ma itt tartok.

Mesélj egy kicsit a gyerekkorodról, a családi hátteredről. Sokat foglalkoztat az értékteremtés kulcsa, így mindenkitől megkérdezem, mit hozott otthonról, és honnan kellett építkeznie.

A keleti határ mellett, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében nőttem föl, édesapám könyvelő, az anyukám hivatalnok. Ők jelenleg is Nyíregyházán élnek, a bátyám viszont már itt él velem Budapesten. Nagyon sok ügyemet intézi, rengeteget köszönhetek neki. Persze nemcsak ezért, hanem azért is, mert amikor még gyerekként az egész család beállt a karrierem mögé, a bátyám is szó nélkül része lett ennek a felállásnak, ebben a figyelemben tanult, több diplomát szerzett, és közben szurkolt nekem. Nagyszerű embernek tartom, mindenben számíthatok rá.

A gyerekkorunk gazdag, vidám emlékekkel van tele. Sokat kirándultunk, emlékszem, hétévesen egy családi túrán megmásztam a 2600 méter magas Rysyt a Magas Tátrában, szóval mindig elég mozgékony voltam.

Aztán amikor versenyezni kezdtem, azok lettek a családi kirándulások, a szüleim úgy szervezték az utakat, hogy közben piknikeztünk – nagyon kellemes emlékként gondolok vissza ezekre az évekre. Elég szoros kötelék van köztünk, így amikor 15 évesen egyedül költöztem Németországba, ahová a családom már nem tudott velem tartani, azt elég nehezen dolgoztam fel. Nehéz volt, hiányoztak, lehet, hogy ez is az oka annak, hogy nagyon erős a kötődésem mind a család, mind a párkapcsolatom, mind a hazám felé. Könnyen el tudok köteleződni a nemes ügyek mellett, az elhagyott állatokat is mindig megsajnálom, és igyekszem rajtuk segíteni.

Sok sportoló lett állatorvos itthon, ez lenne a B terved?

Az biztos, hogy tenisszel és állatokkal szeretnék foglalkozni. Azt, hogy ezt milyen formában fogom tenni, arra még nincs konkrét ötletem, de szeretném támogatni a jövő magyar teniszezőit, hogy könnyebben eljussanak a világ élvonalába.

kabát/coat **Twinset**

> *The whole family decided to stand behind my career, and my brother became a part of this line-up without a word, he studied in that much attention, earned several degrees and cheered for me in the meantime.*

Miért a tenisz? Szabad akarat, szülői terelés vagy a sors hozta így?

Ez szerintem a sors keze! (*nevet*) Egy közös családi síelés alkalmával egy ismerősünk ajánlotta a szüleimnek, hogy szülővárosomban, Nyíregyházán indul tenisztanfolyam gyerekeknek, így elvittek Gyuricsku Enikőhöz, aki akkor kezdett edzősködni. Akkor már volt egy kis méretű saját ütőm, amit valakitől ajándékba kaphattam, de addig csak otthon a lakásban „falaztam" a szüleim legnagyobb örömére. Ott viszont, a nyíregyházi Bujtosi Szabadidő Csarnokban végre egy igazi nagy teniszpályán játszhattam, és ez nagy öröm volt az akkori „kisgyereknek".

Ha nem teniszeznél, milyen sportot űznél?

Gyerekként kosaraztam és fociztam is, szóval ezt a kettőt csinálnám. Egészen biztos vagyok benne, hogy élsportoló lettem volna akkor is. Talán válogatott focista.

Ha globálisan nézzük a pályafutásodat, mik voltak a legnehezebb időszakok, mik voltak a legkeményebb küzdelmek, amiken át kellett harcolnod magad?

Tizenkilenc éves voltam, amikor mindenféle szakmai koncepciót nélkülözve hazajöttem a Stuttgarti Akadémiáról Nyíregyházára, mert nem volt irány, én meg úgy voltam vele, hogy nem szeretnék többet távol lenni a családomtól, a barátaimtól. Néhány hónapig úgy éltem az életemet, mint sok korombeli fiatal, aki tanul vagy dolgozik, és csak a határtalan szabadság töltötte ki a napjaimat. Még az is felmerült bennem, hogy abbahagyom a teniszt. Ezt az akkori szövetségi kapitány „rossz hozzáállásnak" titulálta, és nevelési célzattal kitett a válogatottból – két hónapig ütőt sem vettem a kezembe. Nekem akkor szükségem volt erre, egyedül csak arra nem készültem fel a wimbledoni siker után, hogy az a serleg engem most már valamire kötelez. Ahány sportoló, annyiféle életút. Engem húszévesen az „éjszaka császárának" is kikiáltottak. Ma már tudom, hogy ez nevetségesen el volt túlozva, egész egyszerűen nem volt előttem hasonló játékos idehaza, és ezzel feladtam a sportág itthoni szakembereinek a leckét rendesen.

> *Egyedül csak arra nem készültem fel a wimbledoni siker után, hogy az a serleg engem most már valamire kötelez.*

Ha jól tudom, egy időre külföldre kellett szakadnod ahhoz, hogy átlendülj ezen a holtponton.

Két hónap múlva az engem ért pofonok után ismét versenyezni kezdtem. Sokszor utaztam egyedül a tornákra, ekkor kötöttem barátságot a később US Open-győztes Dominic Thiemmel. Neki akkor már komoly stábja volt, Bécsben edzett a lett Gulbisszal. Sokat beszélgettünk, és mikor mondtam neki, hogy nincs hol edzenem és nem érzem jól magam a bőrömben, hívott, hogy menjek Bécsbe vagy Nizzába az ISP (azóta Mouratoglou) Akadémiára edzeni. És én mentem. A Riviérán a mediterrán éghajlat, a mindig laza francia hangulat egyből megtetszett, nagyon jó edzőim voltak, többek között Olivier Tauma, akinek nagyon sokat köszönhetek. Nemcsak az edzéseimet irányította, hanem sokat segített az ottani életbe is beilleszkedni. Barátok lettünk, de rajta kívül is sok barátot szereztem, mindez pedig újra motivációt adott. Először öt hetet töltöttem kinn, de egyből döntőt játszottam egy francia 10 000 dolláros ITF-tornán, amit viszont fel kellett adnom csípősérülés miatt. Valószínű, hogy a hirtelen sorozatterheléstől jött elő. Nagyon meg akartam mutatni az akadémiának, és magamnak is bizonyítani akartam, hogy oda való vagyok.

Ez egy teljesen új iskola volt számomra, nagyon élveztem a játékot, és mindent, amit ott tanulhattam. Összesen három évet töltöttem a nizzai akadémián, ez idő alatt két Challanger-tornát nyertem, bekerültem a legjobb 200-ba a ranglistán, ahol már lőtávolba kerültek a Grand Slam-selejtezők is. Tizenötször próbálkoztam feljutni a főtáblára, és csak egyetlenegyszer, 2016-ban sikerült a háromfordulós kvalifikációban nyernem. Ezt a szintet támogatók és megfelelő szakmai háttér nélkül nem tudtam volna elérni.

A legnagyobb mélypontokon miből merítesz, és ki az az ember, akihez elsőként fordulsz a bajban?

A tenisz egyéni sportág, ezért elsősorban saját magamból merítek erőt, kitartást a továbbiakhoz. Úgy gondolom, hogy a sikereim elérése abból is fakadt, hogy jól viseltem a kudarcokat és időben el tudtam engedni azokat a dolgokat, amik nem segítették a céljaimat. De persze vannak olyan periódusok az életemben, amikor szükségem van arra, hogy egy sikertelenebb időszakban – például az utóbbi hónapokban is, amikor egy sérülésből tértem vissza – pozitív emberekkel vegyem körül magam, akik nem húznak le mentálisan, és nem sajnálkoznak. Ez pedig a családom.

Járod a világot folyamatosan. Van olyan hely, ahol szívesebben élnél, mint itthon?

Talán Melbourne. Itthon a téli időjárást nem annyira szeretem, Melbourne-ben viszont sokszor van jó idő, ez nagyon vonzó számomra. (*nevet*)

Mik a gyenge pontjaid a sportban és az életben – ha nem kérdezek túl nagy titkot?

Gyenge pontomnak tartom – ha ez annak mondható egyáltalán –, hogy korlátok között nem tudom jól érezni magam. Ha például szabadidőmben is másokhoz kell igazodnom. Mivel sajnos sok szabály közt élem a mindennapi életemet, elég csak a tenisz szigorú szabályait nézni, állandó utazások, étkezés, fegyelem, ezért másban már nehezen alkalmazkodom másokhoz. A pályát tekintve pedig már az egész ország azt harsogja, hogy ha a szervám fejlődne, top tízes játékos lennék. Jólesik a bizalom, ezen dolgozunk...

I'm a great animal lover, so I get really upset when I see people treating animals badly. This always upsets me.

Who is your role model as an athlete and who is your role model as a person?

As an athlete, Roger Federer. He is a gentleman in the most classic sense of the word, both on the court and in life. A great example to follow. And as a person, like for many other people, it is my father and my childhood mentor, György Joó. I owe them a lot, they helped me a lot to be where I am today.

Tell us a little about your childhood, your family background. I am really interested in the key to value creation, so I ask everyone what they brought from home and what they had to build from.

I grew up next to the eastern border, in Szabolcs-Szatmár-Bereg county, my father is an accountant, my mother is a clerk. They still live in Nyíregyháza, but my older brother lives with me here in Budapest. He handles a lot of my affairs, I owe him a lot. Of course, not just because of that, but also because when I was a child the whole family decided to stand behind my career, and my brother became a part of this lineup without a word, he studied in that much attention, earned several degrees and cheered for me in the meantime. I consider him a great person, I can count on him in everything.

Our childhood was rich, full of happy memories. We went on a lot of trips, I remember when I was seven, I climbed the 2600-meter high Rysy in the High Tatras with my family, so I was always quite active.

Then when I started competing, those became the family trips, my parents organized the trips so that we could also have picnics – I remember those years very fondly. There is a pretty strong bond among us, so when I moved to Germany on my own at the age of 15 and my family could not join me, I had a difficult time dealing with it. It was hard, I missed them, maybe that's why I have such a strong attachment to my family, my relationship, and my country. I can easily commit to good causes, I always feel sorry for abandoned animals too and I try to help them.

Many athletes have become vets in Hungary, would this be your plan B?

I definitely want to work with tennis and animals. I do not yet have a specific idea of how I will do this, but I would like to support future Hungarian tennis players to help them get to the forefront of the world more easily.

Why tennis? Was it free will, parental advice, or fate?

I think it's fate! (*laughs*) Once, when we were skiing with the family, an acquaintance told my parents about a tennis course for children starting in my hometown, Nyíregyháza, so they took me to Enikő Gyuricsku, who had just started coaching at the time. By then, I already had a small racket of my own that I must have received as a gift from someone, but until then, to the delight of my parents, I only played "squash" at home in the apartment. But there, in the Bujtos Leisure Center in Nyíregyháza, I was finally able to play on a real, big tennis court, and this was a great joy for the child me.

If you didn't play tennis, what kind of sport would you play?

I also played basketball and football as a kid, so I would play these two. I'm pretty sure I would have become a professional athlete even then. Maybe an international footballer.

> *I just hadn't been prepared after my success in Wimbledon that the trophy would now oblige me to do something.*

Looking at your whole career, what were your greatest hardships, what were the toughest battles you had to fight?

I was 19 years old when I came home from the Stuttgart Academy to Nyíregyháza without any professional plan because there was no direction, and I decided that I did not want to be away from my family or friends anymore. For a few months, I lived my life like many other young people my age studying or working, with nothing but unlimited freedom to fill my days. I even thought about quitting tennis. The national coach at the time considered this a "bad attitude" and kicked me out of the national team for educational purposes – I didn't even hold a racket for two months. I needed that at the time, I just hadn't been prepared after my success in Wimbledon that the trophy would now oblige me to do something. There are as many paths as there are athletes. At the age of twenty, I was also called the "Emperor of the Night". I know now that this was ridiculously exaggerated, there simply hadn't been a player like me before in Hungary, and with that I really gave the Hungarian experts on the sport something to think about.

As far as I know, you had to go abroad for a while to get out of this impasse.

Two months after these slaps in the face, I started competing again. I often traveled alone to the tournaments, that's when we became friends with Dominic Thiem, who later won the US Open. He already had a serious staff then, he trained with the Latvian Gulbis in Vienna. We talked a lot and when I told him I had nowhere to train and I didn't feel comfortable in my own skin, he invited me to go to Vienna or Nice to train at the ISP (now Mouratoglou) Academy. And I went. I immediately liked the Mediterranean climate, the always relaxed French atmosphere on the Riviera, and I had very good

Elsősorban saját magamból merítek erőt, kitartást a továbbiakhoz.

coaches, including Olivier Tauma, I owe him a great deal. He not only directed my trainings, but also helped me to adapt to life there. We became friends, but I made a lot of other friends too, and all of that motivated me once again. I spent five weeks there at first, but I immediately played in the final of a $10,000 ITF tournament in France, which I had to give up due to a hip injury. It was probably caused by the sudden, constant overload. I really wanted to prove it to the academy and to myself that I belonged there.

It was a whole new school for me, I really enjoyed the game and everything I could learn there. I spent a total of three years at the Academy in Nice, during which time I won two Challenger Tours, I made it to the top 200 so the Grand Slam qualifiers were already within range. I tried to get to the main draw fifteen times and only once, in 2016, did I win the three-round qualifier. I would not have been able to reach this level without supporters and a proper professional background.

During the hardest times, what do you draw on, and who is the first person you turn to in trouble?

Tennis is an individual sport, so I primarily draw strength and determination to continue from myself. I believe that part of my success was that I endured my failures well and was able to let go of things in time that didn't help me achieve my goals. But, of course, there are more unsuccessful periods in my life – like the last few months when I returned from an injury – when I need to be surrounded by positive people who don't bring me down mentally or feel sorry for me. And this is my family.

You travel the world all the time. Is there a place where you would rather live than in Hungary?

Maybe Melbourne. I don't really like winter weather in Hungary, but the weather is often good in Melbourne, which is very appealing to me. (*laughs*)

What are your weaknesses in sports and life if it's not too big a secret?

I believe it's a weakness, if it can be called one, that I can't feel comfortable when I'm restricted. If, for example, I have to manage my free time according to the needs of others. Unfortunately, because I live my daily life with a lot of rules, just look at the strict rules of tennis, constant travelling, meals, discipline, I have a hard time adapting to others. And when it comes to tennis, the whole country is already shouting that if my serve improved, I would be a top ten player. The confidence in me feels good, we are working on it...

Which was the best match of your life?

In 2021, I beat the Russian Rublev in the top 16 in Wimbledon. We have been competing against each other for a long time, and this year I managed to win in one of the most important competitions.

Melyik volt életed eddigi legjobb meccse?

2021-ben Wimbledonban a legjobb 16 között megvertem az orosz Rublevet. Régóta versengünk egymás ellen, idén pedig az egyik legfontosabb versenyen sikerült is ellene győznöm.

Ha játszhatnál egy meccset valakivel az egyetemes teniszsportból, ki lenne az?

A jelenkor nagy játékosai közül még csak Nadallal nem játszottam, Djokovic és Federer ellen már több meccset is! (nevet) Szóval Nadal még hiányzik, ellene még mindenképp szeretném kipróbálni magam.

Rengeteget utazol, leginkább egyedül, de legalábbis a család nélkül. Nem érzed magad magányosnak?

A mai technika segítségével a hiányérzet csökkenthető, bármikor el tudom érni a szeretteimet. Amikor lehetőségük van rá, a párom és a családom is el tud kísérni több versenyre is.

Egy biztos párkapcsolat egyrészről támogatólag hat, ugyanakkor a sportban ott az a faktor is, hogy képes elvinni a fókuszt. Te hogyan kezeled ezt?

Mind a kétfajta kapcsolatban volt részem, és bátran állíthatom, hogy a csalódások is építettek. Mint azt elmondtam, képes vagyok a maximális elköteleződésre. A párommal öt éve vagyunk együtt, a harmónián túli nehézségeket és a legnagyobb sikereket is együtt éltük meg.

Híres is vagy, sportolsz is, jól nézel ki. A mai társadalomban, amikor a social media térhódítása miatt minden sokkal felszínesebb, nem félsz, hogy a belső értékeid háttérbe szorulnak? Nagyon erősen fogalmazva nem frusztrál annak a gondolata, hogy valaki tényleg magadért szeret-e, vagy inkább azokért a dolgokért, a hype-ért, ami már veled jár?

Én mindig is azt kerestem a párkapcsolataimban, hogy akivel együtt vagyok, az a társam legyen, önmagamért szeressen. Csak kétszázadik voltam a világranglistán, amikor Anett-tel öt éve találkoztunk a Szlovákia elleni Davis-kupa-mérkőzés után. Azóta a jóban és a nem annyira jóban is mellettem van.

Magamra értve a kérdést pedig ebből a szempontból egy őszinte srácnak tartom magam. Ha valamihez az arcomat adom, ahhoz mindig szeretek valamilyen formában kapcsolódni. Szerintem ez a legfontosabb, csak így tudok őszinte maradni.

Mire jó a hírnév?

Szerintem a hírnév a siker szükséges velejárója és mellékterméke, de elsősorban nem híresnek kell lenni, hanem jónak. És azon belül is egy jó embernek.

Nevezhetjük szerepnek vagy identitásnak, neked mi áll az első öt helyen?

Férfi, családcentrikus, sportoló, magyar, kutyabarát. LS

If you could play a match with anyone from the world of tennis, who would it be?

Of the great players of today, I haven't yet played against Nadal, though I have played several games against Djokovic and Federer! (laughs) So Nadal is still missing, I definitely want to try myself against him.

You travel a lot, mostly alone, or at least without your family. Don't you feel lonely?

With today's technology, the feeling of loneliness can be reduced, I can reach my loved ones at any time. If they have the opportunity, my partner and family can come with me to competitions.

I primarily draw strength and determination to continue from myself.

On the one hand, a secure relationship can support you a lot, but in sports it can also take your focus away. How do you handle this?

I've had relationships of both types, and I can safely say that disappointments are also constructive. Like I said, I am capable of complete commitment. My partner and I have been together for five years, we experienced both the hardships and the greatest successes together.

You are famous, you play sports, and look good. In today's society when, due to the rise of social media, everything is much more superficial, aren't you afraid that your inner values are pushed to the background? To put it bluntly, isn't it frustrating to think about whether someone really loves you for yourself, or for the things, the hype that come with you?

I have always wanted a partner, someone who loves me for myself, this is what I have always looked for in a relationship. I was only two hundredth in the world rankings when we first met with Anett five years ago after the Davis Cup match against Slovakia. Since then, she has been by my side in the good times and in the not so good times.

And answering about myself, I consider myself an honest guy in this regard. When I give my face to something, I always like to relate to it in some form. I think that's the most important thing, that's the only way I can stay honest.

What is fame good for?

I think fame is a necessary part and byproduct of success, but most importantly, you don't have to be famous, you have to be good. And within that, a good person.

We can call it a role or an identity, what do you have in the top five?

Man, family oriented, athlete, Hungarian, dog lover. LS

JÓ
HELYEKRE
VISZ.
DRK

RETURN TO CHILDHOOD

Hazatérés a gyerekkorba

fotó *photo* **Greg Mikrut**
stylist **Balla Frida**
stylist assistant **Gucsi Niki**
smink *MUA* **Hajdu Zsófi**
haj *hair* **Végh Virág**

modell ***model***:
Misa / WAM Models

A MAMA KRÉMJE, A PAPA KÖLNIJE, A SÜTŐBŐL KIÁRADÓ ALMÁS PITE ILLATA, A KOTYOGÓSBÓL KISZALADÓ KÁVÉ, A SZEKRÉNYBEN PIHENŐ RÉGI RUHÁK, ÁPORODOTT KÖNYVEK, AZ EGYRE GYAKRABBAN NYITÓDÓ GYÓGYSZERESFIÓK, SAKKBÁBUK KOPPANÁSA, A CSERÉPKÁLYHA MELEGE. AZ ILLATOK, AKÁRCSAK A HANGOK ÉS EMLÉKEK, EGY BOLDOG MASSZÁVÁ MOSÓDNAK ÖSSZE A GYERMEKKOR OLVASZTÓTÉGELYÉBEN. A NAGYSZÜLŐK OTTHONA EGY OLYAN HELY, AHOL MINDIG UGYANAZ A KISGYEREK MARADSZ, FÜGGETLENÜL ATTÓL, MILYEN MESSZIRE VAGY MAGASRA JUTOTTÁL AZ ÉLETBEN. EGY ÖRÖK BÚVÓHELY, AHOL ALANYI JOGON, KÉRDÉSEK NÉLKÜL JÁR A MENEDÉKJOG. EGY KÖTELÉK, AMELY BÁRMEDDIG ELÉR. AZ EGÉSZ VILÁGOT BEJÁRT MAGYAR MODELL, PATINSZKI MISA HAZATÉRÉSE A RETRÓ MAGYAR GYEREKKORUNKBA.

GRANDMA'S CREAM, GRANDPA'S COLOGNE, THE SCENT OF APPLE PIE COMING OUT OF THE OVEN, THE COFFEE SPILLING OUT OF THE MOKA POT, OLD CLOTHES LAYING IN THE WARDROBE, STALE BOOKS, THE INCREASINGLY FREQUENT OPENING OF THE MEDICINE DRAWER, THE KNOCKING OF CHESS PIECES, THE HEAT OF THE TILED STOVE. SCENTS, JUST LIKE SOUNDS AND MEMORIES ARE BLENDING TOGETHER TO A HAPPY MASS IN THE MELTING POT OF CHILDHOOD.
THE GRANDPARENTS' HOME IS A PLACE WHERE YOU WILL REMAIN THE SAME LITTLE CHILD, NO MATTER HOW FAR OR HIGH YOU HAVE COME IN LIFE. AN ETERNAL REFUGE WHERE ASYLUM IS AN INALIENABLE RIGHT, WITHOUT ANY QUESTION. A BOND THAT GOES AS FAR AS YOU CAN GO.
MISA PATINSZKI, THE COSMOPOLITAN HUNGARIAN MODEL RETURNS HOME TO OUR RETRO HUNGARIAN CHILDHOOD.

ing/shirt **Andrew James (Van Graaf)**
kötött pulóver/sweatshirt **Zegna**
nyaklánc/necklace **Louis Vuitton**

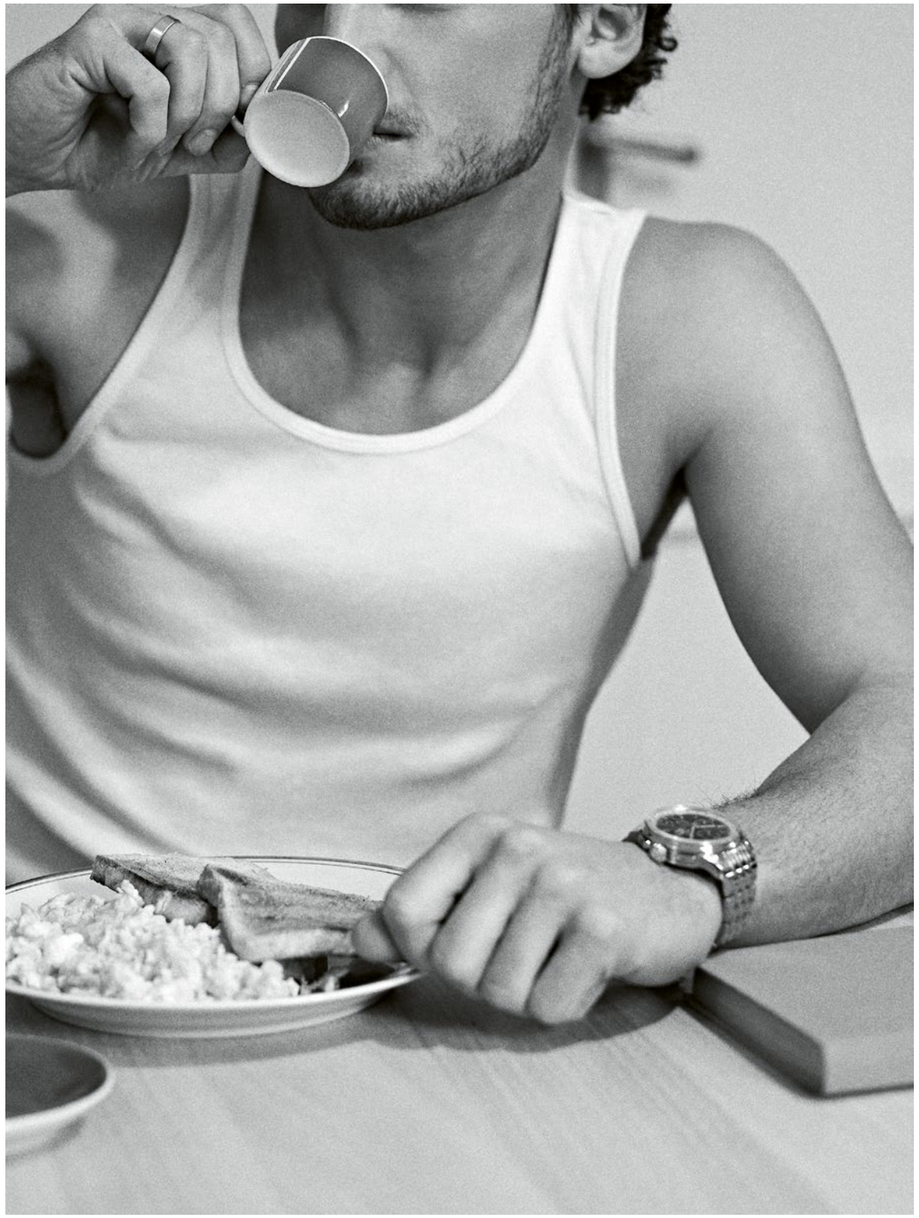
kabát/coat **Gucci (Luxury Cartel)**
garbó/turtleneck **Andrew James(Van Graaf)**
öltöny/suit **Finshley & Harding (Van Graaf)**
csizma/boots **Vagabond**

garbó/turtleneck **Finshley & Harding (Van Graaf)**
zakó/blazer **Finshley & Harding (Van Graaf)**
nadrág/trousers **Dolce& Gabbana (HEAVEN Store)**

öltöny/suit **Finshley & Harding (Van Graaf)**
garbó/turtleneck **Massimo Dutti**
cipő/shoes **Digel**

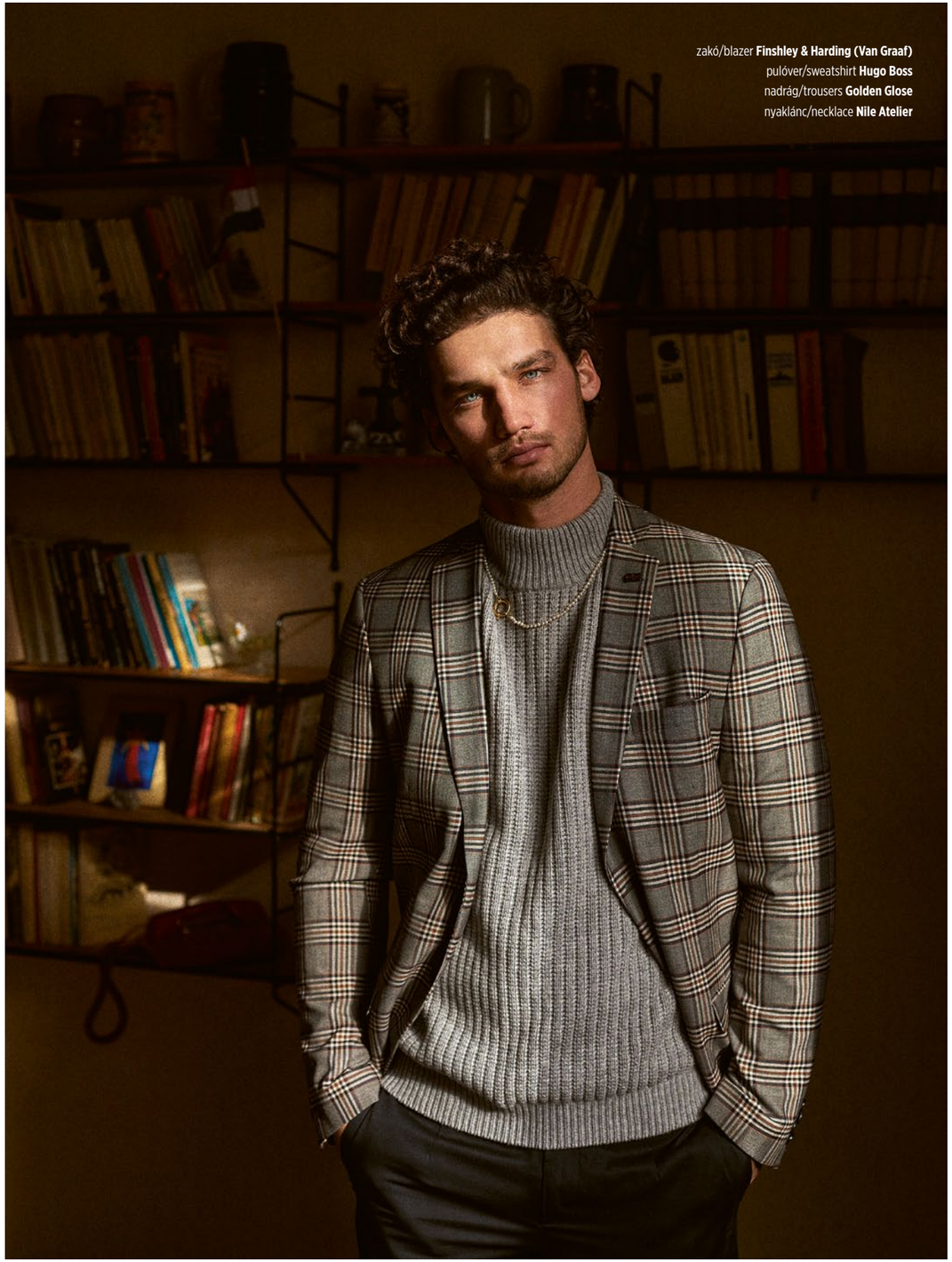
zakó/jacket **Zegna**
kordbársony nadrág/trousers **Zegna**
garbó/turtleneck **COS**

atléta/vest **Intimissimi**
óra/watch **Breitling**

atléta/vest **Intimissimi**
boxer **Dolce&Gabbana**
ing/shirt **Dolce&Gabbana (HEAVEN Store)**

zakó/blazer **Finshley & Harding (Van Graaf)**
pulóver/sweatshirt **Hugo Boss**
nadrág/trousers **Golden Glose**
nyaklánc/necklace **Nile Atelier**

pulóver/sweatshirt **Moschino (Luxury Cartel)**

kabát/coat **Balanciaga (Luxury Cartel)**
öltöny/suit **Dolce&Gabanna (Heaven Store)**
ing/shirt **Zegna**
övtáska/bag **Louis Vuitton**
cipő/shoes **Tommy Hilfigler**

fashion

kabát/coat **Rick Owens (HEAVEN Store)**
bőrdzseki/leather jacket **Rick Owens (HEAVEN Store)**
ing/shirt **Dolce&Gabbana (HEAVEN Store)**
nadrág/trousers **Finishley&Harding (Van Graaf)**
napszemüveg/sunglasses **Louis Vuitton**

atléta/vest **Intimissimi**
óra/watch **Breitling**

ing/shirt **Olymp**
öltöny/suit **Finishley&Harding (Van Graaf)**
táska/bag **Louis Vuitton**

B/S

BUDAPEST *SELECT*

CONCEPT STORE

budapestselectstore.com

Kiss Tibor Noé

ICE COLD BUTTER KNIFE

Jéghideg vajazókés

illusztrációk ***illustrations*** **Jásdi Juli**

Még mindig lüktet a homlokom, de az osztályvezető szerint a bőröm nem szakadt fel.

– Nő majd ott egy kis pukli – mondja nevetgélve, miközben a titkárnő leteszi az asztalra a feketekávés csészét. Libeg a fodros blúz, majdnem beleakad a bögre fülébe. Ez a fazon sohasem volt divatban. Trombitás ugrik a csészén, a feliratot nem tudom elolvasni szemüveg nélkül. Talán trombita van nála, de mindenképpen fúvós hangszer. Hosszúkás hangszertest, rajta csigaalakzat. A titkárnő becsukja maga mögött az ajtót, szorul az alja, csikorog a parkettán, úgy érzem, mindjárt szétrobban a fejem.

Remélem, nem kerül ki a netre az a felvétel, ahogy nekimegyek az üvegajtónak. A kamerák biztos felvették, a portán még most is azon röhögnek, ahogy lefolyok a plexiről, a dolgaim meg szétgurulnak körülöttem. Azt hittem, fotocellás, mert előttem ki-

My forehead is still throbbing, but the department head says my skin is not torn.

"A little bump will grow there," he says with a laugh as the secretary puts a cup of black coffee on the table. The frilly blouse floats around her, almost getting caught in the cup handle. This style has never been in fashion. There is a trumpeter on the cup, jumping, I can't read the text without glasses. He may have a trumpet, but it's definitely a wind instrument. An elongated instrument body with a spiral shape on it. The secretary closes the door behind her, it's stuck a bit at the bottom, creaking on the parquet floor, I feel like my head is about to explode.

I hope the footage of me banging into the glass door won't get posted online. The cameras must have recorded it, the receptionists are still laughing at me sliding down the plexiglass, my

nyílt valakinek, szóval csak mentem, aztán se kép, se hang. A biztonsági őr szedte össze a tollamat, a rúzsomat és a szemüvegtokomat.

– Nem önműködő az ajtó, kisasszony, én nyitom azzal a piros gombbal – mutatott a faliszekrényre, majd a terroristákról kezdett motyogni, velem közben forgott a világ, és mire magamhoz tértem, már tíz kéményseprő toporgott körülöttem.

Nem tudnék ilyen vastag falak között dolgozni. A belmagasság legalább négy méter, a függönyök szinte eltorlaszolják az ablakot, mint egy páncél. Mikor húzhatták el őket utoljára? Árad a helyiségből a cigarettaszag, hiába zúg a páraelszívó. Az osztályvezető figyelmesen hallgatja a bevezetőmet. Mindenhol ugyanazt mondom el. A kérdésekre nem kötelező válaszolnia, a beszélgetést bármikor félbeszakíthatja, a hangfelvétel készítését megtagadhatja. Amikor ahhoz a részhez érek, hogy az interjú anonim, az osztályvezető felszisszen.

– Én névvel is vállalom a véleményemet. Nyugodtan odaírhatja.

Mosolygok. Mindenki ezzel indít, aztán az első rázós kérdésnél tördelni kezdik a kezüket, lehalkítják a hangjukat, és próbálnak kibújni a válaszadás alól. Hirtelen nem értenek semmihez, eltűnik belőlük a magabiztosság, a magyar virtus. Kedvesen mosolygok, pedig legszívesebben elárulnám neki, hogy számomra ő a huszonkilences számú interjúalany, egyike annak az ötven, államapparátusban, illetve állami cégeknél dolgozó, negyvenöt és hatvanéves kor közötti férfi középvezetőnek, akiknek környezetvédelmi és egészségtudatossági kérdésekben teszünk fel nyitott kérdéseket kvalitatív, „Blue Sky" fantáziacímet viselő kutatásunkban, kedves János. De csak mosolygok, mert számomra most az a legfontosabb, hogy megnyerjem a bizalmát. Becsukom az instrukciós füzetet, és éppen feltenném az első kérdést, amikor az ajtó újra csikorogni kezd. A titkárnő mintha megérezné, mikor kell visszajönnie. Kopogás nélkül nyit be a szobába, a kezében vajazókés.

– Ez jó lesz? – kérdezi, János pedig bólint.

Remélem, nem akar még az interjú előtt meguzsonnázni, délre át kell érnem a Temetkezési Vállalathoz.

– Akkor beteszem a mélyhűtőbe – csicsereg a titkárnő, és közben úgy néz rám, mint az anyám, jobb napjain. Én inkább a kávéscsészére meredek. Időközben felvettem a szemüvegemet, és már látom, hogy nem trombitás van ráfestve, hanem kéményseprő, szökellés közben, a hátán egy összetekert kéménytisztító kefe és egy létra. A feliratot is el tudom olvasni: FŐKÉTÜSZ. Gondolhattam volna, hiszen ide jöttem. Hirtelen eszembe jut, mit tanított anyám, amikor gyerekkoromban kéményseprővel találkoztunk. Cipzáras felsőt húztam fel reggel, a blézeremen pedig csak két gomb van, bosszantó. Fogalmam sincs, mit akarnak

things scattering around me. I thought it was automatic because it opened to someone before, so I just went ahead and then saw stars. The security guard picked up my pen, lipstick, and glasses case.

"The door isn't automatic, miss, I open it with that red button," he pointed to the closet, then began mumbling about terrorists while the world was spinning around me, and by the time I came to, ten chimney sweeps were hovering over me.

I couldn't work within such thick walls. The interior height is at least four meters, the curtains almost block the window like an armor. When were they last drawn? The smell of cigarettes is overwhelming in the room despite the buzzing extractor fan. The head of the department listens carefully to my introduction. I say the same thing everywhere. He does not have to answer the questions, he can interrupt the conversation at any time, and he can refuse to make an audio recording. When I get to the part that the interview is anonymous, the department head winces.

"I don't hide my opinion. Feel free to print my name."

I smile. Everyone starts with that, then at the first risky question they start wringing their hands, they lower their voices, and try to avoid answering. Suddenly they don't know anything, their self-confidence and the so-called Hungarian bravado disappear from them. I'm smiling kindly, although I would love to tell him that he is interviewee number twenty-nine for me, one of the fifty male middle managers between the ages of forty-five and sixty working for the state and for state-owned companies, whom we ask open-ended questions about environmental and health-consciousness issues in our qualitative research entitled "Blue Sky", dear János. But I'm just smiling because the most important thing for me right now is to win his trust. I close the instruction booklet and I'm just about to ask the first question when the door starts creaking again. It's like the secretary knew when she had to come back. She opens the door without knocking, holding a butter knife.

"Will this do?," she asks, and János nods.

I hope he doesn't want a snack before the interview, I have to be at the Funeral Home by noon.

"Then I'll put it in the freezer," the secretary chirps, while looking at me like my mother in her better days. I decide to stare at the coffee cup. In the meantime, I put my glasses on, and now I can see that it is not a trumpeter painted on it, but a chimney sweep in mid-jump with a rolled-up chimney brush and a ladder on his back. I can also read the text: FŐKÉTÜSZ. The chimney sweeper service provider of Budapest. I should have known since that's where I came. I suddenly remember what my mother taught me as a child when we met a chimney sweep.

ezzel a vajazókéssel, de inkább nem kérdezek rá. Az asztalon kockacukorhalmok, a vitrinüvegek zsírosak, János nadrágtartóját szétfeszíti a háj, kezdem magam kényelmetlenül érezni.

– Régen én is feketén ittam a kávét, de ahogy az ember egyre idősebb lesz, úgy tér vissza a gyermekkori szokásaihoz – szólal meg János, majd a szájába vesz egy kockacukrot, és szopogatni kezdi. Az apám lát így belém, és neki is ilyen tömzsi hurkaujjai vannak. Hosszú lesz ez a délelőtt.

Tíz perc után János felenged, egyre alaposabb válaszokat ad. Időnként ránézek a telefonomra, hogy ellenőrizzem, nem állt-e le a hangfelvétel, majd a megjegyzés rovatba beírom az ötös kódot, ami azt jelenti, az interjúalany nem mond igazat, vagy legalábbis túloz. Kedvenc hétvégi elfoglaltságai között emlegeti a közösségi szemétszedést, de én biztos vagyok benne, hogy inkább disznóvágásokra járna. Amikor kisgyerek volt, talán arról álmodott, hogy böllér lesz. Untatnak a hosszú mondatai, hogy olyan szavakat használ, mint egyrészt, másrészt, úgymond, anno. A képeket nézem a falon, mindenhol háztetők, cserepek, ereszcsatornák, kéményseprők a füstben és a naplementében. Eddig fel sem tűnt, hogy a kéményseprők keménykalapot hordanak. Látok a falon egy tablót is, okleveleket tűztek ki rá, meg egy kinagyított, bekeretezett újsághírt „Életmentő kéményseprők" címmel. Öttagú család tagjai mosolyognak az egyik plakáton, szén-monoxid-riasztót reklámoznak. Váratlanul zökkenek vissza az osztályvezető monológjába.

– Greta. Greta Thunberg – ismételgeti a nevet János, mintha ezzel akarna felébreszteni. Furcsa ezt a nevet ilyen kiejtéssel hallani. Egyszerre érződik ki a hangjából értetlenség, irigység és lesajnálás. – Harminc éve az ózonlyuk miatt kellett aggódni, aztán jöttek a fák és az esőerdők, most meg kiderült, hogy minden káros, ami jó. Még a húsevés is, mert a tehenek telefingják a bolygót, vagy micsoda. Hogy együnk bogarat meg mindenféle nyúltápot. Greta egyébként még soha nem szállt repülőre? Ő nem szennyezi a környezetet? – János kezd izgalomba jönni, ezeket a kérdéseket már nekem címezi, mintha én lennék Greta Thunberg. Nem tudom, miből gondolja, hogy klímaaktivista vagyok. Nem használok olyan dolgokat, amikben van pálmaolaj vagy állatkísérleteket végeznek miattuk, de az egyetem és a kérdezőbiztosi meló mellett ennél többre egyelőre tőlem sem telik.

– Én például nagyon szeretem a hot dogot – próbálkozom, de azt már nem teszem hozzá, hogy kizárólag baromfivirslivel. Aztán azzal folytatom, hogy Greta sem az egyént hibáztatja, hanem a globális cégeket és a politikai vezetőket. Az osztályvezető csak legyint. Látszik rajta, hogy egy szál cigarettára gondol, de nem akar előttem rágyújtani, pedig a doboz ott hever az asztalon.

I put on a zip-up top this morning and I only have two buttons on my blazer, how annoying. I have no idea what they want with this butter knife, but I decide not to ask. There are piles of sugar cubes on the table, the display cases are greasy, János's suspenders are stretched thin by his fat, I start feeling uncomfortable.

"I used to drink my coffee black too, but as we get older, we return to our childhood habits," János says, then puts a cube of sugar into his mouth and starts sucking on it. My dad sees into me like this, and he has these thick sausage fingers too. This is going to be a long morning.

After ten minutes, János relaxes, giving increasingly thorough answers. Every now and then I check my phone to make sure the audio recording hasn't stopped, and then write code five in the comment box, which means the interviewee isn't telling the truth, or at least he is exaggerating. He mentions community garbage collection as one of his favorite weekend activities, but I'm sure he'd rather go to a pig slaughter. When he was a little kid, he probably dreamed of becoming a pig sticker. I'm bored by his long sentences, using expressions like on the one hand, on the other hand, so to speak, in the old days. I look at the pictures on the wall, rooftops everywhere, tiles, gutters, and chimney sweeps in the smoke and at sunset. I haven't realized it before that chimney sweeps wear hard hats. I also see a billboard on the wall, with certificates pinned to it, and an enlarged, framed newspaper article with the title "Life Saving Chimney Sweeps". A family of five is smiling on one of the posters advertising a carbon monoxide alarm. I get back into the department head's monologue unexpectedly.

"Greta. Greta Thunberg," János keeps repeating the name, as if to wake me up with it. It is strange to hear this name pronounced like that. There is incomprehension, envy and contempt in his voice. "Thirty years ago, we had to worry about the ozone hole, then came the trees and the rainforests, now it turns out that everything that is good is bad. Even eating meat because cows fart all over the planet or whatever. So we should eat bugs and all kinds of rabbit food. Has Greta never been on a plane before? Does she not pollute the environment?" János is getting excited, he addresses these questions to me, as if I were Greta Thunberg. I don't know what makes him think I'm a climate activist. I don't use things that contain palm oil or ones that require animal experiments, but besides university and my job as an interviewer, that's all I can afford to do for now.

"I really like hot dogs, for example," I try, but I don't add that only with poultry sausages. Then I go on to say that Greta does not blame the individual either, but global corporations and political leaders. The head of the department just waves me off. It's clear he's thinking of a cigarette, but he doesn't want to light it in front of me, even though the pack is lying on the table.

A falióra csendesen kattog, és nekem állandóan apám jut eszembe erről a férfiről. Szinte ugyanezeket a mondatokat hallom tőle is a vasárnapi ebédeken. A húsleves kanalazása közben néha hátradől, nagyokat szuszog, elégedett önmagával. A franciakrémes utolsó morzsáját is lenyalja a tányérról, aztán úgy néz, mint egy rossz kiskutya, kikerekedik a szeme, lógnak a fülei. A kávét kevergeti, tejjel, édesítőszerrel. Megkérdezi, mi van az egyetemen, én pedig elmondom. Idegen számára az a világ, amiről beszélek neki, amiben élek. Idegen, de az arcán gyakran látom a vágyakozást, szeretné közelebbről is megtapasztalni, milyen lehet. Hirtelen valaki köhécselni kezd, és csak néhány pillanat múlva jövök rá, hogy János az. Zavaromban beleiszom a szódába, majd úgy teszek, mintha félrenyeltem volna. Megigazítom az olvasószemüvegemet.

– Most jön néhány konkrétabb kérdés az egészségtudatossággal kapcsolatban. Mennyire ért egyet a következő állításokkal. Egytől ötig terjedő skálán értékeljen, ahol az egyes azt jelenti, hogy egyáltalán nem ért egyet, az ötös pedig azt, hogy teljesen egyetért.

Közeledünk az interjú végéhez, amikor megint csikorogni kezd az ajtó. A titkárnő az, akiről közben megtudtam, hogy Terikének hívják.

– Jéghideg! – ezt úgy mondja, mintha kihúzták volna a számait az ötös lottón. Közben a vajazókést tartja a kezében. János arca kivirágzik. Abban a pillanatban jövök rá, mit akarnak ezzel a késsel. Mostanra megszoktam, hogy hasogat a fejem és fáj a homlokom.

– Adja oda Gerdának. Vagy szeretné, hogy Terike segítsen Önnek? Nem szeretnék behatolni a kisasszony intim szférájába – mondja sejtelmesen, még szerencse, hogy nem kacsint hozzá. Nem tudom, mikor jön el az az idő, amikor ez már nem lesz vicces, de azért mosolygok. Kérdezőbiztos vagyok, a viselkedésem nem vethet rossz fényt az engem megbízó cégre. Úgy teszek, mintha nem hallottam volna meg, amit mondott, majd kitapogatom a homlokomat. Tényleg odanőtt egy pukli, igazuk lett. A jéghideg kés majd lelohasztja. Aha. Elveszem a vajazókést Terikétől, és finoman rászorítom a homlokomra.

– Ugye, hogy máris sokkal jobb? – érdeklődik, majd a választ meg sem várva kitipeg az irodából.

János diadalmasan néz, én pedig átugrok néhány kérdést, amire majd otthon beírom János válaszait. Nem lesz nehéz kikövetkeztetni abból, ami eddig elhangzott. Ő közben megkérdezi, hogy nem zavar-e, ha rágyújt, én pedig arra gondolok, hogy remélem, a beszélgetés végén nem akar majd lekísérni a földszintre. Soha nem láttam még élőben páternosztert, és szeretném végre kipróbálni, lehetőleg egyedül. Elég szűknek tűnnek a kabinok, egy kéményseprő sem fér bele a teljes felszerelésével együtt, nemhogy két ember.

The clock keeps ticking quietly and I am constantly reminded of my father by this man. I hear almost the same sentences from him at Sunday lunches. While eating his broth, he sometimes leans back, releases a few big sighs, content with himself. He licks the last crumb of custard slice off his plate, and then looks like a bad puppy, his eyes widening, his ears drooping. He stirs his coffee with milk and sweetener. He asks what's going on at university, and I tell him. This world I talk him about, the one I live in, is alien to him. Alien, but I can often see the longing on his face, he wants to experience what it's like. Suddenly someone starts coughing, and only after a few moments do I realize that it is János. In my embarrassment, I sip my soda water and then pretend it went down the wrong way. I adjust my reading glasses.

"Now we will move on to some more specific questions about health-consciousness. To what extent do you agree with the following statements? Rate on a scale of one to five, with one meaning you completely disagree and five meaning you completely agree."

We are nearing the end of the interview when the door starts creaking again. It's the secretary, and in the meantime I learn that she is called Terike.

"It's ice cold!," she says as if she won the lottery, while holding the butter knife in her hand. János's face lights up. That is the moment I realize what they want with this knife. By now, I'm used to having a splitting headache and the pain in my forehead.

"Give it to Gerda. Or would you like Terike to help you? I don't want to invade your personal space, miss," he says mysteriously, luckily not winking with it. I don't know when the time will come when it won't be funny anymore, but I smile. I am an interviewer; my behavior must not cast a bad light on the company that hired me. I pretend not to have heard what he said, and then I feel my forehead. A bump really grew there, they were right. The ice cold knife will bring it down. Aha. I take the butter knife from Terike and press it gently to my forehead.
"It's much better now, isn't it?", she asks, then slowly walks out of the office without waiting for an answer.

János looks triumphant, and I skip a few questions, to which I will write János's answers at home. It will not be difficult to deduce from what has been said so far. He asks in the meantime if I don't mind if he smoked, and I think that I hope he won't want to walk me downstairs at the end of the conversation. I've never seen a paternoster before and I want to finally try it, preferably alone. The cabins look pretty tight, a single chimney sweep can't fit in with his full equipment, let alone two people.

Tompa Andrea

US & THEM

Mi és ők

illusztrációk ***illustrations*** **Jásdi Juli**

Azért ez érthető, két külön világ vagyunk. Érted, két nagyon különböző. Alapjaiban. Úgyhogy ez most nem a mi hibánk. Ezt nem mondhatják. Most azt hányják a szemedre, hogy ők sose lépték át a küszöbödet. Lehet, nem konkrétan értik. Vagy úgy? Pedig ha valaki, te aztán igazán elfogadó vagy. Nyitott és elfogadó. Abszolút nyitott. Igen, ezt ők is kell, hogy lássák. Toleráns. Soha egy rossz szavad nem volt. Megjegyzések, vagy hogy a hátuk mögött.

Mi ráadásul még azokat a szavakat sem mondtuk rájuk. Tudod, mire gondolok. Amiket azért lehet hallani. Én nem is tudnám már kimondani őket. Nem áll rá a szám.

Persze lehet, hogy most azt ismétlik, hogy te mondtál olyan mondatokat róluk. Olyan félreérthetőket. Elvégre ők egy kicsit mások. De én ezt nem hiszem, te nem szoktál semmit mondani rájuk, te igazán toleráns vagy. Tolerálod. El tudod viselni azt, hogy valaki olyan. Nem olyan, mint mi. Ugye? Kicsit másféle. Másfélék a dolgai. Mert ők nagyon másfélék.

Nem a te hibád. Nehogy azt érezd! Ők döntöttek így. Ez az ő döntésük.

Nem mondom, hogy nem tartozik ránk. Mert valamennyire azért. Lehet, hogy ránk is tartozik. Nem az, hogy egy család vagyunk. Úgy értve, szimbolikusan. Mint a küszöb. Egy család. Inkább egy, egy micsoda. Közösség? Mert egy országban kell nekünk. Egy faj! Ez a helyes kifejezés. Egy faj. A fajt nem úgy értem. Nem faji alapon. Én aztán, te tudod, nem különböztetek meg fajokat. Legfeljebb legyet a szúnyogtól. Hanem normálisan, egy emberi faj. Úgy. Egy emberi fajból vagyunk.

Ha most ők úgy döntöttek, hogy nekik jobb lesz, ha nem itt akarnak, velünk, az az ő dolguk. Ez nem a mi, ezért mi nem kell, hogy rosszul érezzük. Nekünk ezért nem kell felelősnek lenni. És mi aztán. Egy rossz szó soha el nem hangzott. Hogy mi megjegyzéseket tegyünk, hogy az értésükre adjuk, hogy jobbak

It is understandable, we're two separate worlds. You know, two very different worlds. Fundamentally. So it's not our fault now. They can't say that. Now they hold it against you that they have never crossed your threshold. Maybe they don't mean it literally. Or do they? And if anyone, you really are accepting. Open and accepting. Absolutely open. Yes, they must see that too. Tolerant. You have never had a bad word. Remarks or behind their backs.

What's more, we didn't even say those words about them. You know what I mean. The ones you do hear sometimes. I couldn't even say them anymore. I can't bring myself to do it.

Of course, they may now keep saying that you said such sentences about them. Ambiguous ones. After all, they are a little different. But I don't think so, you don't usually say anything about them, you are really tolerant. You tolerate it. You can bear it when someone is like that. Not like us. Right? A little different. With different things. Because they are very different.
It is not your fault. Don't feel that way. They made the decision. It's their decision.

I'm not saying it's not our business. Because it kind of is. Maybe it is our business. Not that we are a family. I mean, symbolically. Like the threshold. One family. It's more like, like a what. A community? Because we need it in a country. One race! That's the right expression. One race. I don't mean race that way. Not on a racial basis. I, you know, don't differentiate between races or species. At most, flies from mosquitos. Rather like a normal person, one human race. Like that. We are of one human race.

If they have now decided it would be better for them not to be here with us, that's their business. It's not ours, so we don't have to feel bad. We do not have to be responsible for that. And us. There was never a single bad word. Making remarks,

vagyunk. Vagy többen. Soha. Úgy értem, hogy persze mi azért mégiscsak többen vagyunk. A többség. Akik igazán türelemmel. Ez most nem a mi hibánk, ne vedd magadra. Az ő döntésük, ha nem akarnak. Vagy velünk itt, együtt.

Főleg te. Te szerintem nagyon. Én nem is lettem volna rá képes. Ha ők most azt mondják, hogy nem lépted át a küszöbüket, mert ez ugye szimbolikus valami. Egy határ. A határt szimbolizálja. Hogy ők csak a sajátjaikkal, és mi is csak a sajátjainkkal. És velük meg nem. Hát ez teljesen világos. Sőt, szerintem ez teljesen normális. Nekünk is megvan, nekik is megvan. Mi ezzel a baj?

De ez azért rajtuk is múlt. Kettőn áll a vásár. Nekik is kell valamit, ha azt akarják. Nem? Ők például ugye mit csináltak, hogy ők jobban. Ők például mit csináltak értünk? Mi például el vagyunk fogadva teljesen? Ők például nyitottan állnak hozzánk? Érted? Jó, hogy nekünk is kell, de ugye nekik is kéne egy kicsit. Mert ha ők nem, akkor hogyan várhatják el mitőlünk? Kettőn áll. Bizony. A vásár. Azt is kell nézni, hogy ők mit csináltak azért, hogy mi és ők jobban tudjunk. Azt is nézni kell, hogy ők mit tettek. Jó, hogy nem lépték át a küszöbünket, de az azért mégiscsak kettőn múlott.

Ők is éppen úgy tolerálnak minket, mint mi őket? Ők is olyan nyitottak, és nem mondanak soha egy rossz szót, tudod, azokat a csúf szavakat, mert azért ránk is lehetne. Hát vannak. Voltak. Mennyit hallottam gyerekkoromban. Hát azért persze nem mindenki olyan kulturált, hogy ilyen szavakat már nem mond. Hallod itt is. Ugye az utcán is szokták. Ordítanak. Meg az autóbuszon. Én olyankor úgy csinálok, mintha nem hallanám. Nem kell meghallani, és akkor nincs. Azokkal, akik nem viselkednek kulturáltan, nem kell észrevenni. Nem kell reagálni. Én már teljesen, hogy szokták mondani, immunis vagyok az ilyesmire. Ez a legjobb. És akkor nincs. És akkor el fognak az ilyen hangok hallgatni, mert nem veszed észre és nem reagálsz. Elhallgatnak.

Meg hát be kell látni, hogy akármilyen toleránsak vagyunk, nagyon különbözünk. Ugye, finoman szólva is erősen mások. Az ő dolgaik, meg az egész, ahogy vannak. A közösségük. Ott ők mindig egyben, egymással. Ők is csak egymással mindig. Hát mi és ők az két külön. Univerzum. Nem hányhatják a szemünkre, hogy most ezért. Minekünk eszünk ágában sem volt, hogy őket. Soha nem bántottuk. Mi nem. Még szavakkal sem, nemhogy tettekkel. Hogy? Milyen gondolattal? Hát már nehogy épp gondolatolvasók legyenek. Mi? Milyen mulasztással? Ugyan már, mit mulasztottunk el? Hát nem vittünk nekik mindennap egy csokor virágot, még szép. Én most már tényleg nem tudom, mit akarnak.

Ezt az egészet igazán nem vethetik a szemünkre. Ez nem a mi hibánk, hogy ők most úgy döntöttek. És nekik is jobb lesz így. Jobb lesz ott nekik, hidd el. Ott majd nem kell nekik annyit másokkal. Mert azt mondják, ott teljesen jól tudnak. Hát azért megnézném. Pedig szinte mi is teljesen. Elfogadtuk őket. Egy rossz szó soha. El vannak fogadva, nem lehet semmi panaszuk. Minden nyitva állt előttük. Mindenhova mehettek,

to make them understand that we are better. Or we are more. Never. I mean, of course there are more of us after all. The majority. Who with great patience. It's not our fault now, don't take it personally. It is their decision if they do not want to. Or here with us, together.

Especially you. I think you are really. I wouldn't have been able to do it. If they say now that you haven't crossed their threshold because that's something symbolic of course. A border. It symbolizes the border. That they are only with their own and we are only with our own. And not with them. Well, that's completely clear. In fact, I think that's completely normal. We have it, they have it. What's wrong with that?

But it was still also up to them. It takes two to tango. They also need to do something if they want it. No? What did they, for example, do to make them better? What did they, for example, do for us? Are we, for example, fully accepted? Are they, for example, open to us? Do you understand? It's fine that we also have to, but they should a little too. Because if they don't, how can they expect it from us? It takes two. Certainly. To tango. We also need to look at what they did so that we and they can do better. You also have to look at what they did. It's one thing that they did not cross our threshold, but it still took two.

Do they tolerate us just as much as we tolerate them? Are they so open, too, and do they never say those bad words either, you know, those ugly words, because they could say them about us too. Well, there are some. There were. How much I heard them in my childhood. Of course, not everyone is so sophisticated that they no longer say such words. You hear them here too. They also do it on the streets, don't they? They are shouting. And on the bus. And I pretend not to hear it then. You don't have to hear it and then it isn't there. Those who are not sophisticated, you don't need to notice them. No need to react. I'm totally, what's the word, immune to things like that. This is the best. And then it isn't there. And then such voices will be silenced because you don't notice them, and you don't react. They fall silent.

But we have to admit that no matter how tolerant we are, we are very different. Really different, to put it mildly. Their things, and everything, the way they are. Their community. There they are always in unity, with each other. They also only with each other, always. Well, us and them, we are two separate. Universes. They can't hold it against us that it's because of that now. We didn't have the slightest intention to, to them. We have never hurt them. We have not. Not even with words, let alone with deeds. What? What thoughts? Well, they can't just be mind readers. What? What failure? Come on, what did we fail to do? Well, we didn't bring them a bouquet of flowers every day, well of course. I really don't know what they want now.

They really can't hold this whole thing against us. It is not our fault that they have now decided as they did. And it will also be better for them this way. It will be better for them there, believe me. They won't have to so much with others there. Because they say they can perfectly well there. Well, I'll have to see

sehonnan sem szorultak ki. Na, most hogy lehet azt bebizonyítani, hogy nekik nem volt itt meg minden lehetőség? Ha egyszer megvolt. Nem kellett meztelenül járniuk az utcán! Hidd el, ez a legjobb megoldás. És valljuk be, nekünk is. Hát azért nekünk is lehetnek érdekeink. Nekünk is jobb, ha így magunk között. Meg akkor nem lesz ez az állandó. Hogy mindig velük kelljen. Nyugalom lesz. Mindenki a sajátjaival.

Hogy mi nem volt meg? Hát most ezt mondják? A szeretet? Még jó, hogy nem. A szeretet szerintem más. Mert az ugye. Azért a szeretetet nem lehet kötelezővé tenni. Azt nem írhatják elő. Az vagy van, vagy nincs. Teljesen elfogadtuk őket. A szeretet? Teljesen más dolog. Az egy érzés. Nem lehet parancsolni, hogy legyen. Az kémia, nem? Azt nem lehet erőltetni. A szeretetet Jézus se tudja erőltetni. Szerintem az a társadalmi, hogy mondják, elvárás, hogy legyünk toleránsak és elfogadóak. És nyitottak. És ez mi mind voltunk. Igen, ezt senki sem hányhatja a szemünkre. Ha ez nekik kevés, akkor ők tudják. Hát akkor ez az egész már az ő dolguk. Nekünk ehhez semmi közünk. Nehogy már megparancsolják, hogy szeretet. Kötelező legyen. Most már ez azért nagyon dühít. Most jönnek ezzel a szeretettel. Hidd el, nyugodj meg. Ez egyáltalán nem rajtunk múlott. Nem. Sokkal jobb így, hogy elmentek.

that. Although we also almost completely. Accepted them. Never a bad word. They are accepted, they cannot have any complaints. Everything was open to them. They could go everywhere, they were not excluded from anywhere. Now how can it be proven that they didn't have every opportunity here? When they did. They didn't have to walk around naked on the street! Believe me, this is the best solution. And let's face it, for us too. Because we can have interests too. It is better for us too, between you and me. And then it won't be constant. That we always have to with them. There will be peace. Each with their own.

What wasn't there? Is that what they're saying now? Love? Of course not. I think love is something else. Because that is. Love cannot be made obligatory. They can't demand it. It is either there or it is not. We fully accepted them. Love? A whole different thing. That's a feeling. It cannot be commanded. It's chemistry, isn't it? It cannot be forced. Even Jesus can't force love. I think it's a social, what's the word, expectation to be tolerant and accepting. And open. And we were all of that. Yes, no one can hold that against us. If that's not enough for them, they know it. Well, that's all their business then. We have nothing to do with it. They can't order us to love. Make it mandatory. Now that makes me very angry. Now they come up with this love thing. Believe me, calm down. It wasn't up to us at all. No. It's so much better now that they're gone.

IN THE LAND OF PRIMEVAL PEACE

Az ősnyugalom földjén

fotó *photo* **Martin Wanda**
fashion director / stylist **Kiss Márk**
stylist assistant **Dmitrii Gronic**
smink *MUA* **Knoll Gabi**
haj *hair* **Lukács Mátyás**

modellek *models*:
Claudia & Dina / Sparkling Models
Ádám / Modelight Global
Norbi / Visage Model Management

A helyszínért külön köszönet a Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Nonprofit Kft.-nek.
Special thanks for the location to Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Nonprofit Kft.

A FÖLDNEK LELKE VAN, DE SZEME NINCS. NEM LÁTJA KÜLÖNBÖZŐSÉGEINKET, NEM ÉREZ ILLETÉKTELEN LÉPTEKET, NEM SAJÁTÍTJA KI A HAGYOMÁNYAINKAT – A MAGYAR PUSZTA VÉGTELEN HORIZONTJA ELNYELI AZ EMBERI GYARLÓSÁG MINDEN MELLÉKTERMÉKÉT. SEBŐ FERENC AZT MONDTA: „A HAGYOMÁNYT NEM ÁPOLNI KELL, HISZ NEM BETEG. NEM ŐRIZNI KELL, MERT NEM RAB. HAGYOMÁNYAINK CSAK AKKOR MARADHATNAK MEG, HA MEGÉLJÜK ŐKET!" HA CSAK EGY NAPRA IS, DE MEGÉLTÜK. HALLOTTUK A HORTOBÁGY ÜVÖLTŐ CSENDJÉT, EGYSZERRE ÉREZTÜK AZ IDŐJÁRÁS KÖNYÖRTELEN URALMÁT ÉS A PÁSZTOROK NYUGALMÁT, LÁTTUK AZ OTT ÉLŐ ÁLLATOK ÖSZTÖNÖS, AZ EMBEREK TUDATOS ALÁZATÁT. EGY NAPRA BÁR, DE RÉSZESEI VOLTUNK A MINDENNAPOK ZAVARTALAN, TERMÉSZET URALTA KÖRFORGÁSÁNAK. ÉS MÁRIS VISSZAVÁGYUNK.

THE LAND HAS A SPIRIT BUT NO EYES. IT CANNOT SEE OUR DIFFERENCES, DOES NOT FEEL OUR INCOMPETENT FOOTSTEPS, DOES NOT APPROPRIATE OUR TRADITIONS – THE BOUNDLESS HORIZON OF THE HUNGARIAN PUSZTA ABSORBS ALL THE BY-PRODUCTS OF HUMAN FRAILTY. FERENC SEBŐ SAID: "TRADITION SHOULD NOT BE NURSED BECAUSE IT IS NOT SICK. IT SHOULD NOT BE GUARDED SINCE IT IS NOT A PRISONER. OUR TRADITIONS CAN ONLY SURVIVE IF WE EXPERIENCE THEM!" EVEN FOR A DAY BUT WE EXPERIENCED IT. WE HEARD THE HOWLING SILENCE OF HORTOBÁGY, FELT THE RUTHLESS POWER OF THE WEATHER AND THE PEACEFULNESS OF THE SHEPHERDS, SAW THE CONSCIOUS HUMILITY OF THE LOCAL PEOPLE AND THE INSTINCTIVE HUMBLENESS OF THE ANIMALS. ONLY FOR ONE DAY BUT WE WERE PART OF THE UNDISTURBED NATURAL CYCLE OF EVERYDAY LIFE. AND WE ALREADY DESIRE TO GO BACK.

Ádám
ing/shirt **Zara**
zakó/blazer **Falconeri**
kabát/coat **Plato (Home Of Fashion)**
bomber **Plato (Home Of Fashion)**
nadrág/trousers **Plato (Home Of Fashion)**
cipő/shoes **Alexander McQueen**

Claudia
jumpsuit **It Girl (Home Of Fashion)**
kabát/coat **Plato (Home Of Fashion)**
poncsó/poncho **Falconeri**
babush **Marrakesh Bazar**

Norbi
kabát/coat **Philipp Plein**

Dina
pulóver/sweatshirt **Dolce & Gabbana (Heaven Store)**
nadrág/trousers **Hugo Boss**
kötött csizma/knitted boots **Szputnyik Shop**
sál/scarf **Falconeri**

Ádám
kabát/coat **COS**
pulóver/sweathirt **COS**
nadrág/trousers **Hugo Boss**
cipő/shoes **Bershka**
párna/pillow **Gucci (Luxury Cartel)**

Ádám
kabát/coat **COS**
pulóver/sweatshirt **COS**
párna/pillow **Gucci (Luxury Cartel)**

Claudia
kabát/coat **La Collection (Luxury Cartel)**
ruha/dress **ViaMade (Home Of Fashion)**
nadrág/trousers **Zara**
táska/bag **Valentino (Heaven Store)**
cipő/shoes **Kazar**
kalap/hat **Virág Anna**

Claudia
kabát/coat **La Collection (Luxury Cartel)**
ruha/dress **ViaMade (Home Of Fashion)**
kalap/hat **Virág Anna**

Dina
pulóver/sweatshirt **1975 (Home Of Fashion)**
kabát/coat **1975 (Home Of Fashion)**
szoknya/skirt **Mugler (Luxury Cartel Budapest)**
latex combfix/stockings **Vex**
bakancs/boots **Bershka**

Norbi
sapka/hat **H&M**
pulóver/sweatshirt **1975 (Home Of Fashion)**
kesztyű/gloves **Zara**
nadrág/trousers **Karl Lagerfeld**
bakancs/boots **Bottega Veneta**

táska/bag **Louis Vuitton**

Norbi
sapka/hat **H&M**
pulóver/sweatshirt **1975 (Home Of Fashion)**

Claudia
tradicionális busó jakbunda/traditional fur **stylist sajátja/stylist's own**
sál/scarf **Dior**
ruha/dress **It Girl (Home of Fashion)**
csizma/boots **Proenza Schouler**
táska/bag **Louis Vuitton**
kalap/hat **Virág Anna**

Dina
kabát/coat **Néprajzi Múzeum**
body **Zara**
szoknya/skirt **Zara**
csizma/boots **Saint Laurent**
kalap/hat **Virág Anna**

Claudia
kabát/coat **Twinset Budapest**
pulóver/sweatshirt **COS**
nadrág/trousers **Mango**
csizma/boots **Amina Muaddi**
napszemüveg/sunglasses **Gucci**

fashion

Claudia
tradicionális busó jakbunda/traditional fur **stylist sajátja/stylist's own**
sál/scarf **Dior**
kalap/hat **Virág Anna**

Dina
kabát/coat **Néprajzi Múzeum**
body **Zara**
kalap/hat **Virág Anna**

Claudia
kardigán/cardigan **Zara**
kabát/coat **MTVA jelmeztár**
szoknya/skirt **ViaMade (Home Of Fashion)**
nadrág/trousers **Saint Laurent**
öv/belt **Celine (Heaven Store)**
szandál/sandal **Cult Gaia**
kalap/hat **MTVA Jelmeztár**

Norbi
bőrkabát/leather jacket **Plato (Home Of Fashion)**
kabát/coat **Zara**
nadrág/trousers **Off-White (Heaven Store)**
cipő/shoes **Bershka**

Dina
kabát/coat **Szputnyik Shop**
kalap/hat **Néprajzi Múzeum**
ing/shirt **COS**
nadrág/trousers **Zara**
kesztyű/gloves **Twinset**

Dina
kabát/coat **Néprajzi Múzeum**
body **Zara**
szoknya/skirt **Zara**
kalap/hat **Virág Anna**

Norbi
kabát/coat **Philipp Plein**
organzakabát/organza coat **Poprádi Flóra**
nadrág/trousers **Gucci**
cipő/shoes **Bershka**

Dina
kabát/coat **Twinset**
mellény/vest **Néprajzi Múzeum**

Ádám
kabát/coat **Zara**
garbó/turtleneck **Falconeri**
szoknya/skirt **COS**
nadrág/trousres **Ralph Lauren**
csizma/boots **Ann Demeulemeester**

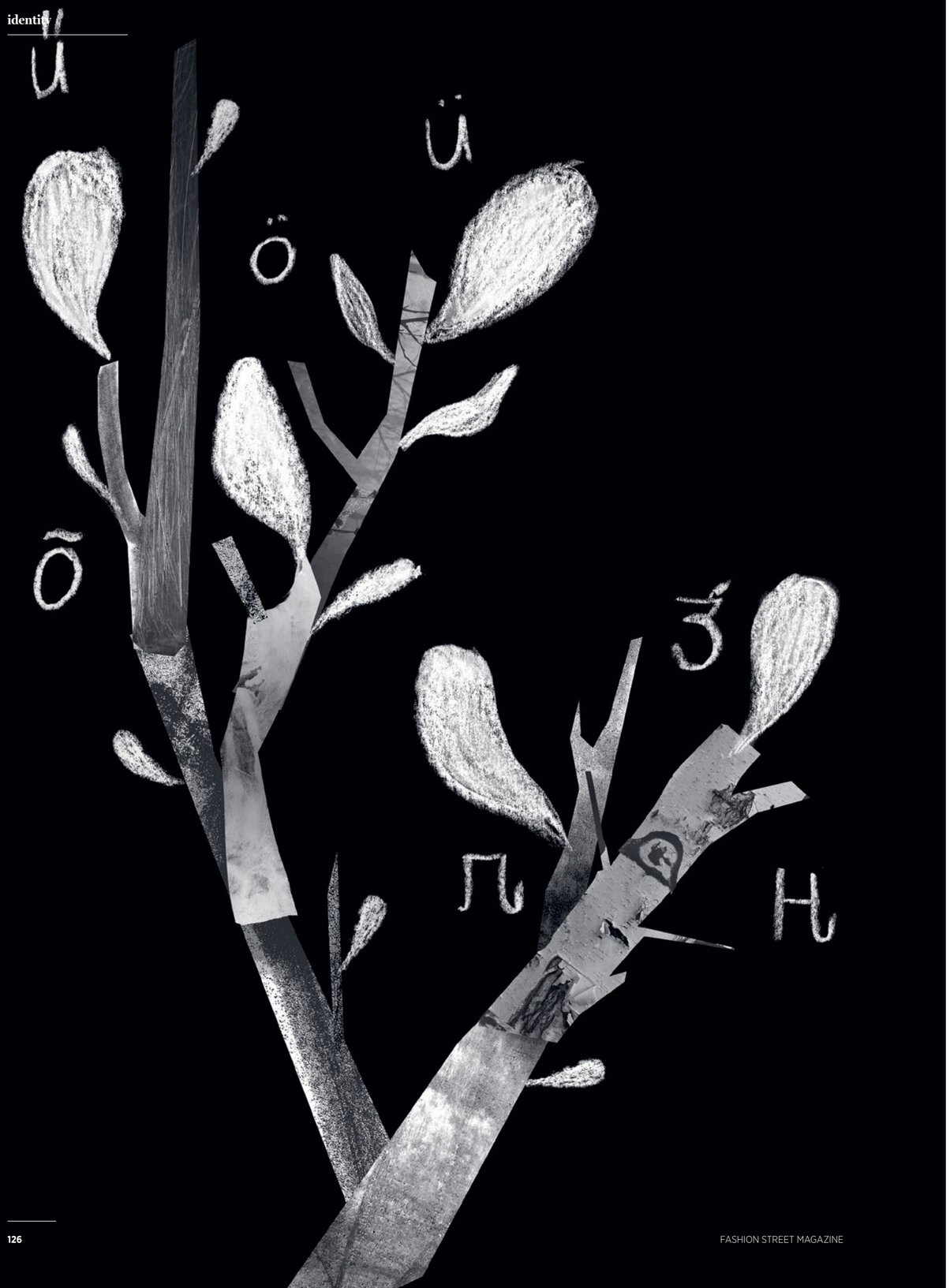

cipő/shoes **Jimmy Choo**

Claudia
jumpsuit It **Girl (Home Of Fashion)**
kabát/coat **Plato (Home Of Fashion)**
poncsó/poncho **Falconeri**
babush **Marrakesh Bazaar**

Lindt

BOLDOG KARÁCSONYT!

I AM HUNGARIAN

IS THIS A MATTER OF PRINCIPLE OR LANGUAGE?

Magyar vagyok – ez (ny)elvi kérdés?

szerző *author* **Timár Bogáta**
illusztrációk *illustrations* **Vitányi Regina**

A „MAGYARSÁG" NEM EGY TUDOMÁNYOS KÉRDÉS, AMELYRE TUDOMÁNYOSAN MÉRHETŐ VÁLASZ ADHATÓ. NINCS OLYAN FAKTOR, AMELY ALAPJÁN MEGÁLLAPÍTHATJUK, HOGY KI HÁNY SZÁZALÉKBAN MAGYAR. A MAGYARSÁG NEMZETI IDENTITÁSUNK. MINT ILYEN, EGY TÖBBKOMPONENSŰ, KOMPLEX POLITIKAI-TÁRSADALMI KONSTRUKTUM, AMELYNEK CSUPÁN EGYES ALKOTÓELEMEI, PÉLDÁUL A NYELV, KUTATHATÓK TUDOMÁNYOS ESZKÖZÖKKEL. DE MIT JELENTHET NEKÜNK, MAGYAROKNAK A FINNUGOR NYELVROKONSÁG A 21. SZÁZADBAN?

"HUNGARIANNESS" IS NOT A SCIENTIFIC QUESTION TO WHICH A SCIENTIFICALLY MEASURABLE ANSWER CAN BE GIVEN. THERE IS NO FACTOR THAT CAN BE USED TO DETERMINE WHAT PERCENTAGE OF A PERSON IS HUNGARIAN. IT IS OUR NATIONAL IDENTITY. AS SUCH, IT IS A MULTI-COMPONENT, COMPLEX POLITICAL-SOCIAL CONSTRUCT, ONLY SOME OF WHOSE COMPONENTS, SUCH AS LANGUAGE, CAN BE RESEARCHED BY SCIENTIFIC MEANS. BUT WHAT CAN OUR RELATION TO THE FINNO-UGRIC LANGUAGES MEAN FOR US HUNGARIANS IN THE 21ST CENTURY?

„A nyelv sokszor csak ürügy a politikusoknak, hogy másról beszéljenek, például az általuk elképzelt hazafiságról." Kontra Miklós

2014 áprilisában több mint száz finnugrisztika szakos egyetemi hallgató masírozott végig a németországi Göttingen főutcáján és komiul, udmurtul, számiul, finnül vagy magyarul énekelt kart karba vetve. A harmincadik jubileumi finnugor diáktalálkozó, az IFUSCO (International Finno-Ugric Students' Conference) résztvevői voltak. Akkor még nem tudták, hogy az orosz politikai vezetés a következő évtől kezdve nem engedi orosz állampolgároknak a részvételt ezen a konferencián, ahol évente egyszer együtt állnak ki komi, udmurt, számi, finn vagy magyar barátaikkal egy számukra fontos ügy, a finnugrisztika mellett. Sokuk akkor látta egymást utoljára. Azóta hét év telt el. A világ bezárult, a konferenciák elmaradnak, az orosz–európai kapcsolatok még fagyosabbá váltak, az oroszországi finnugor népek

"Language is often just an excuse for politicians to talk about something else, such as their imagined patriotism." Miklós Kontra

In April 2014, more than a hundred university students majoring in Finno-Ugric studies marched along the main street of Göttingen, Germany, singing arm in arm in Komi, Udmurt, Sami, Finnish or Hungarian. They were participants at the thirtieth anniversary Finno-Ugric student meeting, the IFUSCO (International Finno-Ugric Students' Conference). At that time, they did not know that from the following year the Russian political leadership would not allow Russian citizens to participate in this conference, where once a year they would stand together with their Komi, Udmurt, Sami, Finnish, or Hungarian friends for an important cause, Finno-Ugristics studies. It was the last time many of them saw each other. Seven years have passed since then. The world has closed

pedig még elnyomottabb helyzetbe kerültek. Mindeközben Magyarországon talán még sohasem volt ilyen hangos a finnugor rokonságot megkérdőjelező, sőt agresszívan tagadó kampány. Mi bajunk a finnugor nyelvrokonsággal? Hol tart most a tudomány és hol a közhangulat?

„*Ki a magyar?*" Ezt a kérdést már több tíz alkalommal, több száz gimnazista fiatalnak feltettem. A néhány másodperces néma csend után az első tétova válaszok általában úgy hangzottak, hogy magyar az, aki magyarul beszél. Rendben, kérdeztem, tehát egy kínai bevándorló család Magyarországon született, magyarul tökéletesen beszélő gyermeke magyarnak nevezhető? Csend. Tétova igenek és kicsit határozottabb nemek. Hát az 1956-ban emigrált magyar szülők New Yorkban született, a magyart alig-alig beszélő, ámde a túrógombócot nagyon szerető gyermekét nevezhetjük magyarnak? Miért igen és miért nem? Mi tesz valakit magyarrá? A magyar nyelvtudás? A „magyaros" kinézet? A túrógombóc? Miért szívatom ezzel a gyerekeket? Természetesen nem vártam helyes választ a kérdésemre. Helyes válasz nincs is. Az osztálytermekben kisvártatva viták alakultak ki, de a diákok hamar megtapasztalták, hogy nagyon nehezen tudnak észérveket megfogalmazni. Tipikus párbeszéd: „Hát de az nem magyar!" „De miért nem?" „Hát mert nem az!"

A gondolatkísérlet lényege az volt, hogy bemutassam, határozott válasz vagy egyenlet nincs a nemzeti identitás kimutatására, de az egyes alkotóelemeket külön-külön lehet vizsgálni, ahogyan a nyelvünket is. Ez a kód, amellyel a gondolatainkat tesszük mások számára érthetővé, egy szavakból és nyelvtani szabályokból álló rendszer, és mint ilyen, tudományosan vizsgálható. Vizsgálhatjuk a szavak változását, a nyelvtani szerkezet hasonlóságait és különbségeit: ennek van egy világszerte használt módszertana. Arról azonban, hogy kik beszélik vagy beszélték ezeket a nyelveket, a nyelvészet ezen ága – a történeti-összehasonlító nyelvészet – nem mond sokat.

„Nemzeti identitásunkhoz erős érzelmek fűznek, ezért is íródik a magyarságról ennyi kattintásvadász, áltudományos cikk. Ki ne akarná, hogy kiderüljön, hogy a magyar a legősibb nyelv, vagy az Amazonasban felfedeztek egy magyarul beszélő törzset?"

Génkészletünk szintén vizsgálható – manapság divatossá is vált megrendelni saját géntérképünket – az arceo- és populációgenetikai kutatásoknak köszönhetően, amelynek eredményeképpen az időben mélyen visszanyúlva olyan tényeket lehet megállapítani genetikai összetételünk egy-egy apró csoportjáról, amelyek alapján valószínűsíthető a rokonság – tehát a közös őstől való származás – egyéb népcsoportok bizonyos képviselőivel. Arról azonban semmit sem mond, hogy ezek az emberek milyen nyelven beszéltek, vagy milyen istenekhez imádkoztak.

A túrógombóc kicsit nehezebb falat, hiszen a kulturális örökség rendkívül sokrétű, de az, hogy honnan származik és mit jelent az a normarendszer, amelybe beleszülettünk, szintén kutatható: mit tartunk normálisnak, milyen meséket mesélünk a gyerekeinknek, mit tartunk illendőnek és milyen istenhez imádkozunk.

Önmagában viszont a fentiek egyike sem képes megmondani azt, hogy ki a magyar. Sem a nyelv, sem a génkészlet, sem a kultúra. Bárki, aki ilyesmit állít, például hogy magyar az, aki keresztény, aki fehér bőrű, aki magyarul beszél, az hazudik, illetve tudományos köntösbe bújva próbál manipulálni. Politikusok bevált trükkje egy-egy tudományos tény vagy eredmény felnagyítása és újraértelmezése saját politikai narratívájuk alátámasztása érdekében. Nemzeti identitásunkhoz erős érzelmek fűznek, ezért is íródik a magyarságról ennyi kattintásvadász, áltudományos cikk. Ki ne akarná, hogy kiderüljön, hogy a magyar a legősibb nyelv, vagy hogy az Amazonasban felfedeztek egy magyarul beszélő törzset? A genetikusok, őstörténészek és nyelvészek jól tudják, hogy kutatási területeik folytonos félreértések, félremagyarázások és érzelmi viták tárgyai lesznek, minden beszélgetésben egy kicsivel több „szakértő" lesz az indokoltnál, és bármelyik pillanatban késznek kell lenniük arra, hogy hozzá nem értők kioktatják őket a családi ebédnél, a taxiban vagy online. A szarkazmus ilyenkor sokat segít, jók is vagyunk benne.

De akkor lássuk, hol tart most a tudomány! A magyar nyelv rokonsága sem jelenleg, de már száz évvel ezelőtt sem képezte vita tárgyát. Az első tudományos igényességű mű, mely elsőként a magyar és a számi (lapp) nyelv hasonlóságát bizonyítja, 1770-re datálható, és körülbelül éppen ennyi ideje célpontja a politikai alapú támadásoknak. A nyelvészet Európa- és világszerte körülbelül a 19. század második felére vált érett tudománnyá, ekkor állapították meg a legtöbb európai nyelv rokonságát. Azóta tudjuk, hogy az angol nemcsak a némettel és a hollanddal rokon nyelv, hanem távolabbról nézve az olasszal és az orosszal, sőt a kurddal és a hindivel is. A magyar nyelvnek nincsenek közeli rokonai – legközelebbi nyelvrokona, a manysi is kb. olyan közeli, mint az angolnak az orosz. Mindazonáltal a nemzetközi szakmai közösségben jelenleg senki sem vonja kétségbe a magyar nyelv uráli, azon belül finnugor nyelvcsaládhoz való tartozását. Természetesen ettől függetlenül a mai napig folynak kutatások, milyen lehetett a finnugor, illetve uráli ősnyelv, és felmerülnek megválaszolatlan kérdések, de olyan, minden eddigi tudásunkat felülíró áttörést, mely a magyar nyelv finnugorságát megcáfolná, jelenlegi tudásunkkal lehetetlen elképzelni. Mivel a közelmúltban

down, conferences are cancelled, Russian-European relations have become even colder, and the Finno-Ugric peoples of Russia have become even more oppressed. Meanwhile, in Hungary, the campaign questioning and even aggressively denying our Finno-Ugric linguistic affinity has perhaps never been so loud before. What is our problem with the Finno-Ugric relation? Where is science and where is public sentiment now?

"Who is Hungarian?" I have asked this question dozens of times, from hundreds of high school students. After a few seconds of silence, the first hesitant answers usually included that it's Hungarian who speaks Hungarian. Okay, I asked, so a child born in Hungary to a Chinese immigrant family who speaks Hungarian perfectly can be called Hungarian? Silence. Hesitant yeses and slightly more confident nos. Can we call a child Hungarian, who was born in New York to Hungarian parents who emigrated in 1956, who barely speaks Hungarian, but who loves sweet cheese dumplings? Why or why not? What makes someone Hungarian? Knowledge of the Hungarian language? The "Hungarian" look? The sweet cheese dumplings? Why do I torture kids with this?

Of course, I didn't expect the right answer to my question. There is no right answer. After a while, the classes began to debate the question, but the students soon found it very difficult to make up logical arguments. A typical dialogue: "Well, this is not Hungarian!" "But why not?" "Because it's not!"

The point of the thought experiment was to show that there is no definitive answer or equation for determining national identity, but that the individual components can be examined separately, as can our language. This code we use to make our thoughts understandable to others is a system made up of words and grammatical rules, and as such it can be studied scientifically. We can examine word changes, similarities and differences in grammatical structure: this has a methodology used worldwide. However, this branch of linguistics, i.e., comparative-historical linguistics does not say much about who speaks or spoke these languages.

Thanks to population and archaeogenetic research, our gene pool can also be studied – nowadays it has become fashionable to order our own gene map. As a result, if we go far back in time, we can establish facts about a small group of our genetic makeup that suggests a probable relationship, i.e., descent from a common ancestor with certain members of other ethnic groups. However, it says nothing about what language these people spoke or what gods they worshiped.

Sweet cheese dumplings are a bit more difficult, because cultural heritage is extremely diverse, but where it comes from and what the system of norms we were born into means can also be researched: what we consider normal, what tales we tell our children, what we consider appropriate and what god we pray to.

In itself, however, none of the above can tell who is Hungarian. Neither the language, nor the gene pool, nor the culture. Anyone who makes such claims, for example that it's Hungarian who is Christian, white, or who speaks Hungarian, is either lying or trying to manipulate others under a scientific guise. A proven trick of politicians is to exaggerate and reinterpret a scientific fact or result to support their own political narrative. We have strong emotions attached to our national identity, which is why so many clickbait and pseudoscience articles are written about Hungarianness. Who wouldn't want to find out that Hungarian is the oldest language or that a Hungarian-speaking tribe has been discovered in the Amazon? Geneticists, prehistorians, and linguists are well aware that their areas of research will be subject to constant misunderstandings, misinterpretations and emotional debates, that every conversation will have a few more "experts" than needed, and that they should be prepared at any moment to be lectured by incompetents at family dinners, in taxis or online. Sarcasm helps a lot at these times, and we're good at it.

"We have strong emotions attached to our national identity, which is why so many clickbait and pseudoscientific articles are written about Hungarianness. Who wouldn't want to find out that Hungarian is the oldest language or that a Hungarian-speaking tribe has been discovered in the Amazon?"

But let's see then where science is now! The relations of the Hungarian language have not been a matter of debate either now or even a hundred years ago. The first scholarly work to prove the similarity between the Hungarian and Sami (Lappish) languages dates back to 1770 and has been the target of politically motivated attacks ever since that time. Linguistics became a mature science in Europe and around the world during the second half of the 19th century when the relatedness of most European languages was established. We have known since then that English is not only related to German and Dutch, but distantly also to Italian and Russian, and even to Kurdish and Hindi. The Hungarian language has no close relatives – its closest relative, Mansi, is about as close as English is to Russian. Nevertheless, no one in the international professional community is currently questioning that the Hungarian language belongs to the Finno-Ugric group within the Uralic language family. Of course, research is still ongoing

nem kerültek elő új nyelvemlékek semmilyen uráli nyelven (eltekintve a Magyarságkutató Intézet friss, enyhén szólva számos kérdést felvető bejelentéséről, mely szerint egy avar kori tűtartón a „Baszjad Izüt!" magyar mondatot vélték felfedezni), nagyívű újdonságra valószínűleg a jövőben is aligha számíthatunk.

A populációgenetika azonban számos új eredményt mutatott fel a 2010-es években. Az egyik legfrissebb (2019-es) magyar–észt kooperációban folytatott kutatásban az került megállapításra, hogy a magyarok Y kromoszóma örökítőanyagában van olyan közös komponens (a N3a4-Z1936 haplocsoport), amely nem jelenik meg a környező közép-európai népek génjeiben, ellenben a 47 vizsgált népcsoport közül legnagyobb arányban a mai hantikban és manysiban, azaz a legközelebbi nyelvrokonainkban, illetve a baskírokban fordul elő. A mai Baskíria területe egyébként többé-kevésbé megegyezik a Julianus Barát által 1235-ben felkeresett Magna Hungariáéval, ahol beszámolója szerint megtalálta a keleten maradt magyarokat. Ezen keleten maradt magyarok leszármazottai találhatók meg tehát feltehetőleg a baskírok között, mely most genetikai bizonyítást is nyert. Ez a kutatási eredmény azért is rendkívüli, mert a nyelvi rokonság mellett senki sem feltételezett genetikai rokonságot a hantikkal és a manysikkal – mégis találtak.

„A nemzetközi szakmai közösségben jelenleg senki sem vonja kétségbe a magyar nyelv uráli, azon belül finnugor nyelvcsaládhoz való tartozását."

"No one in the international professional community is currently questioning that the Hungarian language belongs to the Finno-Ugric group within the Uralic language family."

Szóval mit jelent számunkra a finnugor nyelvrokonság? Elsősorban lehetőségeket. Tudományos szálak összekapcsoltak minket nagyjából tízmillió, a világban elszórt emberrel, népekkel, sorsokkal. Olyan ez, mint mikor megrendelünk egy családfakutatást és kiderül, hogy vannak negyedfokú unokatestvéreink Argentínában és az amerikai Közép-Nyugaton. Ez nem jelenti azt, hogy az argentínaiságot vagy az amerikaiságot bele kell építenünk az önmagunkról alkotott képbe, rajtunk múlik, hogy kezdünk valamit a tényekkel, és mondjuk, megkeressük a messzire szakadt rokonainkat, vagy továbbra is figyelmen kívül hagyjuk őket. De ha akarjuk, elmondhatjuk magunkról, hogy nyelvrokonok vagyunk a világ legtöbb vörös hajú embert számláló népével, mert a teljes népességre levetítve arányaiban az udmurtok közt van a legtöbb vörös hajú; nyelvrokonaink, „Európa utolsó pogányai" a marik, akik a mai napig nagy számban megőrizték ősi, természeti vallásukat, míg a körülöttük élők mind felvették

about what Proto-Finno-Ugric and Proto-Uralic languages might have been like, and there are unanswered questions, but it is impossible to imagine with our current knowledge a breakthrough that would refute the Finno-Ugric relation of the Hungarian language. Since no new surviving texts have been unearthed in any Uralic languages recently (apart from a recent, rather questionable, to say the least, announcement by the Institute of Hungarian Research that the Hungarian phrase "Baszjad Izüt!" was found on a needle holder from the Avar age), we can hardly expect any new groundbreaking discoveries in the future.

However, population genetics revealed a number of new results in the 2010s. In one of the most recent (2019) studies, conducted in a Hungarian-Estonian cooperation, it was found that there is a common component in the Y chromosome hereditary material of Hungarians (haplogroup N3a4-Z1936) that does not appear in the genes of the surrounding Central European peoples, but of the 47 ethnic groups studied, it occurs in the highest proportion in present-day Khantys and Mansis, that is our closest linguistic relatives, as well as Bashkirs. The territory of present-day Bashkortostan is more or less the same as that of Magna Hungaria, visited by Friar Julian in 1235 where, according to his account, he found the Magyars (Hungarians) who remained in the east. The descendants of these Hungarians who remained in the east are therefore probably to be found among the Bashkirs, which has now been genetically proven. This finding is also extraordinary because, apart from the linguistic relation, no one assumed a genetic relation with the Khanty and Mansi – yet it has been found.

So, what does the Finno-Ugric relation mean to us? Primarily opportunities. Scientific threads have connected us with roughly ten million people, peoples and destinies scattered around the world. It's like when we order a genealogy and it turns out we have fourth cousins in Argentina and the American Midwest. This does not mean that we need to incorporate being Argentinian or American into how we see ourselves, it is up to us to do something with the facts and, say, look for our distant relatives or continue to ignore them. But if we want, we can say that we are linguistically related to the people with the most redheads in the world, because, in proportion to the total population, the Udmurts have the most redheads; that the "last pagans of Europe", the Mari people, are also out linguistic relatives, a large number of whom has preserved their ancient, natural religion to this day, while those around them have all converted to Christianity or Islam. The first four lines from the famous song (*Let sunshine bring light...*) from the Hungarian rock opera *Stephen, the King*, come from a Mari prayer.

What do we really know about our language relatives? We know that there are the Finnish somewhere in the north and

a kereszténységet vagy az iszlámot. Az *István, a király* híres dala, a *Nap fénye világosságot...* első négy sora egy mari imából származik.

Tulajdonképpen mit tudunk nyelvrokonainkról? Tudjuk, hogy vannak a finnek valahol északon, illetve az észtek egy apró országban, szintén északon. Nyelvrokonaink továbbá a számik (lappok), akik területén Norvégia, Svédország, Finnország és Oroszország osztozik. A többiek Oroszországban élnek: manysik és hantik, léteznek továbbá az udmurtok, komik, marik, mordvinok, izsórok, vepszék, karélok, vótok és a szamojéd nyelvek képviselői (nyenyecek, enyecek, nganaszanok és szölkupok). Ritkán jut eszünkbe Oroszországról, hogy egy soknyelvű ország lenne, pedig több mint száz bejegyzett kisebbségi, azaz őslakos nyelv található meg a területén. Ezeket a népeket általában erdőlakó, réneket hajtó, vadászó-halászó-gyűjtögető, elmaradott emberekként ábrázolják, akikből alig maradt pár száz. Pedig csaknem kétmillióan vannak és a többségük lakóhelyén egyetlen rénszarvas sincs. Az udmurtoknak, mordvinoknak, komiknak és mariknak (mind 200-800 ezres nemzetek) saját köztársaságuk van az Orosz Föderáción belül, önálló alkotmánnyal, parlamenttel és himnusszal, továbbá a helyi nyelv az orosz mellett ugyanúgy államnyelv. Tehát például az Udmurt Köztársaság – ahonnan egyébként Csajkovszkij és az AK-47-es Kalasnyikov is származik –, hivatalos nyelvei az orosz és az udmurt, a köztársaság kétharmadát oroszok, egyharmadát udmurtok lakják. Létezik helyi nyelvű tévé, rádió, színház, készülnek helyi nyelvű filmek és popslágerek is, de ismerünk mari rappert, komi death-metált, sőt udmurt Despacitót is! Folyik ezeken a nyelveken egyetemi oktatás, letölthető okostelefonra a nyelvhez való betűkészlet (ez általában a cirill valamilyen bővített változata), léteznek helyi nyelvű YouTube-videók, podcastek és standup-szkeccsek, Instagram-fiókok, TikTokok és influenszerek.

„A finnugor elmélet megdőlését már annyiszor bejelentették, hogy mémeket készítettünk belőle, pedig ideje lenne, hogy Magyarországon is a megfelelő kérdéseket tegyük fel ahelyett, hogy egy rég megoldott, nem létező problémán rágódnánk.”

Szibériában a finnugorok közül csak a hantik és a manysik élnek, de még ha valóban rénpásztorok is, motoros szánokon járnak, helikopterrel közlekednek, kőolajcégeknek dolgoznak, és egyesek Nike- vagy Adidas-logót varrnak a rénszarvasbőrből készült télikabátjukra. Saját kultúrájukat természetesen nem

the Estonians in a tiny country, also in the north. Our language relatives also include the Sami (Lapps), whose territory is shared by Norway, Sweden, Finland and Russia. The others live in Russia: the Mansi and the Khanty, and there are also the Udmurts, Komi, Mari, Mordvins, Izhorians, Veps, Karelians, Votians and the representatives of the Samoyedic languages (the Nenets, Enets, Nganasans and Selkups). We rarely think of Russia as a multilingual country, even though there are more than a hundred registered minority, or indigenous languages, in its territory. These peoples are usually portrayed as forest-dwelling, reindeer-herding, hunter-gatherer backward people, of whom barely a few hundred remain. Yet there are almost two million of them and most of them do not have a single reindeer in their home areas. The Udmurts, Mordvins, Komi, and Mari (all nations of 200 to 800 thousand) have their own republic within the Russian Federation, with their own constitution, parliament, and anthem, and the local language, along with Russian, is also a state language. So, for example, the official languages of the Udmurt Republic – Tchaikovsky and the Kalashnikov AK-47 also come from here – are Russian and Udmurt, and two-thirds of the republic is inhabited by Russians and one-third by Udmurts. There is local language TV, radio, and theater, but movies, and pop songs are also made in the local language. We also know Mari rap, Komi death metal and even Udmurt Despacito! There is university education in these languages, the alphabet of the languages can be downloaded to your smartphone (this is usually an expanded version of Cyrillic), there are YouTube videos, podcasts and stand up sketches in the local language, as well as Instagram accounts, TikTok videos and influencers.

Of the Finno-Ugric peoples, only the Khanty and Mansi live in Siberia, but even if they really are reindeer herders, they ride snowmobiles, travel by helicopter, work for oil companies, and some of them sew Nike or Adidas logos on their reindeer-skin winter coats. Of course, they have not forgotten their own culture completely, but their attitude towards it is more like that of Hungarians towards goulash soup or folk dance. Ethno-fashion is popular among young people today: the motifs and tailoring patterns of traditional folk costumes appear in their otherwise completely modern attire, and the design of their jewelry is inspired by ornaments found on archaeological excavations. The untrained eye sees a geometric motif on the protective case of their smartphones but others recognize it as a Mari sun symbol. This is how young people express their national identity: in a reserved, modern fashion, often online.

This is also where the international community comes into play: in Finland, for example, the local Finno-Ugric organization (there is one in Estonia and Hungary too) invited the most popular Finno-Ugric influencers from Russia in 2019 and took them on a week-long tour of the smaller and larger Finnish cities. The participants talked about their own country to Finnish

felejtették el teljes egészében, de viszonyulásuk hozzá inkább olyan, mint a magyarok viszonyulása a gulyásleveshez vagy a néptánchoz. A fiatalok közt manapság népszerű az etnofashion: a tradicionális népviselet motívumai és szabásvonalai köszönnek vissza egyébként teljesen modern öltözetükön, ékszereik formavilágát a régészeti ásatásokon talált díszek inspirálják. Az okostelefon védőtokján az avatatlan szem számára egy geometrikus motívum, a hozzáértőnek azonban egy mari napszimbólum látható. Így fejezik ki nemzeti identitásukat a fiatalok: szolidan, modernül és gyakran online.

Itt jön a képbe a nemzetközi közösség is: Finnországban például a helyi finnugor szervezet (ilyen Észtországban és Magyarországon is van) 2019-ben meghívta a legnépszerűbb oroszországi finnugor influenszereket, és egy hétig utaztatta őket kisebb-nagyobb finn városokban. A résztvevők saját országukról meséltek a finn iskolásoknak, míg az otthoni követőiknek gyártották a vlogokat és az Instagram-történeteket Finnországról, persze az anyanyelvükön: komiul, mariul, udmurtul. Ebből is látszik, minden nép túlélésének kulcsa a fiatalok.

Tulajdonképpen ez az, amiről itt, Magyarországon is beszélnünk kellene: mi folyik az oroszországi finnugorok földjén? Oroszországban 2018-ban megszűnt a nem orosz nyelvű oktatás – akkor is orosz nyelvű a suli, ha a faluban egy család sem orosz. Oroszország idén egy az egyben bojkottálta az idén júniusban megrendezett, diplomáciai szempontból kulcsfontosságú Finnugor Világkongresszust, és ha kellett, erőszakkal akadályozta meg állampolgárainak a részvételt. (Áder János köztársasági elnök, Sauli Niinistö finn és Kersti Kaljulaid akkori észt elnök személyes vagy online formában mind részt vettek az eseményen.) Kutatóúton, konferencián részt venni lehetetlen úgy, hogy az ember ne érezné magán az orosz titkosszolgálat megfigyelését, míg az olajtársaságok környezetszennyezésének hatására százával hullanak el a rénszarvasok és élhetetlenné válnak a folyók. Egy mari újságírót 2008-ban vascsövekkel vertek félholtra a nyílt utcán. Egy udmurt filozófus két éve *„Ha a nyelvem holnap kihal, én ma kész vagyok meghalni”* feliratú táblát tartva felgyújtotta magát a parlament előtt.

A finnugor elmélet megdőlését már annyiszor bejelentették, hogy mémeket készítettünk belőle, pedig ideje lenne, hogy Magyarországon is a megfelelő kérdéseket tegyük fel ahelyett, hogy egy rég megoldott, nem létező problémán rágódnánk. Mert nyelvrokonainkról nemcsak azért kell tudnunk, mert nyelvrokonok, hanem azért is, mert emberek, emberi sorsokkal és emberi jogokkal. Hozzászoktunk, hogy mindig nyugatra, a fejlett világba tekintünk, de néha nem ártana megfordítani a tekintetünket, és rácsodálkozni arra, mi van keleten. Több millió ember, akiknek mi, magyarok fontosabbak vagyunk, mint bármely más európai nép, és akiknek egy kis figyelem és törődés akár a túlélésük záloga lehet.

schoolchildren, while they produced vlogs and Instagram stories about Finland for their followers at home, in their native tongue of course: in Komi, Mari, or Udmurt. It also shows that the key to the survival of any society is young people.

“The overthrow of Finno-Ugric theory has been announced so many times that we have made memes out of it, although it is rather time to start asking the right questions in Hungary too instead of dwelling on a non-existent problem that has been solved ages ago.”

In fact, this is what we should be talking about here in Hungary too: what is happening in the land of the Finno-Ugric people in Russia? In Russia, non-Russian language education was abolished in 2018 – even if there is not a single Russian family in the village, education is still in Russian. Russia entirely boycotted this year’s diplomatically crucial World Congress of Finno-Ugric Peoples in June and, if necessary, forcibly prevented its citizens from attending. (Hungarian President János Áder, Finnish President Sauli Niinistö and Estonian President at the time Kersti Kaljulaid all attended the event in person or online.) It is impossible to go on a research trip or attend a conference without feeling under surveillance by the Russian secret service, while the pollution of the oil companies is causing hundreds of reindeer to die and rivers to become uninhabitable. A Mari journalist was beaten half to death with iron pipes in the street in 2008. Two years ago, an Udmurt philosopher set himself on fire before the Parliament while holding a sign that said: *“If my language dies tomorrow, then I’m ready to die today.”*

The overthrow of the Finno-Ugric theory has been announced so many times that we have made memes out of it, although it is rather time to start asking the right questions in Hungary too instead of dwelling on a non-existent problem that has been solved ages ago. We need to know about our language relatives not only because they are language relatives, but also because they are human beings with human fates and human rights. We are used to always looking to the West, to the developed world, but it wouldn’t hurt sometimes to turn our gaze to the other direction and wonder what’s in the East. Millions of people for whom we Hungarians are more important than any other people in Europe, and for whom a little attention and care could even be the key to survival.

Fotó: Grandhotel Lienz

GRANDHOTEL LIENZ

Treasure in the jewel case

Kincs az ékszerdobozban

VAN EGY VÁROSKA KELET-TIROLBAN, AMI A NEVE MIATT MEGTÉVESZTŐ LEHET, PEDIG – AKÁRCSAK A MAGYAROK ÁLTAL EDDIG KEVÉSBÉ FELFEDEZETT RÉGIÓ EGÉSZE – EZ IS OLYAN KINCSEKET ÉS ÉLMÉNYEKET REJT, AMELYEK MINDEN KÉPZELETET FELÜLMÚLNAK ÉS MINDEN ELVÁRÁST KIELÉGÍTENEK.

THERE IS A SMALL TOWN IN EAST TYROL THAT CAN BE CONFUSING DUE TO ITS NAME, BUT JUST LIKE THE WHOLE REGION, WHICH HAS BEEN HITHERTO LESS EXPLORED BY HUNGARIANS, IT HARBORS TREASURES AND ADVENTURES WHICH EXCEED ALL IMAGINATION AND SATISFY ALL EXPECTATIONS.

Lienz. Nem pedig Linz. Egy olyan ékszerdoboz, ahol a dolce vita mediterrán életfelfogás keveredik a rendezetten bájos tiroli városképpel. Ahol a mosoly nem luxus, ahol minden generáció képviselteti magát a napfényes kávézóteraszokon, ahol a fiatalok barátságosak, az idősek nyitottak, és örülnek az embernek, bárhonnan érkezett is. Egy olyan desztináció, ahol a sportszeretők, a pihenésre vágyók és a kultúrát igénylők is megtalálják a számításaikat hiányérzet nélkül.

Lienz. Not Linz. A jewel case where the Mediterranean 'dolce vita' view of life blends with a neatly charming Tyrolean townscape. Where smiles are not a luxury, where all generations are represented on the sunny café terraces, where young people are friendly, the elderly are open-minded and happy for you, wherever you came from. A destination where sports lovers, relaxation seekers and culture enthusiasts can all find what they are looking for, without any sense of lack.

Kezdve a családi vállalkozásban működő egyetlen ötcsillagos szállodával, amely egy valószerűtlenül kék gleccserfolyó partján fekszik, amelyre a monumentális dolomitok vetnek árnyékot és amelyet az általa kínált, minden igényt kielégítő luxus ellenére sem hűvös távolságtartás, hanem otthonos melegség jellemez. A Grandhotel Lienz tulajdonosai, a Simonitsch és a Westreicher családok generációk óta a vendégek személyre szabott igényeinek kiszolgálásában gondolkoznak. A kívül-belül mesebeli eleganciát és varázslatos hangulatot árasztó szálloda 72 luxusszobával, patinás, kandallóval ellátott szalonnal és a hotel saját borospincéjében őrzött nemzetközi borpalettával kiegészített kulináris élményekkel várja a pihenni vágyókat. Nem beszélve a több mint 1400 négyzetméteres, lenyűgöző wellnessrészlegről és a professzionális masszőrökről, akik a helyi tradíciók és alapanyagok hagyományaiból felépített kezelésekkel valódi újjászületést nyújtanak.

Míg a város 700 méteres magasságban fekszik, addig a Lienzi Hegyivasutak bőven 2000 méter fölé repítik az aktív pihenésre vágyókat, a túrázók, raftingosok és hegyikerékpárosok játszótere télen a síelők paradicsomává válik: a szállodától mindössze öt perc autóútra két síterep is elérhető. A sztenderd szezonális programokon túl az adrenalinfüggőknek ott van még a Kletterpark, Tirol legnagyobb kötélpályás kalandparkja, de az egész évben működő bobpálya sem utolsó kaland, az Osttirodlerrel éles kanyarokkal tarkított, több mint két kilométeres, vadregényes szakaszon száguldhatunk lefelé. Akik pedig a nyugodt séták és a helyi kultúra felfedezésének hívei, a belvárosi sétába iktatott kávézgatás, galéria-, vár- és múzeumlátogatás mellett ellátogathatnak a szintén családi vállalkozásban működő, 150 gyógynövénnyel beültetett, Kneipp-ösvénnyel kialakított Vitalpinum élményparkba és illóolajfőzdébe, amelyet a helyiek csak „a jó közérzet kertjének" neveznek.

Fotó: TVB Osttirol_Seebacher Willi

Starting with the only five-star hotel, a family-owned business, on the banks of an impossibly blue glacier-fed river, overshadowed by the monumental Dolomites and characterized by a warm coziness rather than a cold detachment, despite its full-service luxury it offers. The owners of the Grandhotel Lienz, the Simonitsch and Westreicher families have been dedicated to serving their guests' personal needs for generations. Inside and out, the hotel exudes fairy-tale elegance and a magical atmosphere, with 72 luxurious rooms, a stylish salon with a fireplace and a culinary experience complemented by an international selection of wines stored in the private wine cellar of the hotel waiting for the guests. Not to mention the impressive wellness area of over 1,400 m2 and the professional massage team, who offer a real regeneration with treatments based on local traditions and ingredients.

While the town lies at an altitude of 700 meters, Lienz Mountain Railways take those seeking active recreation to well above 2000 meters, and the playground for hikers, white-water rafters and mountain bikers becomes during wintertime a paradise for skiers, with two ski resorts being just a five-minute drive away from the hotel. In addition to the standard seasonal activities, adrenaline junkies could also enjoy Kletterpark, the largest zip-line adventure park in Tyrol, but the year-round operating toboggan run is also quite an adventure: you can tear down in the 'Osttirodler' along a scenic section interspersed with sharp curves for more than two kilometers. And those who prefer leisurely walks and exploring the local culture may, in addition to enjoying a coffee during their downtown strolls, as well as their visits to galleries, museums and castles, also check out the likewise family-owned Vitalpinum botanical garden and essential oil distillery, which is designed with a Kneipp path and planted with approximately 150 herbs, and is known locally as the „garden of well-being".

Elég a szoba erkélyére vagy a szálloda burjánzó kertjébe kisétálni ahhoz, hogy elénk táruljon az érintetlen természet szépsége: alattunk az Isel gleccserfolyó csobogása nyugtat, felettünk a Lienzi Dolomitok éles csúcsainak látványa kápráztat.

You just have to walk out onto the balcony of your room or into the lush garden of the hotel to get thrilled by the beauty of untouched nature: below us the bubbling Isel glacier-fed river is soothing us, above us the sharp peaks of the Lienz Dolomites fascinates our eyes.

COMFORTABLE IN EACH OTHER'S SKIN

THE CINEMATIC SPREAD OF COLOR-BLIND CASTING

Egymás bőrében – A színvak szereposztás mozgóképes elterjedése

szerző *author* **Szöllőskei Gábor**
illusztrációk *illustrations* **Máhr Zsófia**

A FŐKÉNT AZ AMERIKAI SZÍNHÁZI ÉS FILMES VILÁGBAN JELEN LÉVŐ „WHITEWASHING" (KIFEHÉRÍTÉS) ELLEN LÉP FEL EGY NEM TÚL RÉGRE VISSZAMENŐ TREND AZÁLTAL, HOGY BIPOC (BLACK, INDIGENOUS AND PEOPLE OF COLOR, AZAZ FEKETE, ŐSLAKOS ÉS SZÍNES BŐRŰ) SZÍNÉSZEKRE OSZTJÁK A FEHÉR TÖRTÉNELMI FIGURÁK SZEREPÉT. AZ EBBEN A FAJI SOKSZÍNŰSÉGBEN TÜKRÖZŐDŐ PROGRESSZIVITÁSBAN AZONBAN, AMELYET A NÉZŐK ÉS A KRITIKUSOK EGYARÁNT ÜNNEPELNEK, NEM KEVÉS ELLENTMONDÁST IS TALÁLNI.

THERE IS A RECENT TREND WHICH STANDS AGAINST THE SO-CALLED "WHITEWASHING", MAINLY PRESENT IN THE AMERICAN THEATER AND MOVIE WORLD, BY CASTING BIPOC (BLACK, INDIGENOUS AND PEOPLE OF COLOR) ACTORS TO PLAY WHITE HISTORICAL FIGURES. HOWEVER, THERE IS ALSO MUCH CONTRADICTION IN THE PROGRESSIVITY REFLECTED IN THIS RACIAL DIVERSITY, WHICH IS OTHERWISE CELEBRATED BY VIEWERS AND CRITICS ALIKE.

A whitewashing története az élő szereplős és animációs filmeknél (utóbbiaknál a szinkronban) kirívó, és rendkívül jól dokumentált: ott van például Mickey Rooney hírhedt ázsiai háziúrja az *Álom luxuskivitelben* (1961) című filmben vagy Alec Guinness arab hercege az *Arábiai Lawrence*-ben (1962), Laurence Olivier fekete arcú *Othellő*járól (1965) nem is beszélve. Persze nem szükséges ennyire régre visszamenni, csupán az elmúlt évtizedből megemlíthetjük többek között Natalie Portmant a 2018-as *Expedíció*ból, Emma Stone-t a 2015-ös *Aloha*ból vagy Scarlett Johanssont a 2017-es *Páncélba zárt szellem*ből, ők ugyanis mind olyan karaktereket alakítottak a vásznon, akik a forrásanyagban ázsiai származásúak voltak.

Bármelyik pillanatban, amikor egy fehér színész átveszi egy színes bőrű személy szerepét (és fordítva), az a mögöttes sugallat áll, hogy minden ember ugyanúgy mozog az őt körülvevő környezetben. A faji és etnikai hovatartozást minimalizálják ezzel az alkotók, és elhanyagolható tényezőkké redukálják, amelyek bármikor átvihetők egyik emberről a másikra. Az egyén faji identitása azonban kiemelkedő fontosságú abban, hogy az ember miként érzékeli önmagát, és hogyan fogadják őt mások.

„Amikor egy fehér színész átveszi egy színes bőrű személy szerepét és fordítva, az a mögöttes sugallat áll, hogy minden ember ugyanúgy mozog az őt körülvevő környezetben. Az egyén faji identitása azonban kiemelkedő fontosságú abban, hogy az ember miként érzékeli önmagát, és hogyan fogadják őt mások.”

Az utóbbi években épp ezért – válaszul a kifehérítésre – egyre inkább elterjedt az úgynevezett színvak szereposztás, amely során BIPOC-színészekre osztanak alapvetően fehér szerepeket. Lin-Manuel Miranda *Hamilton* című, nem mellékesen óriási sikerrel játszott színpadi műve (ami a Disney+ streamingszolgáltatón is kiemelkedő nézettségre lelt) az egyik úttörő produkció ebben, itt ugyanis fekete színészek játsszák az Egyesült Államok honatyáit. De egyéb történelmi tematikájú vagy kosztümös filmek és sorozatok is már e szellemben készültek, például a Netflixen hatalmas népszerűségre szert tett *A Bridgerton család* vagy a Channel 5 szériája, a *Boleyn Anna*, amelyben Jodie Turner-Smith alakítja a 16. században élt angol királynét, VIII. Henrik második feleségét. Mikor bejelentették a *Boleyn Anna* szereposztását, nem meglepő módon változatos reakciók érkeztek rá. Egyesek dühüket és nemtetszésüket fejezték ki amiatt, hogy egy fekete nő játszik egy fehér történelmi személyiséget, míg mások megjegyezték, hogy a fekete színészeket új, színes bőrűek által, színes bőrűeknek szánt és színes bőrűekről szóló történetekben szeretnék inkább látni.

„Miért ne lehetnének a klasszikus műveket vagy történelmi eseményeket feldolgozó alkotók nyitottak a megkérdőjelezésre vagy az újraértelmezésre, főként, ha a karakter fehér mivolta abszolút mellékes a narratívában. Annak például, hogy Ariel, a kis hableány fehér bőrű, semmi köze ahhoz a sztorihoz, hogy a szerelmével szeretne lenni és a szárazföldön akar járni”

A színvak szereposztás, az etnikai hovatartozást figyelmen kívül hagyó casting közelmúltbeli példái megmutatják, milyen bonyolult helyzetek alakulhatnak ki, amikor a kirekesztés és a hitelesség elutasítását egyenlőségen alapuló művészi konvenciónak álcázzák. A fekete amerikai drámaíró, August Wilson a színvak szereposztással szembeni legkiemelkedőbb érvet a The Ground on Which I Stand (A föld, amelyen állok) című 1996-os beszédében mutatta be egy konferencián: „A színvak szereposztás eszméje ugyanaz az asszimilációs eszme, amelyet a fekete amerikaiak az elmúlt 380 évben elutasítottak. Ez egy kísérlet arra, hogy az etnikai kisebbségeket kitöröljék, és újra feltalálják a történelmet. Ez egy támadás a BIPOC jelenléte ellen, sértés az intelligenciájukkal, valamint a társadalomhoz és a világhoz való sokféle hozzájárulásukkal szemben.” Természetesen az a kulturális miliő, amelyben Wilson 1996-ban élt, már nagyban különbözik attól, amelyben a 2020-as évek közönsége létezik, mégis, a színvak szereposztás által kifejezett rasszista érzet továbbra is probléma.

Az egyik népszerű védekezés a színvak szereposztás hiánya kapcsán a forrásanyagra hivatkozik: vagyis a történetet, a „szent szöveget” úgy kell megőrizni, ahogyan azt megírták. Sokak szerint az már más kérdés, hogy miért ne lehetnének a klasszikus műveket vagy történelmi eseményeket feldolgozó alkotók nyitottak a megkérdőjelezésre vagy az újraértelmezésre, főként, ha a karakter fehér mivolta abszolút mellékes a narratívában. Miért ne lehetne kihasználni ezt a lehetőséget arra, hogy a figurát olyasvalakiként alkossák újra, aki nem a többséghez tartozik? Annak például, hogy Ariel, a kis hableány fehér bőrű, semmi köze ahhoz a sztorihoz, hogy a szerelmével szeretne lenni és a szárazföldön akar járni (talán épp ezért készül jelenleg *A kis hableány* új, élő szereplős filmváltozata a fekete Halle Bailey-vel a főszerepben…). A *Harry Potter és az elátkozott gyermek* című színdarabban Hermione Granger szerepére egy fekete színésznőt szerződtettek (Noma Dumezwenit), ez pedig sok rajongóból heves ellenérzést

The history of whitewashing in live-action and animated films (the latter in the voiceovers) is blatant and extremely well-documented: there is, for example, Mickey Rooney's infamous Asian landlord in *Breakfast at Tiffany's* (1961) or Alec Guinness's Arab prince in *Lawrence of Arabia* (1962), not to mention Laurence Olivier's blackface *Othello* (1965). Of course, we do not need to go back that far in time, from the last decade alone we can remember Natalie Portman from 2018's *Annihilation*, Emma Stone from 2015's *Aloha* or Scarlett Johansson from 2017's *Ghost in the Shell*, among others, because all of them played characters on screen who were of Asian descent in the source material.

“Any time a white actor takes on the role of a person of color (and vice versa), there's an underlying suggestion that all people behave the same way in the environment around them. However, one's racial identity is paramount in how one perceives oneself and how one is perceived by others.”

Any time a white actor takes on the role of a person of color (and vice versa), there's an underlying suggestion that all people behave in the same way in the environment around them. In this way, the creators minimize ethnicity and race and reduce them to negligible factors that can be transferred from one person to another at any time. However, one's racial identity is paramount in how one perceives oneself and how one is perceived by others.

That is why in recent years, in response to whitewashing, the so-called color-blind casting has become increasingly widespread, in which essentially white roles are given to BIPOC actors. Lin-Manuel Miranda's play *Hamilton*, which was by the way greatly successful (its views also skyrocketed on the Disney+ streaming channel), is one of the pioneering productions in this, with black actors playing the founding fathers of the United States. But other historical or period dramas and series have also been made in this spirit, such as the immensely popular *Bridgerton* on Netflix, or Channel 5's *Anne Boleyn*, in which Jodie Turner-Smith plays the 16th-century English queen, second wife of Henry VIII. When the cast of *Anne Boleyn* was announced, unsurprisingly there were mixed reactions. Some people expressed anger and displeasure that a black woman played a white historical figure, while others noted that they would prefer to see Black actors in new stories made by, for and about people of color.

Recent examples of color-blind casting, that is one which ignores ethnicity, show the complexities that can arise when the rejection of exclusion and authenticity is disguised as an artistic convention based on equality. Black American playwright August Wilson presented the most prominent argument against color-blind casting during a conference in his 1996 speech titled The Ground on Which I Stand: “The idea of colorblind casting is the same idea of assimilation that black Americans have been rejecting for the past 380 years. We reject any attempt to blot us out, to reinvent history and ignore our presence or to maim our spiritual product. It is an assault on our presence, our difficult but honorable history in America, and an insult to our intelligence, our playwrights, and our many and varied contributions to the society and the world at large.” Of course, the cultural milieu in which Wilson lived in 1996 is already quite different from the one in which the audience of the 2020s exists, yet the racist sentiment expressed by color-blind casting remains a problem.

One popular defense of the lack of a color-blind casting refers to the source material: that is, the story, the “sacred text” must be preserved as it was written.

“Why creators adapting classical works or historical events should not be open to challenging events or reinterpreting works, especially if a character's whiteness is absolutely irrelevant to the narrative. For example, the fact that Ariel, the little mermaid is white has nothing to do with the story of her wanting to be with her lover and walk on land.”

It is a different matter, many would argue, why creators adapting classic works or historical events should not be open to challenging events or reinterpreting works, especially if a character's whiteness is absolutely irrelevant to the narrative. Why not use this opportunity to re-create a role as someone who does not belong to the majority? For example, the fact that Ariel, the little mermaid is white has nothing to do with the story of her wanting to be with her lover and walk on land (maybe that's why a new live-action film version of *The Little Mermaid* is currently being made starring Black actress Halle Bailey…). In the play *Harry Potter and the Cursed Child*, a Black actress (Noma Dumezweni) was cast for the role of Hermione Granger, which provoked fierce opposition from many fans, but the character's whiteness has never

váltott ki, a karakter fehérsége azonban soha nem befolyásolta a képességeit, a zsenialitását. Valójában azok a történetek, amelyek nem tekintik adottnak a szereplőik fehér származását, új aktualitást nyerhetnek, és új közönséget hívhatnak be a szférájukba, mivel sok színes bőrű ember számára nem adatik meg, hogy az általuk fogyasztott médiában reprezentálva lássák magukat.

Menjünk vissza még régebbre! Shakespeare idejében még férfiak játszották a női szerepeket, nők ugyanis egyáltalán nem léphettek színpadra. A következő évszázadokban végbement fejlődés később lehetővé tette, hogy nők is megjelenhessenek a világot jelentő deszkákon, de az a hagyomány, hogy az eredeti leírásoktól eltérő nemű színészek is szerepeltek, megmaradt. Volt tehát honnan fejlődni! Most ugorjunk 2015-be, Lin-Manuel Miranda a *Hamilton*ban ugyanis ekkor értelmezte újra, mit jelent a befogadó szereposztás a modern kori drámákban, amikor rabszolgaságból és gyarmatosításból származó színészekre osztotta az amerikai alapító atyák szerepeit. A musical pedig bebizonyította, hogy az a sok régi kifogás, amellyel a különböző korabeli drámákat háttérbe szorították, többé már nem állja meg a helyét: fehér emberek milliói váltottak jegyet a *Hamilton*ra, hallgatták meg a zenei albumot, vagy streamelték a színházi előadásból készült filmet a Disney+-on. A közösségi médiában megjelenő mémek, paródiák és hasonlók pedig szintúgy bizonyították, hogy a fehér közönség képes történelmi személyiségeket fiktív karakterekként kezelni, miközben tisztában van azzal, hogy a valós figurák egészen másképp néztek ki, és másképp is cselekedtek.

„A fehér közönség képes történelmi személyiségeket fiktív karakterekként kezelni, miközben tisztában van azzal, hogy a valós figurák egészen másképp néztek ki, és másképp is cselekedtek.”

De említhető még az indiai származású Dev Patel is, aki a 2019-es (a magyar mozik vásznaira csak idén májusban felkerült) *David Copperfield rendkívüli élete* című film címszerepében bebizonyította, hogy Dickens-adaptációkban is lehet nem fehér szereplőket szerepeltetni anélkül, hogy az alapvető cselekmény és az üzenet megváltozna. A BBC-féle *A nyomorultak*-minisorozat (2018–2019), valamint a Hulu streamingszolgáltató *Nagy Katalin – A kezdetek* (2020–) című szériája is ezen az úton járnak, az utóbbiban például fekete színészek orosz nemeseket, politikusokat és udvaroncokat alakítanak. A 21. századi modern alkotók emellett igyekeznek minél több fekete és színes bőrű statisztát is alkalmazni, hogy kitöltsék velük a tömegjeleneteket a bálokon, az utcákon, a parkokban vagy más nyilvános helyszíneken. A néző így a társadalom minden rétegében lát magához hasonló embereket, és úgy érezheti, hogy ő is a film vagy sorozat világának részévé válhat.

affected her abilities or genius. In fact, stories that do not take for granted the whiteness of the characters can gain new relevance and invite new audiences into their world, as many people of color do not have the opportunity to see themselves represented in the media they consume.

“White audiences are able to treat historical figures as fictional characters, while being aware that the real people looked and acted quite differently.”

Let’s go back even further in time! In Shakespeare’s time, men played even the female roles, as women were not allowed on stage at all. Developments in the following centuries later allowed women to tread the boards, but the tradition of including actors of a different gender from the original descriptions has remained. So, there was room for improvement! Now let’s jump to 2015, this is when in *Hamilton*, Lin-Manuel Miranda reinterpreted what inclusive casting in modern-day dramas means by giving the roles of the American founding fathers to actors coming from slavery and colonization. And the musical proved that the numerous old excuses that pushed various dramas of that age into the background no longer hold true: millions of white people bought tickets to see *Hamilton*, listened to the soundtrack album, or streamed the film made of the theatrical performance on Disney+. And the memes, parodies and the like that appeared in social media have also proven that white audiences are able to treat historical figures as fictional characters, while being aware that the real people looked and acted quite differently.

But we can also mention Dev Patel of Indian descent, who proved in the title role of the 2019 film *The Personal History of David Copperfield* that Dickens adaptations can also feature non-white characters without changing the basic plot and message. BBC’s miniseries *Les Misérables* (2018-2019) and streaming channel Hulu’s *The Great* (2020-) also follow the same path, with the latter featuring Black actors as Russian nobles, politicians and courtiers. In addition, modern 21st-century creators also try to use as many Black and colored extras as possible to fill in crowd scenes at balls, in the streets, in parks, or other public events. This way, viewers can see people like themselves from all layers of society and feel like they too can become part of the world of the film or series.

If we examine color-blind casting in terms of the Hungarian film and television industry, it will immediately strike us

Amennyiben a színvak szereposztást a magyar film- és tévéipar szempontjából vizsgáljuk, rögvest szembeötlik, hogy milyen kevés roma származású színészt ismerünk. Természetesen a magyar viszonyok közt sem ismeretlen a kifehérítés, elég többek között Goda Krisztina *Veszettek* (2015) című filmjében Törőcsik Franciska vagy a *Brazilok*ban (2017) Nagy Dániel Viktor karaktereire gondolnunk. A hasonló esetekre pedig gyakori magyarázat, hogy nagyon kevés a roma származású színészünk, a producereknek és a rendezőknek így nehéz a dolguk, ha ilyen szerepekre keresnek valakit, és főként az idősebb korosztály a probléma, a fiatalabb generációban már könnyebb találni tehetséges színészeket. Például Farkas Franciskát (Viktória – *A zürichi expressz, Brazilok, Örök tél, Aranyélet*) vagy Csányi Sándort (róla sokan nem tudják, hogy apai ágon roma származású), aki a 2000-es évek óta több, nagy sikerű hazai kasszasikerben alakított főszerepet (pl. *Kontroll, Csak szex és más semmi, S.O.S. szerelem, Poligamy, Coming out* stb.). Szerencsére pedig már arra is volt példa, hogy roma származású előadóművészek kaptak olyan szerepeket nagyszabású produkcióban, amelyeket nem kifejezetten romákra írtak. Az *Aranyélet* című sorozatban a Danis Lídia által alakított Jakab Erika főhadnagy szerepére például alapvetően nem roma színészt képzeltek el az alkotók, a casting során azonban beleszerettek Danis játékába.

„Miként reagálna a hazai fehér közönség, ha cigány származású színészek alakítanának magyar történelmi alakokat? Persze lehet, hogy semmi szükség erre, és egyszerűen csak jó roma szerepeket kellene írni a tehetséges roma előadóknak.”

Vagyis mindenképpen javuló tendenciáról beszélhetünk, abban legalábbis feltétlenül, hogy a film- és sorozatszerepek szempontjából a roma származású színészek már szélesebb spektrumon mozoghatnak, mint korábban (vagyis nem csupán bűnözők, esetleg létminimumon élő falusi kisemberek szerepeit osztják rájuk). Az viszont még mindenképpen a jövő zenéje, ennélfogva pedig fogas kérdés, hogy vajon a színvak szereposztás itthon is hasonló eredményeket érne-e el, mint az Egyesült Államokban vagy Nagy-Britanniában, jelesül, hogy miként reagálna a hazai fehér közönség, ha cigány származású színészek alakítanának magyar történelmi alakokat. Persze lehet, hogy semmi szükség erre, és egyszerűen csak jó roma szerepeket kellene írni a tehetséges roma előadóknak. A gondatlan színvak szereposztás ugyanis azt feltételezi, hogy az identitások semmit sem érnek, és hogy minden tapasztalat átvihető, ami messze nem felel meg a valóságnak.

how few actors of Roma origin we know. Of course, whitewashing is not unknown in a Hungarian context either, just think of, among others, the characters played by Franciska Törőcsik in Krisztina Goda's *Home Guards* (2015), or Dániel Viktor Nagy in *Brazilians* (2017), respectively. A usual explanation for cases like this is that we have very few actors of Roma origin, so producers and directors have a hard time finding someone for such roles, especially the older age group being problematic, as it is easier to find talented actors in the younger generation. For example, Franciska Farkas (*Viktoria: A Tale of Grace and Greed, Brazilians, Eternal Winter, Golden Life*) or Sándor Csányi (many people do not know that he is of Roma origin on his father's side), who has played the lead role in several Hungarian blockbusters since the 2000s (*Kontroll, Just Sex and Nothing Else, S.O.S. szerelem!, Poligamy, Coming Out, etc.*). Fortunately, there have also been examples of Roma actors being given roles in large-scale productions that were not specifically written for Roma people. In the series *Golden Life*, for example, the role of First Lieutenant Erika Jakab, played by Lídia Danis, was not originally intended by the creators to be played by a Roma actress, but they fell in love with Danis's acting during the casting process.

“How the white audience in Hungary would react if actors of Roma origin were to play the roles of Hungarian historical figures? Of course, maybe there is no need for this at all, and simply good Roma characters should be written for talented Roma actors.”

In other words, there is definitely an improving trend, at the very least in the sense that actors of Roma origin can now play a wider range of roles in films and series than before (meaning they are not only cast in the roles of criminals, or villagers living in poverty). On the other hand, it still lies in the future, and therefore it is a difficult question whether color-blind casting would achieve similar results in Hungary as in the United States or the UK, namely how the white audience in Hungary would react if actors of Roma origin were to play the roles of Hungarian historical figures. Of course, maybe there is no need for this at all, and simply good Roma characters should be written for talented Roma actors. Because careless color-blind casting suggests that identities are worth nothing and that all experiences can be transferred, which is far from reality.

Massimo Dutti
PER
FUMES
COLLEC
TION

Massimo Dutti
PER
FUMES
COLLEC
TION

YES, NO, BLACK, WHITE

Fekete, fehér, igen, nem

szerző *author* **Antoni Rita**
illusztrációk *illustrations* **Máhr Zsófia**

ROMA FIÚ, MAGYAR LÁNY. AFRIKAI NŐ, EURÓPAI FÉRFI. ALIG TÖBB, MINT ÖTVEN ÉVET KELL VISSZAMENNÜNK AZ IDŐBEN ADDIG, AMÍG A FAJI, ILLETVE ETNIKAI ÉRTELEMBEN VEGYES KAPCSOLATOKAT TÖRVÉNYILEG IS TILTOTTÁK A VILÁG BIZONYOS PONTJAIN. PEDIG A SZERELEM MINDENT LEGYŐZ – TARTJA A MONDÁS. VAJON IGAZ EZ A RASSZIZMUSRA IS?

ROMA BOY, HUNGARIAN GIRL. AFRICAN WOMAN, EUROPEAN MAN. WE HAVE TO GO BACK JUST OVER FIFTY YEARS TO THE TIME WHEN RACIALLY OR ETHNICALLY MIXED RELATIONSHIPS WERE LEGALLY BANNED IN CERTAIN PARTS OF THE WORLD. YET LOVE CONQUERS ALL, SO THE SAYING GOES. IS THIS ALSO TRUE FOR RACISM?

Az elején talán igen, de amikor az érzések lángolása alábbhagyni látszik és teret nyer a realitás, eljön az egymásért és a kapcsolatért való küzdelem ideje. Az alkalmazkodás és a kompromisszumok egészséges és mindkét fél számára kielégítő egyensúlyának megtalálása pedig még ugyanabból a kultúrából érkező társak számára sem egyszerű feladat, de ma már legalább a házasságjogi törvények nem állnak a boldogság útjába.

Az Egyesült Államok nagyobb részén a feketék és a fehérek közti házasság illegálisnak számított egészen 1967-ig, amíg a Legfelsőbb Bíróság a Loving kontra Virginia állam ügyben úgy nem döntött, hogy az efféle tiltás alkotmányellenes, mert szembemegy az egyenlő bánásmód elvével. Ezután a vegyes házasságok elfogadottsága is automatikusan nőtt: 1972-ben a Gallup Intézet felmérése szerint az afroamerikaiak 76, míg a fehér bőrű amerikaiak 30 százaléka támogatta ezeket, alig öt év múlva pedig már 83 és 67 százalékra kúsztak fel a számok, és a tényleges vegyes házasságkötések száma is tíz százalékkal nőtt az USA-ban. A mai magyar(országi) helyzetet részletes,

In the beginning maybe, but when the heat of emotions seems to subside and reality sets in, it is time to fight for each other and the relationship. And finding a healthy and mutually satisfactory balance of adaptation and compromise is no easy task even for partners with the same cultural background, but at least marriage laws no longer stand in the way of happiness.

In much of the United States, marriage between Blacks and Whites was considered illegal until 1967, when the Supreme Court ruled in Loving v. Virginia that such a ban was unconstitutional because it violated the principle of equal protection. Subsequently, acceptance of mixed marriages also grew automatically: in 1972, according to a survey by the Gallup Institute, 76 percent of African Americans and 30 percent of white Americans supported them, and just five years later, the figures had risen to 83 percent and 67 percent, respectively, with the number of actual mixed marriages in the US also increasing by ten percent. In the absence of detailed, up-to-date data, I tried to assess the current Hungarian situation by talking to couples of different ethnicities. And, of course, it turned out that acceptance is unfortunately still in short supply.

friss adatok hiányában különböző etnikumú párokkal való beszélgetésekkel igyekeztem felmérni. És persze kiderült, hogy az elfogadás sajnos még most is hiánycikk.

Azok a párok, akiknél az ismerkedés nem spontán alakult, tehát mondhatni célzottan kerestek eltérő etnikumú párt, a kíváncsiságot, a más kultúra iránti érdeklődést jelölték meg fő motivációként, illetve azt, hogy külsőre vonzónak találják a színes bőrű embereket. Az ilyen érdeklődéssel, illetve preferenciával nincs is probléma addig, amíg nem fordul át a másik ember tárgyiasításába vagy fetisizálásába. **Katalin** másfél éve jár együtt egy hazánkban élő afroamerikai művész-tanárral, aki arról számolt be, hogy korábban több nő trófeának tekintette, és szórakozóhelyen, tánc közben akár a nemiszerve méretét igyekezett feltérképezni. A férfi dehumanizálónak érezte azt az attitűdöt, miszerint fekete bőrű emberrel szexuális kapcsolatot létesíteni egyesek számára egy kipipálandó feladat a bakancslistájukon. A korrektség persze a másik oldalról is hiányozhat: gyakori, hogy az európai nő vonzerejét a vízumszerzés lehetősége is befolyásolja a más földrészről érkező partner számára. **Bea** csak utólag tudta meg, hogy sok külföldi férfi ennek reményében veti be a látványos, lehengerlő udvarlást, az ún. *love bombing*ot. Ő maga egy évig járt egy egyiptomi férfival, és azért lett vége a kapcsolatnak, mert a párja lebukott, hogy más nőkkel flörtöl chaten. *„Úgy érzem, hogy szeretett, de mivel nem vagyok gazdag, nem feleltem meg a céljainak: egy tehetősebb nőt keresett magának, aki mellett lehet, hogy engem is megtartott volna.”*

Persze az még a jobbik eset, ha viszonylag hamar kiderül, kit milyen szándék vezérel egy kapcsolatban. **Vera** egy baráti összejövetelen ismerkedett meg afrikai férjével, a házasságukból pedig egy közös fiú is született, de a motiváció csak ezután derült ki. *„A közös fiunk mellett, akit gyakorlatilag egyedül neveltem, szerettem volna még egy gyereket, ő viszont nem. Mire sikerült elválnom tőle – mert a válást még évekig halogatta, hogy ne küldjék vissza Afrikába – negyvenkét éves lettem. Úgy érzem, az öncélú, üres ígéreteivel elvette tőlem a lehetőséget.”*

„Dehumanizáló az az attitűd, miszerint fekete bőrű emberrel szexuális kapcsolatot létesíteni egyesek számára egy kipipálandó feladat a bakancslistájukon.”

A vegyes párok létrejöttét azért többnyire ártalmatlan okok befolyásolják, például a hozzáférhető potenciális partnerek, a „dating pool” összetétele, de nem lehet szemet hunyni a tény felett, hogy aki ilyen kapcsolatba száll be, extrém kihívásokkal szembesülhet nemcsak vadidegenek, de akár a saját családja vagy a barátai részéről. Az tehát, hogy valaki nem rasszista, önmagában sajnos még nem elég egy vegyes kapcsolat sikeréhez, mert a megfelelni vágyás a legtöbb ember számára elengedhetetlen igény.

Lőrincz László szociológus 2013-ban végzett, közel 1500 magyar középiskolás diákot bevonó felmérésében például arra jut, hogy minél nagyobb a roma diákok aránya az adott iskolában, annál nagyobb valószínűséggel tartják a tanulók roma osztálytársaikat vonzónak, és annál nagyobb valószínűséggel válaszolnak igennel a kérdésre, hogy járnának-e velük. Nem csoda, hiszen a közelség, a személyes találkozás egyrészt csökkenti az előítéleteket, másrészt minél kevésbé mutatkozik kisebbségként egy adott etnikum és a másság egy közösségen belül, annál „vállalhatóbb” a dolog. Saját interjúalanyaim közül öten nem Magyarországon élnek, ők is egyértelműen arról számoltak be, hogy noha idillinek a helyzet sehol sem nevezhető, multikulturális társadalmakban kevesebb előítélettel találkoztak.

Miután a kapcsolatok kialakulnak, a legtöbb ellenállás a család részéről érkezik. Jellemző, hogy amíg csak kalandnak, átmeneti románcnak tűnik a viszony, tolerálják a szülők, illetve a környezet, és akkor tiltakoznak vehemensen, ha a dolog komolyra fordul. Amikor **Reni** úgy döntött, hogy kint marad Egyiptomban a szállodai idénymunkája alatt megismert férfival, az apukája (noha ez nem szokása) ijedtében tollat ragadott, és egy sztereotípiákkal túlzsúfolt, négyoldalas levelet írt neki. Később kiderült, hogy a szülők azért ellenkeztek, mert nem akarták, hogy a lányuk külföldre szakadjon. *„A sors iróniája* – mondja Reni –, *hogy ugyan végül magyar férjem lett, de három gyerekünkkel Luxemburgban élünk.”* A szülői ellenálláshoz ugyanakkor nem szükséges a költözés veszélye: amikor egy nem várt terhesség kiderülése után **Eszter** és roma párja az esküvő mellett döntöttek, a nő anyja megszakította lányával a kapcsolatot. *„A férjem azonban többször elment hozzá, ház körüli munkákat végzett nála, és ettől anyám némileg megenyhült. Viszont, és ez nagyon bántotta a fülemet, anyám haláláig magázódtak.”* Hasonló volt a helyzet **Klári**éknál: *„A szüleim az esküvő után egy évig nem álltak velünk szóba. Látták, hogy a férjem rendes ember, és az apja is kifinomult művész, de a zűrös rokonságtól tartottak. Akkor nyugodtak meg, amikor látták, hogy ilyesmivel nem kell számolniuk.”* **Dia** szőke, kék szemű roma nő, nincsenek erős rasszjegyei, de ez sem védte meg az előítéletektől korábbi kapcsolatában. *„A párom anyukája az első találkozásunkkor hangsúlyozta, hogy neki semmi baja a cigányokkal – én már itt sejtettem, hogy gond lesz, mert az szokott így mentegetőzni, aki valójában nagyon is rasszista. Sajnos nem tévedtem: folyamatosan cigány kurvaként hivatkozott rám, akár a fülem hallatára, és mindent bevetett, hogy távol tartsa tőlem a fiát. Az összeköltözésünk után is folyton magához rendelte, a háztáji gazdaságában dolgoztatta, úgy, hogy közben nekem meg a szomszédok segítettek fát vágni.”* A párja férfi rokonai ráadásul azt feltételezték, hogy mivel roma, könnyű lesz, és ha nem is kifejezetten prostituálódik, de legalább szexel velük. Amikor **Dia** ezt nem hagyta, a férfi rokonai megverték.

Couples whose meeting was not spontaneous, i.e., who were sort of purposely looking for a partner of a different ethnicity, mentioned curiosity and interest in different cultures as their main motivation, and of course the fact that they find people of color attractive. There is no problem with such interest or preference as long as it does not turn into the objectification or fetishization of the other person. **Katalin** has been dating an African American art teacher living in Hungary for a year and a half, who said that previously several women had treated him as a trophy, even trying to figure out the size of his penis while dancing in nightclubs. He felt dehumanized by the attitude that entering into a sexual relationship with a Black person is only an item for some people to be crossed off their bucket list. Of course, fairness may be lacking on the other side too: it is common that the possibility of obtaining a visa increases the attractiveness of European women for a partner arriving from another continent. **Bea** found out only later that many foreign men resorted to spectacular and overwhelming courtship, the so-called *love bombing* in the hope of this. She had been dating an Egyptian man for a year when the relationship ended because she found out that her partner had been flirting with other women online. *“I feel that he loved me, but since I’m not rich, I didn’t meet his goals: he was looking for a wealthier woman, but he might have kept me too.”*

Of course, it’s better if you can find out relatively quickly who is driven by what intention in a relationship. **Vera** met her African husband through friends, and they also had a son together while they were married, but she only found out his motivation later. *“Besides our son, whom I raised practically alone, I wanted another child, but he didn’t. I was forty-two years old by the time I managed to divorce him – because he had been putting the divorce off for years to avoid being sent back to Africa. I feel that he took away the opportunity from me with his selfish, empty promises.”*

The formation of mixed couples is mostly influenced by harmless things, such as the composition of available potential partners, the “dating pool”, but one cannot turn a blind eye to the fact that anyone who enters into such a relationship may face extreme challenges not only from strangers, but also from their own family or friends. So not being racist is unfortunately not enough in itself for a successful mixed relationship, because the desire to conform is an essential need for most people.

For example, a 2013 survey conducted by sociologist László Lőrincz, involving nearly 1,500 Hungarian high school students, concluded that the higher the proportion of Roma students in a given school, the more likely students are to find their Roma classmates attractive, and are also more likely to answer yes to the question of whether they would date them. No wonder, because on the one hand, proximity and personal meetings reduce prejudices, and on the other hand, the less an ethnic group and difference is seen as a minority within a community, the more acceptable it becomes. Five of my own interviewees do not live in Hungary, and they also clearly reported that, although the situation is nowhere near idyllic, they encountered less prejudice in multicultural societies.

“It is dehumanizing that entering into a sexual relationship with a Black person is only an item for some people to be crossed off their bucket list.”

Once relationships are formed, the most resistance comes from the family. It is typical that as long as the affair seems to be a fling, a temporary romance, it is tolerated by the parents and the environment, but they begin to protest vehemently when things get serious. When **Reni** decided to stay in Egypt with the man she met during her seasonal work at a hotel, her dad (though this is not usual for him) grabbed a pen in his fright, and wrote her a four-page letter, overflowing with stereotypes. Later it turned out that the parents had objected because they did not want their daughter to remain permanently abroad. *“It’s the irony of fate,”* Reni said, *“that although I eventually married a Hungarian man, we live in Luxembourg with our three children.”* Parental resistance, however, does not require the risk of moving: when **Eszter** and her Roma partner decided to get married after finding out about an unexpected pregnancy, her mother broke off relations with her daughter. *“Nevertheless, my husband went over to her place several times, did some work around the house, and my mother was somewhat eased. On the other hand, and it really hurt my ears, they addressed each other in the formal way until the day my mother died.”* The situation was similar for **Klári**: *“My parents didn’t talk to us for a year after the wedding. They saw that my husband was a decent man, and his father was also a sophisticated artist, but they were worried about the troublesome relatives. They only calmed down when they realized that they did not have to deal with stuff like that.”* **Dia** is a blonde, blue-eyed Roma woman with no strong racial features, but not even that could protect her from prejudice in her previous relationship. “*During our first meeting, my partner’s mom insisted that she had nothing against gypsies – I already suspected then that there would be a problem, because that’s an excuse of someone who is actually very racist. Unfortunately, I wasn’t wrong: she kept referring to me as a gypsy whore, even when I was right there, and did everything she could to keep her son away from me. Even after we decided to move in together, she kept ordering him to visit her and work on the family farm, while I had to ask my neighbors to help me cut firewood.”* Not to mention that her partner’s male relatives were constantly trying to make advances at her because they believed that being Roma means being easy too. **Karina**’s

sul állandóan próbáltak kikezdeni vele, mert úgy hitték, roma mivolta miatt ő erre kapható. **Karina** példája viszont arra világít rá, hogy az elfogadás és a kirekesztés egyaránt szelektív. Az ellenőrök Budapesten ugyan lekislányozták alacsony, hosszú hajú japán férjét, a szülők azonban mindkét részről kifejezetten örültek gyermekük választásának. *„A japánokról pozitív sztereotípiák terjedtek el, miszerint szorgalmasak, pontosak. Szőke, kék szemű, halk szavú nőként én is megfelelek az európai nőkről Japánban elterjedt ideális képnek”.*

A barátok a válaszadók többségénél viszonylag elfogadónak bizonyultak, **Péter**re azonban, amikor roma nővel jött össze, roma barátja orrolt meg kissé. *„Ti gádzsók még a nőket is elveszitek tőlünk”* – hányta a szemére – *„mi ugyanazt a presztízst, karriert, életkörülményeket, kapcsolatrendszert aligha tudjuk megadni nekik.”* Még az sem feltétlenül segít, ha a partner, illetve annak családja külsőben és/vagy viselkedésben erősen elüt a sztereotip roma képtől. *„Mégiscsak egy cigány”* – szegezték barátai **Erikán**ak, amikor már mást nem tudtak felhozni a partnere ellen –, akit először migránsnak véltek. **Hédi**t is ellenségesen fogadták szudáni barátjának honfitársai. Párját csak azután kezdte zavarni a nő kihívó öltözködése és viselkedése, hogy a barátai éreztették nemtetszésüket.

Jellemző motívum a *slutshaming*, a barna vagy fekete bőrű férfival járó nők lekurvázása, amely mögött az a feltételezés bújhat meg, miszerint a vegyes kapcsolatokat minden esetben kizárólag a szexuális kíváncsiság motivál(hat)ja. **Zsuzsá**nak (ritka példa a nyugat-európai gyűlölködésre) két elegáns, idős francia hölgy szólt be, amikor guadeloupe-i partnerével utazott a metrón: *„neked a francia f.sz már nem is jó?”* Az előítéletek még a későbbi kapcsolatára is kihatottak. *„Egyet nem tudok neked megbocsátani* – vágta a fejéhez későbbi, magyar párja –, *azt, hogy lefeküdtél egy feketével.”* Többen ügyvédek, bírók részéről is lenézést tapasztaltak, amiért ilyen kapcsolatba ártották magukat, tehát a rasszizmus az értelmiségi(nek tartott) szakmákban is éppúgy előfordul. Fordítva ez kevésbé jellemző, **Miklós** például atrocitások nélkül élte meg a kapcsolatot kenyai barátnőjével, akivel egy kizomba táncesten ismerkedett meg.

A megkérdezett partnerek természetes módon érdeklődnek egymás kultúrája iránt, meg akarják ismerni a hozzá tartozó zenét, ételeket, szokásokat. Még a vallásosság is ritkán fordult át dogmatikusságba, így kevés problémát okozott, a válaszadók inkább a hagyományokat okolják a felmerülő konfliktusokért: a különböző kultúrák eltérő nemiszerep-felfogása több párnál kiütközött. **Erika** roma partnere például a vendégek érkezése előtt elrejtette a tampont a fürdőszobából, hogy megvédje a nőt a szégyentől, mert nehezen értette meg, hogy a menstruáció a lány környezetében nem tabu. **Hédi** szudáni párja nehezményezte, hogy a nő beszélget más férfiakkal ahelyett, hogy társaságban is inkább elvonulva könyvet olvasna. *„Sose leszel olyan rendes, mint egy afrikai nő”* – fakadt ki végül. **Péter**től roma

example, however, shows that both acceptance and exclusion are selective. Although ticket inspectors in Budapest called her short, long-haired Japanese husband a little girl, the parents on both sides were expressly pleased with their child's choice. *“Positive stereotypes have spread about the Japanese, such as being hard-working and accurate. As a blonde, blue-eyed, soft-spoken woman, I also live up to the prevalent ideal image of European women in Japan.”*

Friends have proved to be relatively accepting for the majority of respondents; however, when **Péter** started dating a Roma woman, his Roma friend got upset with him. *“You gadjos even take our women away from us,”* he accused him. *“We can hardly give them the same prestige, career, lifestyle, and connections.”* It does not even necessarily help if the partner and his/her family are very different in appearance and/or behavior from the stereotypical image of Roma people. *“He is a gypsy after all,”* her friends told **Erika**, when they couldn't bring anything else up against her partner, who they first thought was a migrant. **Hédi** was also met with hostility by her Sudanese boyfriend's compatriots. Her partner only began to be bothered by her provocative style and behavior after his friends expressed their disapproval.

A common motif is *slutshaming*, calling women who date brown or black men a whore, which may be based on the assumption that mixed relationships are always solely motivated by sexual curiosity. **Zsuzsa** was insulted by two elegant, elderly French ladies (a rare example of hatred in Western Europe) when she travelled on the metro with her Guadeloupean partner: *“Isn't a French d.ck good for you anymore?”* Prejudices even affected her later relationship. *“The one thing I can't forgive you for,”* her later Hungarian partner snapped at her, *“is that you slept with a black man.”* Many lawyers and judges have also experienced disdain for getting into such a relationship, so racism is also present in professions that are (considered to be) intellectual. The other way round, this is less typical, **Miklós**, for example, had no atrocities during his relationship with a Kenyan girlfriend, whom he met at a kizomba dance evening.

The interviewed partners have a natural interest in each other's culture, they want to learn about the music, the food and the customs. Even religiousness rarely turned into dogmatism, so it caused few problems, with respondents rather blaming traditions for the conflicts that arose: the perception of gender roles in different cultures came into focus with several couples. **Erika**'s Roma partner, for example, hid the tampons from the bathroom before the guests arrived to protect her from shame, because he had a hard time understanding that menstruation was not taboo in her circle. **Hédi**'s Sudanese boyfriend resented that she talked to other men when they had company instead of quietly reading a book. *“You'll never be as decent as an African woman,”* he finally blurted out. **Péter**'s Roma girlfriend expected him as a man to make decisions

barátnője elvárta, hogy nyilvános helyen ő, mint férfi döntsön, holott otthon egyenlő kapcsolatban éltek. **Anita** exe pedig még leszbikus kapcsolatába is igyekezett átmenteni a roma közösségében dívó nemi hagyományokat: *„azt várta volna el tőlem, hogy klasszikus feminin szerepet vegyek fel mellette, ami teljesen idegen a személyiségemtől."*

Péter szerint, aki zsidó férfiként egy ideig roma nővel járt együtt, gyakori, hogy a kisebbségek tagjai egymásra találnak, mert elfogadást, támogatást várnak egymástól. Mivel azonban behozzák a kapcsolatba és akár egymáson vezetik le a marginalizáltságból, előítéletekből eredő traumáikat, nem feltétlenül érik el az áhított eredményt. Még egy nyitott gondolkodású partner is követhet el hibákat. *„Ez Bach?"* – kérdezte Pétertől partnere az étteremben, mire ő igennel felelt, hozzátéve, hogy melyik darab kinek az előadásában. A nő kikelt magából, hogy Péter ne játssza a „tanár bácsit" – a férfi utólag elismerte, hogy hátrébb kellett volna lépnie, nem a tudását fitogtatva akaratlanul megalázni hátrányos helyzetből érkezett partnerét. Az önreflexió fontosságát ismerte fel **Anna** is Maliról származó barátnője mellett, akivel Németországban éltek együtt. *„A barátnőm nagyon tudatos volt. Mellette megértettem, hogy valamennyire mind rasszisták vagyunk, és dolgoznunk kell ezen. Ő megvetette a németeket a feldolgozatlan gyarmatosító múltjuk miatt, és bár tudta, hogy a magyarok ebben nem érintettek, mégis neki volt nehezebb fehér partnerrel lennie, mint fordítva"* – meséli.

Milyen tanulságokat vonhatunk le a beszélgetésekből? Vera, Anita és Hédi arra jutott, hogy jobb, ha az ember inkább a saját kultúrköréből választ társat. *„Nekem még egy magyar férfival is nehéz!"* – tette hozzá Hédi nevetve. Többen azonban a jövőben sem zárkóznak el eltérő etnikumú partnertől: a kudarcot személyes problémáknak tulajdonítják, és szerintük a kulturális különbségek, amennyiben mindkét fél elszántan tesz érte, áthidalhatók. Nekik adnak igazat az USA-beli statisztikák, melyek szerint a válások aránya nem nagyobb a vegyes párok, mint az azonos etnikumú párok esetében. Többen úgy látják, hogy előnyösebb, ha a vegyes pár egy semleges helyen él együtt, nem valamelyikük szüleinél, illetve hazájában, hanem saját, külön otthonban, illetve egy másik, mindkettőjüknek idegen országban – így nem tolódnak el az erőviszonyok valamelyikük javára. Az azonban nem biztos, hogy szerencsés, ha egy, mindkettejük számára idegen közvetítő nyelven tudnak csak kommunikálni. Gabriellának majdnem ezért ért véget a házassága brazil férjével. *„Nekem olyan társ kell, aki érti, amit mondok!"* – fakadt ki barátnőjének, aki így felelt: *„Te azt hiszed, hogy az én férjem érti, amit mondok? Pedig magyarok vagyunk mindketten.... Ez nem nyelvi kérdés!"* Gabrielláék végül megoldották a gondjaikat: arra jutottak, hogy az elkötelezett szeretet és a kölcsönös erőfeszítés az együttmaradásra minden problémán át tud ívelni.

alone when they were in public, even though they had an equal relationship at home. And **Anita**'s ex tried to pass on the gender traditions of the Roma community even in her lesbian relationship: *"She would have expected me to take on a classic feminine role with her, which is completely alien to my personality."*

According to **Péter,** a Jewish man who dated a Roma woman for a while, it is common for people from different minorities to find each other because they expect acceptance and support. However, because they bring their traumas of marginalization and prejudice into the relationship and even inflict them on each other, they do not necessarily achieve the desired outcome. Even an open-minded partner can make mistakes. *"Is this Bach?,"* his partner asked Péter in a restaurant, to which he said yes, adding which piece it was and in whose rendering. She lashed out at him for acting like a "school teacher" – he later admitted that he should have stepped back instead of flaunting his knowledge and inadvertently humiliating his partner who came from disadvantaged circumstances. **Anna** also recognized the importance of self-reflection alongside her girlfriend of Malian origin, with whom she lived together in Germany. *"My girlfriend was very self-aware. She made me understand that we are all racist to some degree and we need to work on that. She despised Germans for their unaddressed colonial past, and although she knew that Hungarians were not involved in this, it was still harder for her to be with a white partner than vice versa,"* she said.

What lessons can we learn from these conversations? Vera, Anita and Hédi came to the conclusion that it is better to choose a partner from your own culture. *"It's hard for me even with a Hungarian man!"*, Hédi added with a laugh. However, many of them will not shy away from partners of different ethnicities in the future either: they attribute the failure of the relationship to personal problems and believe that cultural differences can be overcome if both parties are determined to do so. US statistics agree with them on this, showing that divorce rates are no higher for mixed couples than for partners belonging to the same ethnicity. Many of them believe that it is better for mixed couples to live together in a neutral place, not with one of their parents or in their home country, but in their own separate home and/or in another country that is foreign to both of them, so that the balance of power does not shift in favor of either of them. However, it may not be fortunate if they can only communicate in a mediating language that is foreign to both of them. Gabriella's marriage almost ended with her Brazilian husband because of that. *"I need a partner who understands what I'm saying!,"* she burst out to a friend, who replied, *"Do you think my husband understands what I am saying? And we are both Hungarians... This is not a language issue!"* Gabriella and her partner managed to solve their problems in the end: they came to the conclusion that committed love and a mutual effort to stay together can overcome any problem.

COSTES
DOWNTOWN

MICHELIN-CSILLAGOS GASZTRONÓMIA
AZ ÖTÖDIK KERÜLET SZÍVÉBEN

Michelin-starred gastronomy in the heart of the city center

1051 Budapest, Vigyázó Ferenc u. 5. | costesdowntown.hu | +36 20 926 7837

THE BODY SHOP

SZÁMOLJ VISSZA VELÜNK

KARÁCSONYIG!

thebodyshop.hu

EAT & LET EAT

Enni és enni hagyni

szerző *author* **Steiner Kristóf**

illusztrációk *illustrations* **Vitányi Regina**

A HUNGARIKUMOKNAK BEFELLEGZETT, MERT A KORTÁRS ÉTKEZÉSI IRÁNYZATOK EL FOGJÁK MOSNI A NEMZETI GASZTROHAGYOMÁNYOKAT? A GLOBÁLIS VEGANIZMUS KÜSZÖBÉN HAMAROSAN KIZÁRÓLAG HÚS NÉLKÜLI GULYÁST, TEJ NÉLKÜLI TÚRÓGOMBÓCOT, TOJÁS NÉLKÜLI NOKEDLIT LEHET MAJD VÁSÁROLNI ÉS KÉSZÍTENI? HOGYAN LEHET MEGŐRIZNI (ÉS ÁTADNI) A NEMZETI ÍZEKET, HA SZÜRKE MARHÁT TARTANI, DISZNÓT VÁGNI, HORGÁSZNI, DE MÉG MÉHÉSZKEDNI SEM ETIKUS TÖBBÉ AZ ÚJ VILÁG ÉRTÉKRENDJE SZERINT?

ARE HUNGARIAN SPECIALTIES DOOMED BECAUSE CONTEMPORARY EATING TRENDS WILL WASH AWAY NATIONAL CULINARY TRADITIONS? ON THE EVE OF GLOBAL VEGANISM, WILL IT ONLY BE POSSIBLE TO BUY AND MAKE MEATLESS GOULASH, DAIRY-FREE TÚRÓGOMBÓC, EGG-FREE NOKEDLI? HOW CAN NATIONAL FLAVORS BE PRESERVED (AND PASSED ON) WHEN KEEPING GREY CATTLE, SLAUGHTERING PIGS, FISHING, OR EVEN BEEKEEPING ARE NO LONGER ETHICAL ACCORDING TO THE VALUES OF THE NEW WORLD?

„Hogy merészelik szaláminak nevezni a vegánok a füstölt-gabona-rudat? Ez ellene megy a magyarság hagyományainak, megtévesztő, valamint a lobbi ellehetetleníti az állattenyésztőket és a henteseket. Mi lesz így a magyar kulináris kultúrával? Szégyen!" Valamint: „Hogy van szíve bárkinek tojást tenni a piskótába, amikor ma már evidencia az állatok abuzálásának a ténye a nagyüzemi farmgazdaságokon, amikor a tojásipar számára értéktelen kiskakasokat élve ledarálják, vagy megfullasztják – és egyébként is, a piskóta tojás nélkül is összeáll! Szégyen!"

Két igazság – a szakadék két partján a másikra kiabáló embertől, akik észre sem veszik: lehet igazság mindkettejük narratívájában, és ez nem zárja ki a másik igazát, ha viszont bármiféle konszenzusra, kompromisszumra törekszenek, vagy egyszerűen csak azt akarják, hogy a másik oldal felfogja, miért hisz oly szenvedélyesen a maga ideológiájában, semmiféle esélyük nincs a megoldásra. Érzékenyen kommunikálni hitrendszerekkel kap-

"How dare vegans call a smoked grain stick salami? This goes against Hungarian traditions, it is misleading, and the lobby puts livestock farmers and butchers out of business. What will happen to Hungarian culinary culture? Shame on them!" Also, "How can anyone have the heart to put eggs in a sponge cake when it has been proven that animals are abused on large-scale industrial farms, when baby roosters that are worthless to the egg industry are shred or suffocated alive – and besides, sponge cakes will work without eggs, too! Shame on them!"

Two truths – from people shouting at each other on two sides of an abyss who don't even realize that there can be truth in both their narratives, and that doesn't negate the other's truth, but if they seek any kind of consensus, a compromise, or simply want the other to grasp why he believes so passionately in his own ideology, they have no chance of resolution. Sensi-

csolatban, legyen szó gasztronómiáról és étrendekről, politikáról és vallásról, családról vagy szexről többnyire nehézkes, hiszen legtöbbünknek évekbe, évtizedekbe kerül nagyjából bekeretezni magunkat.

„Én olyan típusú ember vagyok, aki..." – és jobb esetben megtanuljuk, rosszabb esetben bemagoljuk, hogyan fejezzük be a mondatot, legyen szó a Beyond Meat mozgalom gyakorlásáról vagy a mangalicapörkölt fogyasztásáról, arról, hogy vasárnap templomba, könyvklubba, vadvízi evezni, swingerpartikra járunk, vagy épp otthon maradunk, de még ez utóbbin belül is mennyi opció és lehetőség van: heverünk a kanapén felváltva lógva a Netflixen és az Instagramon, vagy sámándobolunk és gyakoroljuk a rovásírást. Belesimulunk a keretünkbe, s onnan ki-kitekingetve így szólunk: *„Te tutira rosszul csinálod, én meg szuper jól, és ebben a hitemben ne merészelj megingatni, mert ha valaha elismerném, hogy talán nincs teljes mértékben igazam, neked pedig valamennyire igazad van, azzal beismerném, hogy nem is csinálod annyira rosszul, míg én elveszíteném a nehezen magamra szedett, rám száradt bizonyosságot, hogy márpedig én szuperül csinálom."*

Oda se neki, hogy a fentebb felsorolt eszmék és irányok között átjárható ösvények vannak, ne is említsük, hogy mindannyian úton lévő emberek vagyunk, és ahogyan tizenöt éve még egészen másképpen gondolkodtunk az élet kis és nagy dolgait illetően, szinte bizonyos, hogy másfél évtized múlva megint egészen másképp látunk majd bizonyos dolgokat, vagy éppenséggel szinte mindent.

„Miért esznek és főznek a vegánok olyan dolgokat, amelyek húsízűek? – oké, játsszuk ezt a szórakoztató játékot! Miért vannak szobanövényei annak, aki nem akar dzsungelben élni? Miért visel műszőrmét olyan, aki nemet mond a bundaviselésre?"

Az viszont nem fogja megoldani a problémát – maradva a gasztronómiai hovatartozás kérdésénél –, ha a vegán sajtra azt kell ráírni, hogy „növényi tömb" – ennek a szóösszetételnek ugyanis semmiféle információértéke nincs, hiszen nem derül ki belőle, hogy az állat tejéből készült sajthoz hasonlatos íze és állaga van, így aztán minden vád ellenére sokkal inkább megtévesztő a vásárló számára, mintha egyszerűen annyi állna rajta: „vegán sajt". És ha már mélyen belemegyünk: legyen szó a pörköltről, a vajról, a sajtról, de akár a húsról is, ezek bizony mind textúrákat jelölnek: a pörköltet megpörköljük, készüljön bár szarvasból, gombából,

tive communication about belief systems, be it about gastronomy and diets, politics and religion, family or sex, is usually difficult, as it takes most of us years or decades to create the rough frameworks we operate in.

"I'm the type of person who..." and at best we learn, at worst we memorize, how to finish the sentence, whether it's participating in the Beyond Meat movement or consuming Mangalitsa stew, going to church, a book club, rafting, swinger parties or just staying home on Sundays, but even within this last one there are so many options and possibilities: we can lie on the couch moving from Netflix to Instagram and back, or we can play shamanic drums and practice Old Hungarian runic script. We get comfortable in our framework, and when we glance outside sometimes, we say, *"You're doing it wrong for sure, and I'm doing it really well, and don't you dare try to shake me in that belief, because if I ever admitted that maybe I'm not entirely right, and you're somewhat right, I'd be admitting that you're not doing it so wrong, while I would lose my hard-won, dried-up certainty that I was doing it really well."*

Never mind that there are paths between these ideas and directions that can be crossed, not to mention that we are all moving forward on a path, and just as we thought very differently about the small and big things in life fifteen years ago, it is almost certain that in a decade and a half we will see certain things, or indeed almost everything, very differently again.

However, labeling vegan cheese as 'plant-based block' – sticking to the issue of gastronomic affiliation – won't solve the problem, as this compound has no information value at all, because it does not indicate that it has a taste and texture similar to cheese made from animal milk, therefore, despite all the accusations, it is much more misleading for the consumer than simply labeling it as 'vegan cheese'. And now that we go deeper: whether it's stew, butter, cheese, but even meat, these all represent textures: stew is prepared by stewing, whether it is made from venison, mushrooms or seitan; the word 'butter' comes ultimately from Greek βούτῡρον (boútūron), which simply means 'cow cheese', the word 'cheese' itself was borrowed from Latin 'caseus', which is derived from its method of production, i.e. 'to ferment, become sour', be it goat, cashew, or quince cheese, and not just animals and humans have flesh, but also plums.

The typical non-vegan question is also related to this: *"Why do vegans eat and cook things that taste like meat?"* Okay, let's play this fun game! Why do people who do not want to live in a jungle have houseplants? Why do people who don't like tomatoes eat ketchup? Why do people who don't otherwise want to join a gang like to watch Tarantino movies? And... why do people who say no to wearing fur wear faux fur?

vagy szejtánból, a vaj alapvetően a finnugor βoje szóból származik, amely simán csak zsiradékot jelent, a sajt szó a préselésre, azaz sajtolásra utal, legyen szó kecske, kesudió, vagy épp birsalmasajtról, húsa pedig a szilvának is van, nem csak állatnak és embernek.

Ezzel kapcsolatos a tipikus nem vegán kérdés is: *„Miért esznek és főznek a vegánok olyan dolgokat, amelyek húsízűek?"* Oké, játsszuk ezt a szórakoztató játékot! Miért vannak szobanövényei annak, aki nem akar dzsungelben élni? Aki nem szereti a paradicsomot, miért eszik mégis ketchupot? Miért szeret Tarantino-filmet nézni, aki amúgy nem is akar csatlakozni egy gengszterbandához? Valamint... miért visel műszőrmét olyan, aki nemet mond a bundaviselésre?

Mielőtt 2009-ben, éveken át tartó latolgatás után, egyik napról a másikra vegán lettem, mindig dupla hússal rendeltem a hamburgeremet, kedvenc ételem pedig a félkilós argentin steak volt, véresen. Az ízlésem nem változott, a prioritásaim viszont igen. A legtöbben, akik vegán életre váltottunk, nem azért hagytuk abba a húsevést, mert utáljuk az ízét vagy az állagát, ellenkezőleg! Úgy döntöttünk, hogy nem járulunk hozzá egy olyan rendszerhez, amely érző lényeket bántalmaz, feleslegesen. Hiszen egy kis gyakorlással, kreativitással és elszántsággal nem kell másról lemondanom, csakis a rám erőltetett társadalmi normákról. Omlettet készíthetek csicseriborsólisztből, tejfölt napraforgómagból, a szaftos hús füstös ízét pedig vegán hozzávalókkal is megidézhetem. Amikor valaki amellett kardoskodik, hogy márpedig egy tofuvirslit ne lehessen tofuvirslinek nevezni, és egyébként is miért akarunk mi kolbászt enni vegán létünkre, felteszem a kérdést: miért zavar bárkit is, hogy azt eszünk, amit akarunk? A húsevők – vagy mindenevők, vagy vegyes táplálkozásúak, ki-ki válassza ki a neki tetsző, kellőképpen politikailag korrekt szót – gyakran hibáztatják a veganizmust amiért hívatlanul „a tányérjukban turkálunk". Nem enyhe képmutatás, hogy ők ugyanazok, akik úgy érzik: jogukban áll meghatározni, mit „kellene" ennie egy vegánnak? Az pedig nem kifogás, hogy *„de Mexikóban az emberek egymást ölik az agyonhájpolt avokádó miatt, amit manapság nagyobb maffiabotrányok öveznek, mint a kokaint"*, mert egyrészt rámutatni egy igazságtalan, rossz, kártékony dologra nem ment fel, vagy tesz jobbá egy másik gazságot, másrészt az avokádót (és a kinoát, és a kesudiót, és a vaníliát, és a többi trendi superfoodot) nem csak és kizárólag vegánok fogyasztják. Beszéljünk inkább arról az alapanyagok és összetevők démonizálása helyett, hogy hogyan szerezhetnénk be a fentieket etikus forrásból. A valódi gond ugyanis nem az, hogy fogyasztunk avokádót, hanem az, hogy meg sem nézzük, a termék dél-amerikai kartellektől vagy egy görög családi farmról érkezett. Legyen szó kávéról, csokoládéról, rizsről, de még pálmaolajból is van fair trade, azaz méltányos, becsületes módon termelt, előállított, csomagolt, és forgalmazott változat. Csak épp energiát, időt kell szánni rá, hogy rájuk találjunk, ennél pedig sokkal egyszerűbb vagdalkozni, ujjal mutogatni és általánosításokkal átszőtt elméleteket fabrikálni.

Before I became vegan overnight in 2009, after years of deliberation, I always ordered my hamburger with double meat, and my favorite dish was the one-pound Argentine steak, rare. My tastes haven't changed, but my priorities have.

"Why do vegans eat and cook things that taste like meat?" Okay, let's play this fun game! Why do people who do not want to live in a jungle have houseplants? Why do people who say no to wearing fur wear faux fur?"

Most of us who have switched to a vegan lifestyle have not stopped eating meat because we hate its taste or texture, on the contrary! We have decided not to contribute to a system that unnecessarily abuses sentient beings. After all, with a little practice, creativity and determination, I don't have to give up anything but the social norms imposed on me. I can make an omelet with gram flour, sour cream with sunflower seeds, and I can evoke the smoky flavor of juicy meat with vegan ingredients, too. When someone keeps insisting that a tofu frankfurter shouldn't be called a tofu frankfurter, and why do we want to eat sausages anyway if we are vegan, I ask the question: why does it bother anyone that we eat what we want? Meat-eaters – or omnivores or people with a mixed diet, everyone should choose the most politically correct word that suits them – often blame veganism for "rummaging on their plates" uninvited. Isn't it quite hypocritical that they are the same people who feel they have the right to dictate what a vegan "should" eat? And it is not an excuse to say that *"but in Mexico, people kill each other over the overhyped avocado, which is nowadays surrounded by bigger mafia scandals than cocaine"*, because on the one hand, pointing out one unfair, bad, harmful thing does not excuse or make right another outrage, and on the other hand, avocados (and quinoa, and cashews, and vanilla, and all the other trendy superfoods) are not consumed exclusively by vegans. Instead of demonizing raw materials and ingredients, let's talk about how to get them from ethical sources. In fact, the real problem is not that we consume avocados, but that we don't even check whether the product came from South American cartels or from a Greek family farm. Be it coffee, chocolate, rice, or even palm oil, there is a fair-trade version, one that is cultivated, produced, packaged, and marketed in a fair and honest way. You just have to spend the time and energy to find them, and it is much easier to make baseless accusations, point a finger and fabricate theories interwoven with generalizations.

És értem én, hogy félünk a változástól – mert én is féltem. Emlékszem, amikor kamaszkoromban családi vacsorára indultunk egy étterembe és az édesapám vegetáriánus fogást rendelt, míg én alig vártam, hogy belevághassam a késemet egy jókora rántott szeletbe, kimondottan enervált voltam. Idegesített, hogy az apukám sajnálja az állatokat. Ahogyan a húszas éveim elején konkrét hisztirohamot kaptam egy szupermarketben, mikor az akkori párom bejelentette: vegán szeretne lenni. *„Azt veszed el tőlem, amit a legjobban szeretek, a főzés örömét!”* – vágtam a fejéhez, majd tüntetőleg bevágtam egy fagyasztott kacsát a bevásárlókocsiba. Szerettem az állatokat, de nem kívántam elmélyülni abban, min mennek keresztük azért, hogy én húst ehessek. Érdekelt az ökológia, sőt környezetvédőnek vallottam magam, de úgy voltam vele: szelektíven gyűjtöm a szemetet, kerülöm a nejlon használatát, adakoztam a WWF-nek, nehogy már húst se ehessek!

„Élni és élni hagyni” – mondják sokan, de ki fogja „élni hagyni” az évente levágott több mint 150 milliárd állatot? Ki fogja „élni hagyni” az éhhalál szélén álló szegényeket, miközben a megtermelt gabona 70%-át haszonállatokkal etetjük meg, mi emberek? Ki fogja „élni hagyni” azt a bolygót, ahol az állatállomány felelős a globális felmelegedést egyre csak felgyorsító metánkibocsátás 40%-áért? Ugyanakkor, jogosan teheti fel a kérdést bárki: *„Ki fogja élni hagyni a hagyományainkat?”*

„Úgy voltam vele: szelektíven gyűjtöm a szemetet, kerülöm a nejlon használatát, adakoztam a WWF-nek, nehogy már húst se ehessek!”

A válasz sokkal egyszerűbb annál, mint amilyen bonyolultnak fest, mert a hagyományokat lehet (és kell is) új köntösben átmenteni az újkorba – mint ahogyan ma már nem áldoznak állatokat napi szinten a templomokban, vagy ahogyan ma már nem égetünk máglyán senkit sem azért, mert azt állítja, képes jósolni a csillagok állásából. Amikor az orvostudomány eljutott arra a szintre, hogy megértették: a lobotómia nem célravezető, viszont kegyetlen, nem hátat fordítottak a nyugati orvoslás vívmányainak, hanem a következtetéseket levonva egy következő szintre lépett, magával hozva a múltból mindazt, ami valóban hasznos és értékes. Én pedig hiszem, hogy lehet egyszerre magyarnak és vegánnak lenni. Lehet tisztelni a hagyományokat és értékelni, érteni a modern kor vívmányait. Lehet nem egyetérteni az írásommal, mégis elgondolkozni rajta, vagy csak hagyni, hogy hasson. És persze lehet – és sokaknak talán kényelmesebb is – titokban egyetérteni vele, mégis inkább gyorsan elfelejteni az egészet…

And I understand that we are afraid of change – because I was afraid too. When I was a teenager, I remember it made me feel downright apathetic when we went to a restaurant for a family dinner and my dad ordered a vegetarian dish, while I couldn't wait to slice into a sizable schnitzel. It annoyed me that my dad felt sorry for animals. Just like in my early twenties, when I became full-on hysterical in a supermarket when my partner at the time announced that he wanted to become vegan. *"You take away from me what I like the most, the joy of cooking!,"* I snapped at him, then threw a frozen duck into the shopping cart in protest. I loved animals, but I didn't want to delve into what they had to go through so I could eat meat. I was interested in ecology, and I even considered myself an environmentalist, but I was like: I collect garbage selectively, I avoid using nylon, I donated to WWF, it's nonsense that I can't even eat meat anymore!

„I was like: I collect garbage selectively, I avoid using nylon, I donated to WWF, it's nonsense that I can't even eat meat anymore!”

"Live and let live," many people say, but who will "let live" the more than 150 billion animals slaughtered each year? Who will "let live" the poor on the brink of starvation when we humans feed 70% of the grain produced to farm animals? Who will "let live" the planet where keeping livestock is responsible for 40% of the methane emissions that are accelerating global warming? At the same time, anyone has the right to ask the question, *"Who will let our traditions live?"*

The answer is much simpler than it seems, because traditions can (and should) be transferred to the new age in a new guise – just as animals are no longer sacrificed on a daily basis in temples, or as we no longer burn anyone at the stakes for claiming to predict the future from the position of the stars. When medical science reached the level of understanding that lobotomy was not only ineffective but cruel, doctors did not turn their back on the achievements of Western medicine, instead they took it to the next level by drawing the conclusions, bringing along all that was truly useful and valuable from the past. And I do believe that it is possible to be both Hungarian and vegan. You can respect traditions and appreciate and understand the achievements of the modern age. You may disagree with my article, but still think about it, or just let it sink in. And, of course, you can – and perhaps it's more convenient for many people – secretly agree with it, while choosing to quickly forget about it…

DELIZIA

Gourmet & More

The best of everything - and even more than that...

Delizia is not just a business. It is simultaneously a corner spice market, gastro-bar, bakery, cafe, delicatessen. A place for quick meetings, weekend and casual shopping, brunches and toasting. Our goal is to create an environment in which our guests meet a new dimension of shopping in the middle of the city center.

In addition to carefully selected goods of the highest quality from all over the world, we also consider it important to introduce the best Hungarian handicraft products to our domestic and foreign customers. In addition to basic food, our store includes cheese, ham and meat specialties, wine, champagne and other beverage specialties, premium quality chocolates, sweets, jams and teas, as well as ingredients from Far Eastern cuisines and many other exclusive products. At Delizia Gourmet, the range of services is above average: highly qualified team, tastings, workshops, product presentations, rich selection of antipasti, delivery, on-site or even home catering and cold bowl service. Our store also provides a solution for our customers with special needs, be it gluten- and lactose-free, vegetarian, vegan, kosher, organic or GMO-free products.

Mindenből a legjobbat – és még annál is többet...

A Delizia nem csak egy üzlet. Egyszerre sarki fűszeres, gasztro-bár, pékség, kávéház, csemegebolt. Gyors találkák, hétvégi és hétköznapi bevásárlások, brunchok és koccintások helyszíne. Célunk egy olyan közeg megteremtése, amelyben vendégeink a vásárlás új dimenziójával találkoznak a belváros közepén.

A világ minden tájáról gondosan szelektált, legmagasabb színvonalat képviselő árucikkek mellett fontosnak tartjuk megismertetni hazai és külföldi vásárlóinkkal a legkiválóbb magyar kézműves termékeket is. Az alapvető élelmiszerek mellett üzletünkben megtalálhatók sajt-, sonka- és hússpecialitások, bor-, pezsgő- és más italkülönlegességek, prémium minőségű csokoládék, édességek, lekvárok és teák, valamint a távol-keleti konyhák alapanyagai és számos más exkluzív termék. A Delizia Gourmet-ban a szolgáltatások köre is átlagon felüli: kóstolókkal, workshopokkal, árubemutatókkal, rendkívül gazdag antipasti-választékkal, helyszíni vagy akár otthoni rendezvényekre cateringgel, házhoz rendelhető hidegtál-szolgáltatással magasan képzett csapatunk várja mindazokat, akiknek kiemelten fontos az asztalra kerülő ételek kifogástalan minősége. Üzletünk megoldást nyújt különleges igényű vásárlóink számára is, legyen szó glutén- és laktózmentes, vegetáriánus, vegán, kóser, bio, vagy GMO mentes termékekről.

1052 Bécsi utca 4-6., Telefon: (+36 1) 951 0204 ⁎ shop@deliziagourmet.hu
⁎ www.deliziagourmet.hu ⁎ www.facebook.com/DeliziaGourmet ⁎
www.instagram.com/deliziagourmetandmore

WHY IS THERE NO EQUALITY BETWEEN MEN AND WOMEN? AND IF THERE IS, WHY ISN'T THERE?

Vajon miért nincs egyenjogúság férfi és nő között? És ha van is, vajon miért nincs?

szerző *author* **Obersovszky Gyula**
illusztrációk *illustrations* **Sipos Fanni**

A NŐI-FÉRFI EMANCIPÁCIÓ TEKINTETÉBEN MAGYARORSZÁG A VILÁGELIT MÖGÖTT JÓCSKÁN LE VAN MARADVA. PERSZE ÖSSZNEMZETI SZINTEN KÖZELÍTENI EHHEZ A KÉRDÉSHEZ A MAGYAR TÁRSADALOM MEGOSZTOTTSÁGA OKÁN NAGYON NEHÉZ. JÓLLEHET MAGYARORSZÁG KÜLSŐ HATÁRAI EZERÉVES TÖRTÉNELME SORÁN VISZONYLAG STABILAK MARADTAK, A MAGYARSÁG ETNIKAI, TERÜLETI, VALLÁSI, KULTURÁLIS, MŰVELTSÉGI ÉS VAGYONI ÉRTELEMBEN MINDMÁIG RENDKÍVÜL SOKRÉTŰ. MAGYARORSZÁG „KOMPORSZÁG". KELET-, NYUGAT-, ÉSZAK- ÉS DÉL-EURÓPA HATÁSAINAK KITÉVE, SOK VALLÁST MAGÁÉNAK TUDVA, TIPIKUS MAGYAR MENTALITÁSRÓL BESZÉLNI CSAK DURVA ÁLTALÁNOSSÁGBAN LEHET.

IN TERMS OF FEMALE-MALE EMANCIPATION, HUNGARY LAGS FAR BEHIND THE WORLD ELITE. OF COURSE, BECAUSE HUNGARIAN SOCIETY IS VERY DIVIDED, IT IS QUITE DIFFICULT TO APPROACH THIS ISSUE ON A NATIONAL LEVEL. ALTHOUGH THE EXTERNAL BORDERS OF HUNGARY HAVE REMAINED RELATIVELY STABLE THROUGHOUT ITS THOUSAND-YEAR HISTORY, HUNGARIANS ARE STILL VERY DIVERSE IN TERMS OF ETHNICITY, TERRITORY, RELIGION, CULTURE, EDUCATION, AND WEALTH. HUNGARY IS A "FERRY COUNTRY." EXPOSED TO THE INFLUENCES OF EASTERN, WESTERN, NORTHERN AND SOUTHERN EUROPE, EMBRACING MANY RELIGIONS; WE CAN SPEAK OF A TYPICAL HUNGARIAN MENTALITY ONLY IN CRUDE GENERALIZATIONS.

Ezt példázza a következő vicc is: *A feminista világkongresszuson egy francia, egy angol és egy magyar nő megosztják egymás között, hogyan lettek emancipáltak. Mondja a francia hölgy. Nászéjszakánk után kérdi a férjem, hol a vasalt ing, chérie? Én csak néztem. Másnap megint kérdi, chérie, hol a vasalt ing? Én megint csak néztem. Harmadnap kivasalta magának. Az angol hölgy is hasonló történetbe kezd. Férjem kérdezi az első reggelen, darling, hol a reggeli? Én csak néztem. Más-*

The following joke is a good example of that: *At the Feminist World Congress, a French, an English, and a Hungarian woman share how they became emancipated. The French lady says: After our wedding night, my husband asked, 'Where is my ironed shirt, chérie?' I just looked at him. The next day he asked again: 'Chérie, where is my ironed shirt? I just looked at him again. He ironed it on the third day. The English lady begins a similar story. My husband asked me the first*

nap megint kérdi. Hol a reggeli, darling? Megint csak néztem. Harmadnap megcsinálta magának. Ja, ja nálunk is hasonló volt a helyzet, szólal meg a magyar lány kissé bizonytalanul. Hol a kávé, hol a vasalt ing, kérdi a férjem, de én csak néztem. Másnap is csak néztem, aztán a harmadik napon a bal szememre már láttam is valamit.

Miközben nálunk valahogy így néz ki a helyzet, Nyugat-Európa mindinkább szakít a múlttal, kivonja magát a vallás befolyása alól, megteremtve egy ún. posztpolgári értékrendet (egy értékrend, mely nem kifejezetten a keresztény értékrendben gyökerezik), újragondolja a férfi és nő viszonyát, a társadalmi nemek definícióját a maga individualista és pluralista értékeivel összhangban. Kelet felé tekintve azonban nő a pravoszláv, s attól még keletebbre az iszlám befolyás, amelyek továbbra is bebetonozzák a hagyományos, vallási dogmák teremtette értékrendet. Magyarország ezen jelenségek ütközőpontjában helyezkedik el.

„Az egyenjogúság egy kétélű fegyver, amennyit ad, annyit el is vesz, és miközben jogviszonyokért harcol, régi struktúrákat döntöget és újakat épít.”

A nő alárendeltségi viszonya minden monoteista vallásban alapvetés. Ilyen értelemben keresztény hagyományaink sem támogatják az emancipációt. Az egyház vélekedése szerint: Isten teremté az embert, meg a nőt. Tehát a nő, aki mellékesen Ádám bordájából jött létre, nem ember, csak nő és nagyjából olyan szerepet játszik az életben, mint a bibliai kígyó – a kísértés és romlásba döntés eszköze. Hála istennek! ma már nem így vélekedünk, és az egyház is sokat visszavett a középkori nézeteiből, de nem csodálkozhatunk azon, ha ilyen hagyományokkal a férfiak felsőbbrendűségükről valahol mélyen azért még ma is meg vannak győződve.

Egy olyan világban élünk, amely a tipikus férfiadottságokat tűnik pozitívan visszaigazolni. A vizionáló, absztraháló és logikai képességek egy technológiai társadalomban elengedhetetlenek. A nők profánabb, az élet lényegét tekintve azonban megkerülhetetlen képességei valahogy korunkban háttérbe szorulnak. Ezért küzdenek ma a nők több elismerésért, szükségszerűen a férfi domének megszerzését tűzve ki célul, ami azonban törvényszerűen szerepkonfliktusokhoz és korunk anomáliáihoz vezet.

A nemek évezredes viszonyát semmi sem befolyásolta annyira, mint a nők emancipációs küzdelme, mely végül – a világ fejlettebb féltekén – eredményre vezetett. A lassan száz éve kezdődő hosszú folyamat során a nők addig küzdöttek, míg csak el nem érték, amit akartak, hogy aztán kevés örömük legyen

morning: ‘Where is the breakfast, darling?’ I just looked at him. The next day he asked again: ‘Where is the breakfast, darling?’ I just looked at him again. He made his breakfast on the third day. Oh, yeah, the situation was similar with us, the Hungarian girl says, with a little uncertainty. ‘Where is my coffee? Where is my ironed shirt?,’ my husband asked – but I just looked at him. I just looked at him again the next day, and then on the third day I could finally see something with my left eye.

While here the situation looks something like that, Western Europe has been increasingly breaking with the past, withdrawing itself from the influence of religion, creating a so-called post-civic value system (a value system not expressly rooted in Christian values), rethinking male and female roles, the definition of gender in society in accordance with its individualistic and pluralistic values. Looking eastwards, however, the influence of Orthodoxy and, even further east, of Islam is getting stronger, which continue to cement the traditional values created by religious dogmas. Hungary is at the crossroads of these phenomena.

The subordination of women is a fundamental principle in all monotheistic religions. In this sense, our Christian traditions do not support emancipation either. According to the Church, God created man, then the woman. So the woman, who incidentally was made from one of Adam’s ribs, is not a person, only a woman, and in life plays roughly the same role as the biblical serpent – an instrument of temptation and ruin. Thank God we no longer believe that, and the Church has also given up much of its medieval views, but we should not be surprised if, with such precedents, men are still to this day convinced of their superiority somewhere deep down.

We live in a world that seems to appreciate typical masculine attributes. Visionary, abstract, and logical skills are essential in a technological society. Women’s worldlier but, considering the essence of life, unavoidable skills are somehow pushed into the background in our time. That is why women today are struggling for more recognition, inevitably aiming to acquire male domains, which, however, naturally leads to role conflicts and the anomalies of our time.

Nothing has affected the millennia-long relationship between the sexes as much as women’s struggle for emancipation, which ultimately bore fruit in the more developed hemisphere of the world. In a long process that began almost a hundred years ago, women struggled until they managed to achieve what they wanted, only to find little pleasure in it. It was not the men who forced all these changes, as they were not the ones at a disadvantage. Women are slowly becoming no different from men, except for their expectations. They now share all male domains, even as soldiers in the U.S. military, they are equal to their male comrades.

benne. Nem a férfiak erőltették mindezen változásokat, hiszen nem ők voltak joghátrányban. A nők lassan semmiben sem különböznek férfitársaiktól, az elvárásaikat leszámítva. Minden férfi doménban osztoznak immáron, az amerikai hadseregben katonaként is egyenrangúak férfi bajtársaikkal.

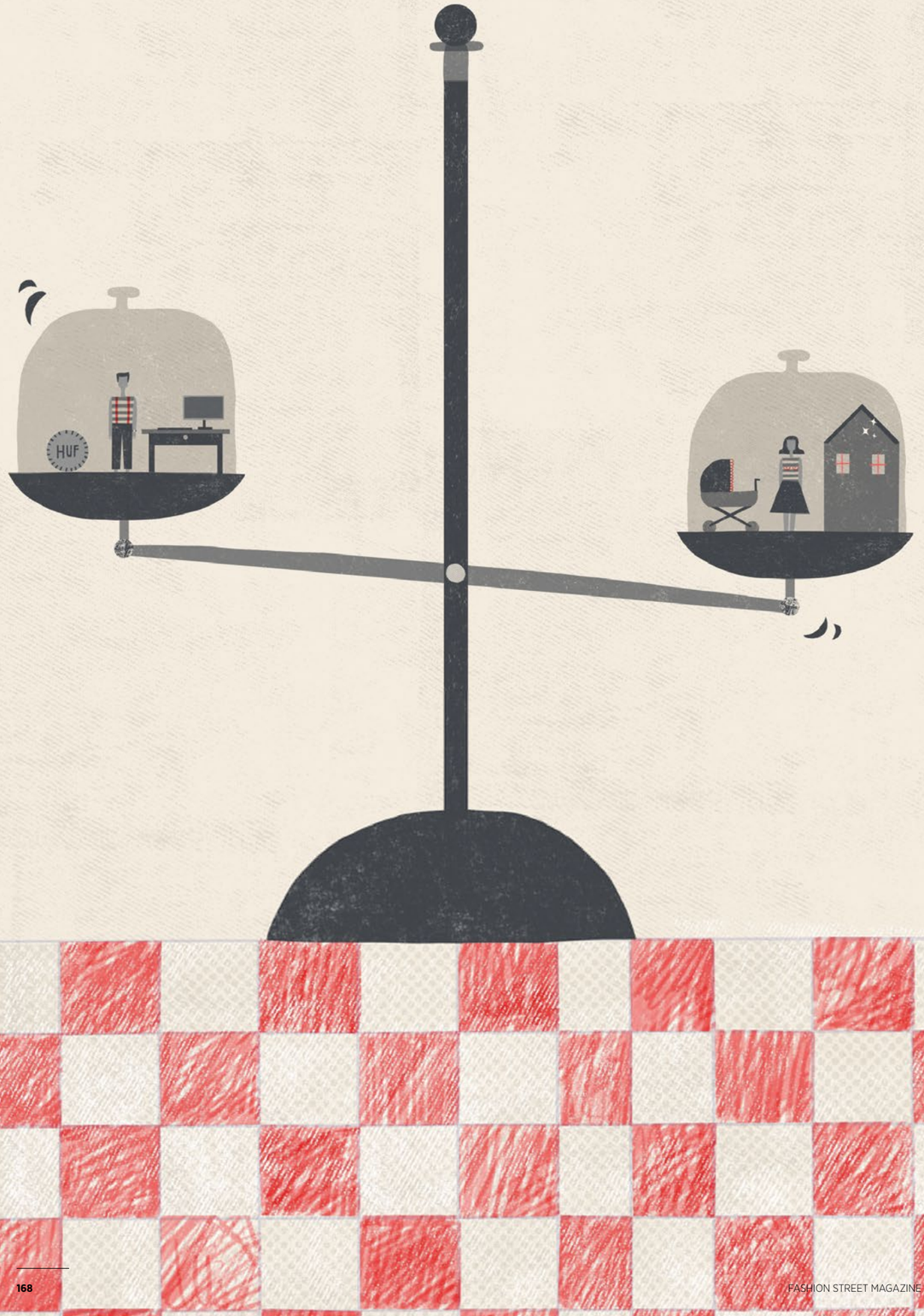
A legelkötelezettebb feministák a női egyenjogúság térnyerésével párhuzamosan a férfiak kasztrálását tűzik ki célul, mert az ő olvasatukban a férfiak hagyományos és ösztönös viselkedése a nők emberi méltóságát sérti. Amerikában, ha egy kolléganőnek három másodpercnél hosszabb ideig nézel a szemébe, az szexuális zaklatásnak számít. Az udvarlás számos, régen elfogadott formája ma úgyszintén. Egy brüsszeli állásfoglalás szerint a prostitúció az emberi méltóság megsértése, és a tettes itt is egyedül és kizárólag a férfi. Nem csodálkoznék, ha egy újabb divathullám söpörne végig a földön, women’s lives matter, amikor majd harcos amazonok történelmi figurák szobrait döntögetik, mert kiderítik róluk, hogy csúnyán beszéltek aszszonyukkal, ne adj isten! kezet is emeltek rá. A nők emancipációja csak egy helyen hibázik. Ha a teljes egyenjogúság volt a cél, ha a nők is ugyanúgy hordják a nadrágot, ha a férfiakkal még a kiképzőtáborban is keresik a megmérettetést, miért tartanak mindmáig igényt egy megkülönböztetett bánásmódra? Miért természetes, hogy a férfi fizet, kinyitja az ajtót, udvarol, s előreengedi a nőket a mentőcsónakba? Udvariasságból? Hiszen mindez eredendően járt a hölgyeknek az emancipációt megelőző időkben. A gyengébb nem feltételezett egy erősebb nemet – különben mitől lett volna gyengébb? –, és az erősebb nem erényeihez tartozott a hölgyekkel szemben tanúsított figyelmes, udvarias viselkedés. A nemek kinézetben, elhivatottságban és társadalmi szerepvállalásban erősen különböztek egymástól. A férfi férfi volt, a nő pedig nő a legjobb értelemben. Persze hibát ebben a szisztémában is lehetett találni bőven, de működött és mentes volt a modern kori anomáliáktól. A nőnek – ha nem is számított polgárjogi értelemben teljesen emancipáltnak, nem rendelkezett választójoggal, vagy nem lehetett katona – alanyi jogon járt a megkülönböztetett bánásmód. Amennyiben egy férfi ez ellen vétett, megvetés tárgyává vált, a jó hírét kockáztatta, vagy mint gentleman megbukott társadalmi illemtanból.

A férfiak és nők eltérő szerepvállalása következtében sokkal nagyobb volt az egymásra utaltság. Ezáltal a házasságok tartósabbnak bizonyultak. A társadalmi szelekció az elmondottak következtében a nőies nőket és férfias férfiakat támogatta. Ezzel szemben manapság férfit és nőt extrém esetben meg sem lehet különböztetni egymástól. A társadalmi változások hatására beinduló kontraszelekció a férfiakat elnőiesíti, a nőket pedig férfiúsítja. Furcsa, eddig ki nem kutatott része a tudománynak, hogy az evolúció, erős környezeti hatásokra reagálva, egy-két generáción belül is képes látványos genetikai változásokat létrehozni. A letűnt generációk brummogó szőrpamacs medvéit görögösen lágy Adoniszek váltják fel,

In parallel with the rise of women’s equality, the most committed feminists aim to castrate men, because, in their understanding, men’s traditional and instinctive behavior violates women’s human dignity. In the US, looking a female colleague in the eye for more than three seconds counts as sexual harassment. Just like numerous long-established forms of courtship. According to a Brussels resolution, prostitution is a violation of human dignity, and the perpetrator is always and exclusively the man. I wouldn’t be surprised if another trend, called women’s lives matter, swept across the world, when warrior amazons would knock down statues of historical figures because they are found to have spoken ill with their women, or God forbid, laid hands at them. The emancipation of women only fails in one thing. If complete equality was the goal, if women can wear the same trousers, if they want to challenge men even in training camps, why do they still want differential treatment? Why is it natural for a man to pay, open the door, court the woman, and allow women before himself into the lifeboat? Out of courtesy? After all, ladies were entitled to all of these in pre-emancipation times. The weaker sex assumed the existence of a stronger sex – otherwise what would have made it weaker? And the virtues of the stronger sex included attentive, polite behavior towards ladies. The sexes differed greatly in appearance, commitment, and social responsibility. A man was a man, and a woman was a woman in the best sense of the word. Of course, there were plenty of flaws in this system as well, but it worked and was free from the anomalies of the modern age. Women, even if they were not fully emancipated in a legal sense, did not have the right to vote, or could not be soldiers, were entitled to differential treatment. If a man transgressed against this, he became an object of contempt, risked his reputation, or failed as a gentleman in social etiquette.

“As we can see, equality is a double-edged sword: it gives as much as it takes away, and while fighting for rights, it breaks down old structures and builds new ones.”

Due to the different roles of men and women, there was much greater interdependence. Thus, marriages proved to be more lasting. As a result, social selection favored feminine women and masculine men. In contrast, in extreme cases, men and women cannot be distinguished nowadays. Negative selection triggered by the social changes leads to the feminization of men and the masculinization of women. It is a strange, unexplored part of science that evolution, in response to strong environmental influences, can produce spectacular genetic changes within a few generations. The growling furball

a villendorfi Vénuszokat pedig kockás hasú kungfunindzsák. A férfiak testedzési szokásaikkal mintha csak a másodlagos nemi jelleg csökkenését szeretnék ellensúlyozni, akárcsak a nők a túlhangsúlyozott műmellekkel. A hölgyek ma mindhiába keresik az immáron csupán régi filmekből, regényekből ismerős urakat, az urak pedig álmodozhatnak hajdan volt lágy, simulékony hölgyekről, akik mindenben alávetik magukat uruk akaratának. A mentális változások szembetűnőek. A férfiak szoftikká válnak, a nők dominákká. A kezdeményezés lassan a nőkre vár. Ez a trend hazánkban még nem is tűnik fel annyira, de mondjuk Angliában vagy az USA-ban már látványosan tetten érhető. Tehát a nők, miközben maguk kasztrálják a férfiakat, azon sírnak, hogy azok nem elég férfiasak, nem vállalják fel férfiúi küldetésüket, nem elég gondoskodók. Ugyanakkor a nők manapság nem csak a kényeztetésre, gondoskodásra tartanak igényt, a döntések meghozatalában is részt kívánnak venni, jobb esetben a döntéshozatal jogát maguknak kisajátítani. A teljes dominanciára igényt tartó nők élete viszont társkapcsolati értelemben csak ritkán működik, mert a biológiai és társadalmi szerepvállalás ez esetben egymásnak ellentmondani látszik.

Persze ez csak a hagyományos társkapcsolatokra igaz, és ennek a kérdésnek boncolgatása mindjárt a tradicionális házasságok fenntarthatóságának kérdését is felveti. Mint tudjuk, a hagyományos társkapcsolatok természetüknél fogva alá- és fölérendeltségi viszonyt feltételeznek, és ez az emancipáció útjában áll. Teljes emancipáció, megítélésem szerint, csak olyan kapcsolatokban képzelhető el, amik nem birtokviszonyra, sokkal inkább kölcsönös tiszteletre, toleranciára és függetlenségre épülnek. Tudom, a „függetlenség” elsőre meghökkentően hangzik, de könnyen belátható, hogy amíg a másikat nem tekintem testi, lelki értelemben önálló, szuverén lénynek, amíg nem társat, partnert látok benne, hanem tulajdont, ami fölött rendelkezhetem, jottányi sansza sincs egy emancipált kapcsolatnak. Új típusú párkapcsolatok jelei már fellelhetők jóléti, individuális társadalmakban, ahol a hagyományos párkapcsolatokat lassan egy új, egyenjogú és egyenrangú életközösség váltja fel, ami a partnerek kölcsönös vonzalmára, ezen túl egy tartósan jól működő szinergikus terület felosztására épül. Mint látjuk, az egyenjogúság egy kétélű fegyver: amennyit ad, annyit el is vesz, és miközben jogviszonyokért harcol, régi struktúrákat döntöget és újakat épít.

A nemek az egyenjogúsítás hatására morfológiailag és mentálisan is közelednek egymáshoz. Mindez még kiegészül az egyenjogúsági küzdelem farvizén kibontakozó genderviták átláthatatlan számú szexuális identitásával, és máris képet kapunk a jövő társadalmáról, ami egy Csillagok Háborújában fellelhető csillagközi kocsma közönségére jobban emlékeztet, mint a mi tradicionális társadalmunkra. Remélem, senki sem gondolta komolyan, hogy az emancipációs küzdelem a nők egyenjogúsításával véget ér!? De vajon az egyenjogúság

teddy bears of the past generations are replaced by soft Greek Adonises, and the Venuses of Willendorf are replaced by kung fu ninjas with a six-pack. Men seem only to want to compensate for the decline in their secondary sex characteristics with their exercise habits, just like women do with over-emphasized fake breasts. Today, ladies are looking in vain for the gentlemen they know only from old films and novels, and gentlemen can only dream of the soft, smooth ladies of the past, who submit to their master's will in everything. Mental changes are striking. Men become soft, women become dominant. Slowly women have to take the initiative. This trend, which has not really appeared in Hungary yet, is already spectacularly visible in, for example, the UK or the USA. So women, while castrating men themselves, cry about men who are not manly and caring enough, who don't take on their masculine mission. At the same time, women today not only want to be pampered and cared for, but they also want to take part in decision-making, or better still, to monopolize the right to make decisions. However, the lives of women who want full dominance rarely work in terms of relationships, because biological and social roles seem to contradict each other in this case.

Of course, this is only true for traditional relationships, and the analysis of this question also immediately raises the issue of the sustainability of traditional marriages. As we know, traditional relationships inherently presume a kind of hierarchy, which stands in the way of emancipation. Total emancipation, in my opinion, can only be imagined in relationships which are not based on ownership, but rather on mutual respect, tolerance, and independence. I know, "independence" sounds astonishing at first, but it's easy to realize that as long as you don't see the other as a physically and mentally independent, sovereign being, as long as you don't see a partner in her but a property you control, an emancipated relationship doesn't stand a chance whatsoever. Signs of new relationship types can already be found in affluent, individualistic societies, where traditional relationships are slowly being replaced by new, equal and emancipated cohabitations, based on the mutual attraction of partners and, beyond that, a lasting, well-functioning synergic division of areas. As we can see, equality is a double-edged sword: it gives as much as it takes away, and while fighting for rights, it breaks down old structures and builds new ones.

The sexes converge towards each other both morphologically and mentally as a result of emancipation. All of this is complemented by the confusing number of sexual identities brought about by the gender debate unfolding on the sidelines of the struggle for equality, and we have a picture of a future society which looks more like the patrons of an interstellar pub in Star Wars than our traditional society. I hope no one seriously thought that the emancipation struggle would end with the equality of women! But do equal rights imply equality in all

egyenrangúságot is feltételez? Mint tudjuk, az egyenjogúságot kiharcolni lehet, az egyenrangúságot kiérdemelni. És én itt látom a legnagyobb bökkenőt. Bár jogilag – legalábbis a világ felvilágosultabb országaiban – ma minden nő egyenlő férfitársaival, ez azonban nem jelent kényszeredetten egyenrangúságot is. Már pedig ezt a jelenséget szokták az egyenjogúság hiányával összetéveszteni. A társadalmi szerepvállalások megítélése, értékelése nagyon különböző. A férfi (ideális esetben) családfenntartó szerepe – szemben az anyaként gyermekeit gondozó, nevelő, a háztartást vezető nő szerepével – nagyban túlértékelt. Vajon miért érdemel ebben a szereposztásban a férfi nagyobb elismerést? Piacgazdaságunkban a pénznek kiemelt jelentősége van, mert a pénz minden jólét és anyagi biztonság alapja, ezért a mi társadalmunkban a pénz, illetve a pénzkereső szerep jelöli ki az alá- és fölérendeltségi viszonyt, szemben az élet alapvető értékeivel. Ez akkor is így van, ha a nő a családfenntartó, és a férfi csodálkozik odahaza, hogy az unalmas szórakozásnak tűnő otthoni elfoglaltságok, plusz a gyereknevelés az ő erejét, stressztűrő képességét is jócskán meghaladja. Ráadásul az ilyen szereposztásokban a nő lesz az, aki a férfit előbb-utóbb nem találja elég jónak, akire már nem tud felnézni. Amint látjuk, kényszerpályán vagyunk, a társadalom milyensége kihat az egyén viselkedésére és gondolkodására. Nem tudjuk magunkat tartósan a társadalmi elvárások bűvköréből kivonni.

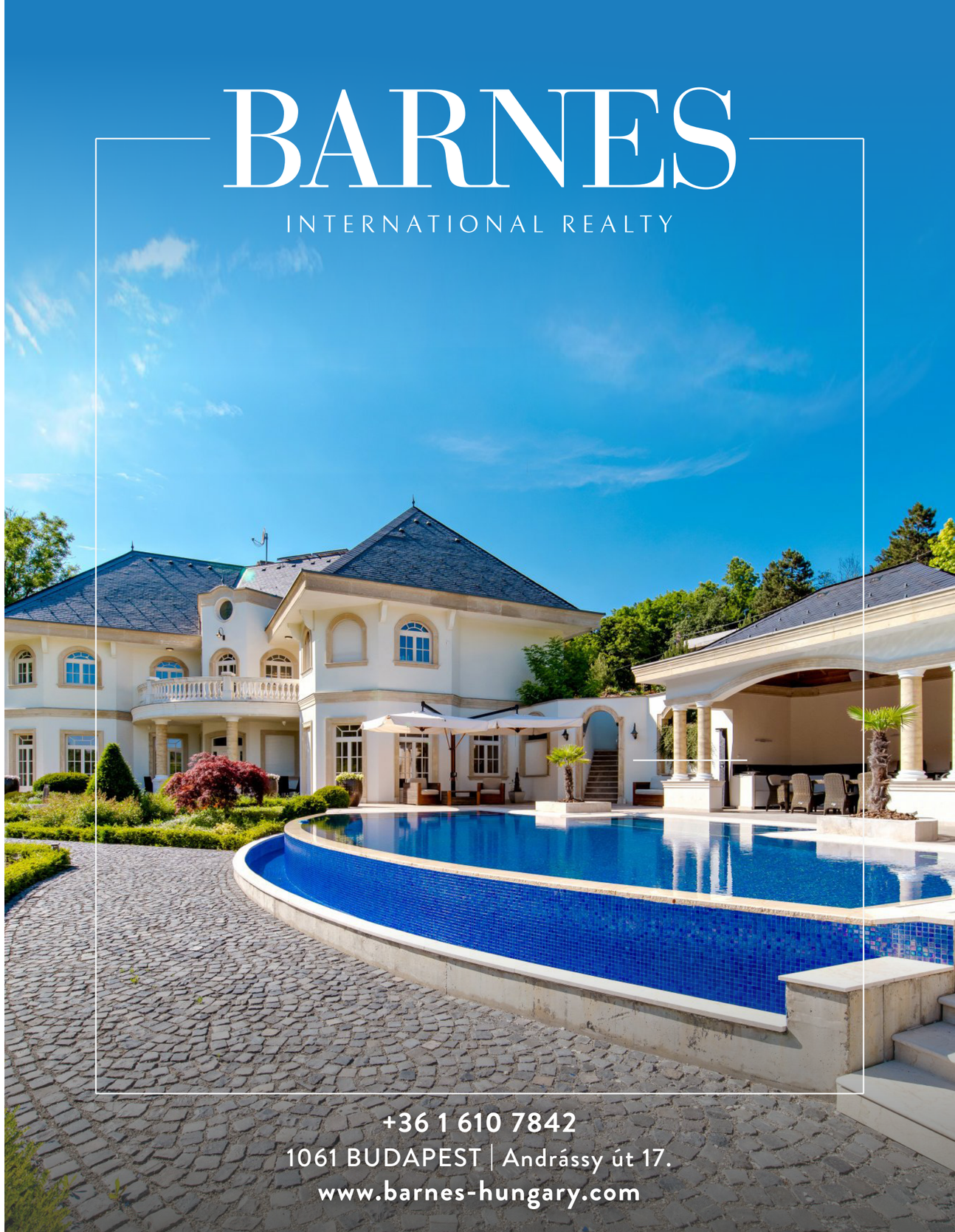
Egészen más eredményre jutunk, ha a nagybetűs ÉLET nézőpontjából vizsgáljuk a nemek szerepét. Egyértelmű, hogy az élet lényegét tekintve a nők szerepe fontosabb, hiszen míg egy nő életében elvileg sem tud húsz, huszonöt gyermeknél többnek életet adni, addig egy férfi képes a fél világot megtermékenyíteni (törekszik is rá). Az európai történelmen végigvonuló patriarchális társadalmakban a nők elnyomásának fő oka az utódnemzés kizárólagosságának biztosítása. Ezzel szemben egy matriarchális társadalomban – még ma is van rá számos példa – az apa kiléte elhanyagolható, így a nők semmilyen szempontból nincsenek elnyomva. Ezek az együttélési formák az ismert esetek tanúságai alapján sokkal békésebbek, konfliktusmentesebbek.

De nálunk sem reménytelen a helyzet. A felgyorsult technológiai fejlődés társadalmi kihatásai következtében a hagyományos viselkedési formák és gondolkodások lassan háttérbe szorulnak és az egyenjogúság, egyenrangúság az új keletű életközösségekben talán már nem lesz téma – bár az én olvasatomban mindez alig képzelhető el anélkül, hogy az anyajogú társadalmakból átvett pozitív tapasztalatokat valamilyen formában ne érvényesítsük. Bármi jön is, bármilyen új korszellem, remélhetőleg az élet keletkezése még hosszú ideig biológiai folyamat marad. És mert a jóléti, technológiai társadalmakban egyre katasztrofálisabb a demográfiai helyzet, az új élet létrejöttében megkerülhetetlen nők szerepvállalása a nem is oly távoli jövőben mindinkább felértékelődik.

aspects of life? As we know, equal rights can be fought for, but equality in all other senses of the word have to be earned. And I see the biggest issue here. Although legally, at least in the more enlightened countries of the world, all men and women are now equal, this does not necessarily mean they are considered equal. And this phenomenon is usually confused with the lack of equal rights. The perception and evaluation of social roles is very different. The (ideal) male role as the breadwinner is greatly overrated, as opposed to the role of the woman managing the household, as well as caring for and raising the children. Why does a man deserve more recognition in this role? In our market economy, money is of paramount importance because money is the basis of all wealth and material security, and therefore, in our society, instead of the fundamental values of life, money and the breadwinner role establishes the hierarchical relationship. This is true even if the woman is the breadwinner, and the man is very surprised at home that the seemingly boring, fun-looking activities, plus raising children, far exceed his strength and tolerance for stress as well. Moreover, in such roles, it will be the woman who will eventually think the man is not good enough, whom she can no longer look up to. As we can see, we are on a forced path, the nature of society affects the behavior and way of thinking of the individual. We cannot permanently remove ourselves from the spell of social expectations.

We get a completely different result if we look at gender roles from the perspective of Life with a capital L. It is clear that the role of women is more important in the essence of life, because while a woman cannot even in principle give birth to more than twenty to twenty-five children in her lifetime, a man can (and does) impregnate half the world. The main reason for the oppression of women in patriarchal societies throughout European history is to ensure the exclusivity of siring an offspring. In contrast, in a matriarchal society – there are still many examples – the identity of the father is negligible, so women are not oppressed in any way. Based on the evidence of known cases, these forms of coexistence are much more peaceful and conflict-free.

But our situation is not hopeless either. As a result of the social implications of accelerated technological development, traditional behaviors and ways of thinking are slowly pushed into the background, and equality and emancipation in modern forms of cohabitation may no longer be an issue in the future – although, in my understanding, it is hard to imagine this without incorporating the positive experiences of matriarchal societies in some way. Whatever comes, whatever new zeitgeist, hopefully the creation of life will remain a biological process for a long time to come. And because the demographic situation in affluent, technological societies is increasingly catastrophic, the role of women, who are essential to the creation of new life, will become more and more valuable in the not-too-distant future.

UNTER, OBER, KING, ACE

Alsó, felső, király, ász

fotó *photo* **Szilvási Csaba**
photo assistant **Volkó Martin**
stylist **Dmitrii Gronic**
stylist assistant **Dmitrii Gronic**
haj *hair* **Nyírő Fruzsina**
smink *MUA* **Hajdu Zsófi**

modell ***model* Lily** / Sparkling Models

AMIKOR SCHNEIDER JÓZSEF 1837-BEN MEGFESTETTE A MAGYAR KÁRTYA LAPJAIT AKKORI MŰHELYÉBEN, AZ IKONIKUS WICHMANN-KOCSMA BELVÁROSI ÉPÜLETÉBEN, TELL VILMOS SZABADSÁGHARCOS ALAKJA LEBEGETT A SZEMEI ELŐTT. A JELLEGZETES ÉVSZAK-ALLEGÓRIÁK MELLETT AZONBAN NEM VÉLETLENÜL ÁBRÁZOLTA UGYANOLYAN BÜSZKÉN FESZÍTVE AZ EGYMÁSSAL ÉLES ELLENTÉTBEN ÁLLÓ TÁRSADALMI RÉTEGEK KÉPVISELŐIT. NEM IS SEJTVE, HOGY A PAKLIBA CSOMAGOLT BURKOLT ÜZENETE MÉG ÉVSZÁZADOK MÚLVA IS A MAGYAR JÁTÉKKULTÚRA SZERVES RÉSZE LESZ.
A KÁRTYA, AKÁRCSAK A DIVAT: JÁTÉK – MINDEN OSZTÁS ÚJABB LEHETŐSÉG A KIBONTAKOZÁSRA. LEHET BLÖFFÖLNI, CSALNI VAGY NYÍLT LAPOKKAL JÁTSZANI, A HATÁROK MINDENESETRE ELMOSÓDNAK. A SOKSZÍNŰSÉG HAJNALÁN PEDIG – LEGYEN SZÓ EMBEREKRŐL VAGY RUHÁKRÓL – A KÜLÖNBÖZŐ RÉTEGEK, SZÍNEK ÉS STÍLUSOK ÚGY KEVEREDNEK, AKÁR A KÁRTYALAPOK.

IN 1837, WHEN JÓZSEF SCHNEIDER WAS PAINTING THE SHEETS OF THE HUNGARIAN PATTERN OF THE GERMAN-SUITED PLAYING CARDS IN HIS WORKSHOP AT THE TIME, IN THE DOWNTOWN BUILDING OF THE ICONIC WICHMANN PUB, HE HAD THE FIGURE OF THE FREEDOM FIGHTER WILLIAM TELL IN HIS MIND. BUT IT'S NO COINCIDENCE THAT IN ADDITION TO THE CHARACTERISTIC SEASON ALLEGORIES, HE DEPICTED WITH EQUAL PRIDE THE REPRESENTATIVES OF SOCIAL CLASSES THAT WERE IN MARKED CONTRAST WITH EACH OTHER, NOT EVEN SUSPECTING THAT THE HIDDEN MESSAGE WRAPPED IN THIS DECK OF CARDS WOULD BE AN INTEGRAL PART OF HUNGARIAN GAME CULTURE EVEN CENTURIES LATER.
CARDS, JUST LIKE FASHION, ARE GAMBLING: EACH DEAL IS A NEW CHANCE TO UNFOLD. YOU CAN BLUFF, YOU CAN CHEAT OR YOU CAN PUT YOUR CARDS ON THE TABLE, BUT THE DIVIDING LINE IS OFTEN BLURRED. AND AT THE DAWN OF DIVERSITY, WHETHER IT'S ABOUT PEOPLE OR CLOTHES, THE DIFFERENT LAYERS, COLORS AND STYLES CAN BE MIXED LIKE A DECK OF CARDS.

ing/shirt **AERON**
garbó/turtleneck **COS**
nadrág/trousres **Alexandre Vauthier (Luxury Cartel)**
csizma/boots **Balenciaga**

kabát/coat **Max Mara**
blézer/jacket **Trussardi/Luxury Cartel**
garbó/turtleneck **Max Mara**
nadrág/trousers **Hugo Boss**
csizma/boots **Gucci (Luxury Cartel)**
kesztyű/gloves **Mango**

fülbevaló/earrings **Louis Vuitton**

kabát/coat **AERON**
fülbevaló/earrings **COS**

ruha/dress **Max Mara**
kabát/coat **AERON**
csizma/boots **Balenciaga**

cipő/shoes **Louis Vuitton**
pénztárca/wallet **Gucci**
pulóver/sweatshirt **Alexander Wang (Luxury Cartel)**

kabát/coat **AERON**
ing/overshirt **COS**
szoknya/skirt **Hugo Boss**
kesztyű/gloves **COS**

blúz/blouse **AERON**
nadrág/trousers **Alexandre Vauthier (Luxury Cartel)**
karkötő/bracelet **COS**

kabát/coat **Hugo Boss**
garbó/Turtleneck **COS**
jumpsuit **AERON**
nadrág/trousers **Massimo Dutti**
csizma/boots **Unützer Venice (Luxury Cartel)**

OFFICE
SHOES

CALVIN KLEIN

POLO RALPH LAUREN

KARL LAGERFELD

Timberland

GANT FOOTWEAR

GUESS

TOMMY HILFIGER

UGG

LACOSTE

DKNY

HUGO HUGO BOSS

REPLAY

CONVERSE

Buffalo

officeshoes.hu

TOMMY HILFIGER

OYSHO

Élj szabadon!
Bankolj szabadon!

George
A jövő bankolása.

Innovation by ERSTE Bank

Megérkezett George, az Erste Bank új internetbanki és mobilalkalmazási szolgáltatása.

george.hu

FENNTARTHATÓ KARÁCSONY: HOGYAN IS KÉSZÜLNEK A LUSH AJÁNDÉKCSOMAGJAI

A tökéletes karácsonyi ajándékcsomag megtalálása nem is mindig olyan egyszerű feladat, szerencsére azonban a Lush ajándékcsapata szereti a kihívásokat. Minden egyes csomagot, legyen szó kicsiről vagy nagyról, különös gondossággal terveznek meg és állítanak össze, kezdve a csomagba rejtett, kézzel készült kincsektől egészen a tetején ékeskedő masniig. Nézzük is meg, hogyan készülnek!

Az ünnepi választék kialakításakor fontos megtalálni az egyensúlyt, és figyelni arra, hogy mindenki, aki csak fontos, örömét lelje bennük. A Lush csapata szeretné, hogy ajándékcsomagjaik változatosak legyenek, és még jóval azután is hasznukat lehessen venni, hogy az ünnepi dekorációk visszavándorolnak a szekrény mélyére.

A többször használható fémdobozok, mint például a Sunset At The Lake csomagé, már önmagukban is felérnek egy ajándékkal. Ez a szépség, amit kimondottan úgy terveztek, hogy egész évben használni lehessen és senki sem érzi majd túl ünnepinek.

Fémdobozok, hosszúkás dobozok, kalapdobozok... tervezéskor nem csupán a mintát kell gondosan kitalálni, az alapanyag is legalább annyira fontos. Az idei karácsonyi kollekcióban olyan meglepő csomagolásokat is találsz, melyek alapanyaga egyébként hulladékként végezte volna. Van itt például banánrost Zambiából és lokta növényből készült loktapapír Nepálból.

A csomagolásnak akár saját funkciója is lehet. Az It's Christmes Deer kendőcsomagolás például egy 100% biopamut kendő, a textilt kézművesek nyomják szitanyomással egy hagyományos szárinyomón. Kimosás után újra és újra használhatod.

Ha az ajándékok kicsomagolása után nem vagy biztos benne, hogy mit is csinálj a csomagolópapírokkal, elvégezheted a következő egyszerű gyűréstesztet: Ha kicsit meggyűröd a papírt és úgy marad, akkor újrahasznosítható. Ha visszaugrik és kisimul, akkor nem. De nem kell aggódnod, a Lush csomagolópapírjai ugyanis mind újrahasznosíthatók és többször használhatók.

Ha szeretnéd, hogy az ajándékozottad örökre megtartsa a csomagolást vagy tovább tudja ajándékozni, akkor neked szól a kendőcsomagolás! Ez az eredetileg japán hagyományokra visszatekintő textilcsomagolás számtalanszor használható és tökéletesen kiváltja az eldobható csomagolást. A Lush kendőcsomagolásai újrahasznosított műanyagflakonokból, biopamutból és vintage anyagokból készülnek. A Lush-nál 10 éve használják őket, és már több mint 50.000 kg vintage kendőnek sikerült így új életet adni.

LUSH FRESH HANDMADE COSMETICS

FIGHTING ANIMAL TESTING

FRESHEST COSMETICS ONLINE

ETHICAL BUYING

100% VEGETARIAN

HANDMADE

NAKED! PACKAGING

MAGURO

SUSHI & SNACK

HANGOLÓDJ AZ ÜNNEPEKRE A STARBUCKS TÉLI ÍZEIVEL!

TOFFEE NUT LATTE

GINGERBREAD LATTE

ÚJ
CHOCOLATEY GINGERBREAD LATTE

ÚJ
SIGNATURE HOT CHOCOLATE

PIZZA

FIND THE NEAREST PIZZA

ÜZLET KERESÉS
STORE LOCATOR

pizzame.hu

KFC

Classic

KOSÁR

FALL & WINTER · **2021**

A Fashion Street Magazin a Fashion Street hivatalos márkamagazinja.
Fashion Street magazine is the official brand magazine of Fashion Street.

Főszerkesztő *Editor-in-Chief* **Reményi Diána**
Grafikai tervezés *Graphic Design* **Tábori-Simon José | Simon Says**
Gyártásvezető *Production Manager* **Erdélyi Zsófia**
Korrektor *Proofreader* **Dudás Márta**
Fordítás *Translator* **Juhos Katalin**
Angol nyelvi lektor *English Proofreader* **Balogh Gergely**
Produkciós asszisztens *Prodiction Assistant* **Horváth Nikolett, Kirilly Dóra, Róka Fanni**
Cinematography **Fodor István**
Werk photography **Szohr Nana**

Szerzők *Authors*
Antoni Rita, Kiss Tibor Noé, Obersovszky Gyula, Reményi Diána, Steiner Kristóf, Szöllősi Gábor, Timár Bogáta, Tompa Andrea

Illusztrátorok *Illustrators*
Jásdi Juli, Máhr Zsófia, Sipos Fanni, Vitányi Regina

Közreműködők *Contributors*
Balázs András, Balla Frida, Dmitrii Gronic, Fico Gabriella, Galgóczi-Németh Kristóf, Greg Mikrut, Hajdu Nikoletta, Hajdu Zsófi, Kiss Márk, Knoll Gabi, Lukács Mátyás, Martin Wanda, Mizere Flóra, Nyírő Fruzsina, Radván Simon, Reményi Gitta, Szarvas Ildikó, Szilvási Csaba, Titkos Berni, Végh Virág, Volkó Martin, Bátor, a vizsla és Harcos, a cica

Köszönjük továbbá *Thanks to*
Hortobágyi Természetvédelmi és Génmegőrző Nonprofit Kft., Hortobágyi Kemencés Vendégház, Macskamentők Alapítvány, Modelight Global, Sparkling Models, Visage Model Management, Wam Models

Kiadó *Publisher*
Fashion Street Kft.
Deák Palota, 1052 Budapest, Deák Ferenc u. 15.

Laptulajdonos *Publisher*
Csipak Péter
www.petercsipak.com

Hirdetésfelvétel *Advertising*
marketing@fashionstreet.hu

Árusításban terjeszti a LAPKER Zrt. Megjelenési gyakoriság: félévente.
Fashion Street is distributed by LAPKER Zrt. and it is published half yearly.

Nyomdai kivitelezés *Printing*
PAUKER Nyomdaipari Kft.

HU-ISSN 2786-0809
Fashion Street Copyright© 2021

A Fashion Street márkanév, védjegy és logó kizárólagos jogtulajdonosa a Fashion Street Kft. Tilos a magazin bármely részének bármilyen módon történő másolása, feldolgozása a kiadó előzetes engedélye nélkül.
Fashion Street is fully protected by copyright, and nothing may be reprinted wholly or in part without permission.

FASHION STREET BUDAPEST
Your lifestyle!

www.fashionstreet.hu | www.fashionstreetonline.hu

@fashionstreet | @fashionstreetbp

KISSMARK
KISSMARKDESIGN.COM
insta: KISSMARK_OFFICIAL

SHOPPING LIST *Üzletlista*

ARIOSO
1051 Budapest, Erzsébet tér 7–8.
+36 70 325 7422 | **arioso.hu**

BAMBA MARHA
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák tér 3.
+36 1 952 2323
bambamarha.hu

BENETTON
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 19.
+36 70 477 9732
benetton.com

BLUE FOX THE BAR
1051 Budapest, Erzsébet tér 7.
+36 1 429 4499
bluefoxthebar.com

BOBBI BROWN
Fashion Street,
1051 Budapest, Erzsébet tér 9.
+36 1 211 1456
bobbibrowncosmetics.com

CHRISAND FUR
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 17.
+36 70 318 4324
chrisandfur.com

CIGAR TOWER
Fashion Street, 1051 Budapest,
Erzsébet tér 7–8.
+36 1 266 0945 | **cigartower.hu**

COS
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 17.
+36 1 200 2978
cosstores.com

DRK
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 19.
+36 30 677 6041
dorko.hu

EUROPCAR
1051 Budapest, Erzsébet tér 7–8.
+36 1 505 4400 | **europcar.hu**

ERSTE BANK
Fashion Street,
1052 Budapest, Bécsi utca 5.
+36 1 298 0222 | **erstebank.hu**

ÉS BISZTRÓ
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 12.
+36 20 474 5000 | **esbisztro.hu**

FALCONERI
Fashion Street,
1054 Budapest, Deák Ferenc utca 19.
+36 30 437 0060 | **falconeri.com**

HARMONT&BLAINE
Fashion Street,
1051 Budapest, Erzsébet tér 7–8.
+36 20 842 0040
harmontblaine.com

HUGO BOSS
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 15.
+36 30 992 5901 | **roland.hu**

IPANEMA BRAZILIAN GRILL
Fashion Street,
1051 Budapest, Erzsébet tér 9–10.
+ 36 1 429 5500 | **ritzcarlton.com**

JO MALONE
1051 Budapest, Erzsébet tér 9.
+36 1 398 8615 | **jomalone.com**

KFC
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák tér 3.
+36 70 682 1833 | **kfc.hu**

KUPOLA LOUNGE
Fashion Street,
1051 Budapest, Erzsébet tér 7–8.
+36 1 429 5500
ritzcarlton.com

LE PARFUM BY ZÓLYOMI ZSOLT
1051 Budapest, Erzsébet tér 9–10.
+36 30 4050 668
leparfum.hu

LACOSTE
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 23.
+36 20 259 3809
lacoste.com

LINDT
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 23.
+36 1 249 4934
chocolate.lindt.com

LUSH
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 21.
+36 70 610 8679
lush.hu

MARQUISE WATCHES & JEWELRY
1051 Budapest, Erzsébet tér 7–8.
+36 1 266 1298
marquisehungary.com

MAGURO SUSHI BAR
1052 Budapest,
Deák tér 3.
+36 20 238 1046
maguro.hu

MASSIMO DUTTI
Fashion Street,
1052 Budapest, Bécsi utca 5.
+36 1 501 2030
massimodutti.com

NOBU
1051 Budapest, Erzsébet tér 7–8.
+36 1 429 4680
noburestaurants.com

OFFICE SHOES
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 17.
+36 30 526 7458
officeshoes.hu

OYSHO
Fashion Street,
1052 Budapest, Bécsi utca 5.
+36 1 580 2313 | **oysho.com**

PHILIPP PLEIN
Fashion Street,
1052 Budapest, Erzsébet tér 9–10.
+36 70 775 3467 | **plein.com**

PIZZAME
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák tér 3.
+36 1 266 0377
facebook.com/pizzamefashionstreet

STARBUCKS
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 23.
+36 70 682 1908
starbucks.hu

THE BODY SHOP
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 21.
+36 30 144 2323
thebodyshop.hu

TOMMY HILFIGER
Fashion Street,
1052 Budapest, Deák Ferenc utca 15.
+36 30 676 9458 | **roland.hu**

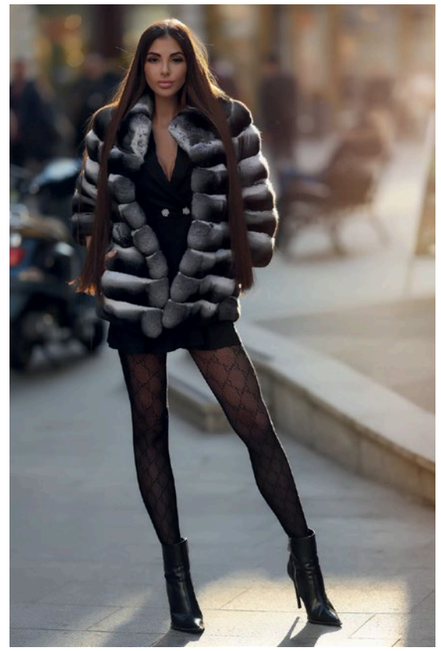
TWINSET
1051 Budapest, Erzsébet tér 9.
+36 70 365 6498
twinsetbudapest.com

ZARA HOME
Fashion Street,
1052 Budapest, Bécsi utca 5.
+36 1 580 2356
zarahome.com

CHRISAND
FUR
Bunda • Fur • Pelz
www.chrisandfur.com | +36 70 318 4324
open every day: 10am–20pm

